Biblioteca Bucureștilor

9
Septembrie
2007

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN ROMÂNIA • **BIBLIOTECA METROPOLITANĂ** • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

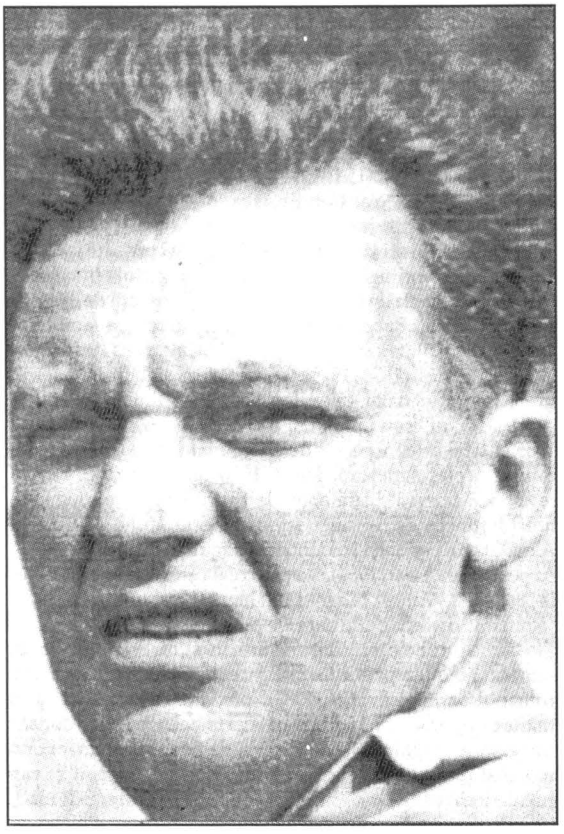

OVIDIU COTRUȘ

1926 – 1977

30 de ani de la moarte

„Dacă ideea de latinitate, afirmată timid de cronicari, s-a dezvoltat cu mare amploare în operele ardelenilor, care au avut şansa de a putea zăbovi prin bibliotecile Romei şi ale Vienei, în căutarea materialului documentar cu ajutorul căruia să poată spulbera afirmațiile calomnioase despre poporul român, ei n-au privit istoria Transilvaniei în sine, ci ca o parte componentă a istoriei latinității. Pentru exponenții Şcolii ardelene, integrarea în Europa reprezenta cea mai sigură cale de regăsire a adevăratei noastre identități, echivalată în mod exclusiv cu ideea de latinitate".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Centenar Mircea Eliade
Jurnal 2
„Omul fără destin..." 3
Edgar PAPU – Mircea Eliade în context românesc 6
Mircea ELIADE – Unamuno şi mitul spaniol 8

Bucureștii de altădată

Arhive bucureștene
Georgeta FILITTI – Scarlat Crețulescu 10

Patrimoniu 13

Cronică bucureșteană
I. NEGOIȚESCU – Gheorghe Crutzescu: „Podul Mogoşoaiei" 14

CENTENAR DAN BOTTA 16

Istoria cărții

IRVING STONE – *Agonie şi Extaz* 18

Autografe contemporane

Nicolae MANOLESCU – Cititul şi scrisul 20

Meridian biblioteconomic

Ziua Europeană pentru promovarea competențelor profesioniştilor din domeniul informare – documentare 26

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București
Horia FRUNZĂ – Noutăți de la Centrul de Tineret 30

Orizonturi
Ion CONSTANTIN – Nicolae Titulescu şi relațiile româno-polone 31

Agenda culturală

Irina STOLTZ – Carte japoneză 35

Catalog 36

Repere
Nina VASILE – „Lumina Lină" a integrării culturii române în lume 38

Calendar 39

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREȘTI
Inventar Nr. 30103

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar Mircea Eliade

Jurnal

Vizită la Elencuța Văcărescu. Împlinește zilele acestea, spune ea, 81 de ani. Și totuși, cîtă grație, cîtă poză, cîtă dorință de a place, de a impresiona, de a copleși! Începe prin a-mi lăuda cărțile mele despre India, deși știam bine că nu citise un singur rînd, că aflase toate acestea de la M. B. Rostește o seamă de banalități pretențioase despre muzică, latinitate, religie etc. În primele cinci minute ne-a mărturisit (eram cu Cioran) logodna ei cu prințul Ferdinand. I-au luat apărarea suveranii Angliei și numai această înaltă protecție a salvat-o, pentru că, îndată ce s-a aflat de logodna ei cu Ferdinand, Regele Carol și toate familiile regale și princiare germane au izolat-o complet, au urzit în jurul ei o tăcere de moarte etc. De aceea urăște pe nemți... În Franța și-a putut cîștiga viața datorită „talentului meu oratoric". Dar nu și-a pocit pronunția, ca atîtea romînce care, după cîțiva ani la Paris, „își fac gura cur de găină" și ciripesc așa cum cred ele că fac franțuzoaicele.

„Quelle destinée!", a exclamat de mai multe ori. Ceea ce a ținut-o în viață a fost munca. În acești patru ani de ocupație a scris foarte mult – poezii, nuvele, și și-a încheiat *Memoriile*, care nu vor putea fi publicate integral decît după moartea ei.

Admirabile anecdote despre Barrès, Proust, Contesa de Noailles etc. Probabil că fac parte din programul primei întîlniri cu un scriitor...

Recitesc *L'eau et les rêves*. Bachelard vorbește, foarte frumos, de „l'imagination de la matière". Aș vrea să arăt (poate într-un eseu: *L'eau, les rêves et les symboles*) că imaginația constituie un instrument de cunoaștere, căci ne dezvăluie în chip inteligibil și coerent modurile realului. Bachelard crede că un simbol are o istorie psihologică. Lucrul poate fi adevărat; dar pe mine mă interesează faptul că, odată constituit, simbolul e investit cu o dublă funcție, „existențială" și cognoscitivă. Pe de o parte, un simbol unifică sectoare diverse ale realului (simbolismul acvatic, bunăoară, revelează solidaritatea structurală între Ape, Lună, devenire, vegetație, feminitate, germeni, naștere, moarte, re-naștere etc.); pe de altă parte, simbolul este întotdeauna *deschis*, în sensul că e susceptibil de a dezvălui semnificații „transcendente", care nu sunt „date" (*nu sunt evidente*) în experiență imediată; bunăoară, riturile baptismale revelează un alt nivel al realului decît cel bio-cosmic (naștere-moarte-re-naștere), revelează „nașterea spirituală", re-nașterea la un mod de a fi transcendent („mîntuirea" etc.). Simbolul acvatic nu e numai o „fidelitate la un temperament oniric fundamental" (Bachelard), ci și un mijloc de a intui realul în totalitatea lui, căci revelează unitatea fundamentală a Cosmosului. Un simbol devine autonom în clipa cînd s-a constituit ca atare, și polivalența lui ne ajută să descoperim omologări între diferite moduri de a fi; omologări pe care simpla „imaginație a materiei" nu le-ar putea face posibile.

După-amiază petrecută cu Eugen Ionescu. Lungă discuție. Îmi spune că a mai scris în acești ani cîteva sute de pagini din *Jurnalul* lui, dar pe cine va mai interesa oare? În România, ca și pretutindeni, se ridică o altă generație. Generația noastră e terminată... Îi răspund că un *Jurnal* interesează oricînd; căci este un „document" și totodată un „témoignage"...

Seara, la Vieux Colombier, *Meurtre dans la Cathédrale*. Mare emoție ascultînd, în actul II, corul lamentîndu-se, evocînd neantul ce va înghiți, după Judecata din urmă, pe cei nemîntuiți. Vidul, neantul, roata care se învîrtește la infinit, anotimpurile care se continuă în neștire – sunt sigur că l-au obsedat pe T.S. Eliot, l-au terorizat pînă în clipa convertirii. (Dar oare numai pînă atunci?...)...

La Cioran întîlnesc un tînăr francez, scăpat din lagărul de la Buchenwald. Din numeroasele amănunte pe care le aflu, notez doar aceste două: cine avea un păduche trecea la etuvă și nu lucra o zi întreagă. O zi de odihnă ispitea pe toți. Și astfel a luat ființă o bursă neagră a păduchilor. Se vindea o marcă bucata, pe ascuns, bineînțeles. Dar cumpărătorul avea grijă să poarte păduchele la vedere, ca să treacă la etuvă.

Într-un lagăr de femei, din nu știu ce localitate, s-a introdus și un bordel. Au fost aleși șase francezi. Maximum ce puteau avea, erau patru femei pe zi. După o lună s-au întors, complet secătuiți, și aproape toți au murit curînd după aceea.

S-ar putea vreodată face literatură cu asemenea fapte, în care demența și bestialitatea nu e întrecută decît de grotesc și de absurd?...

Invitați la masă de Lică C., împreună cu Cioran și Herescu, întîlnesc pe Directorul Cinematografiei și pe un regizor, amîndoi cu vaste experiențe de lagăr și închisori. Regizorul, evreu, a trecut pe la Buchenwald și Dachau; a evadat cînd ajunsese la treizeci și nouă de kilograme. Amîndoi spun că au descoperit o nouă „condiție umană" în închisoare; s-au convins, acolo, că omul este și *altceva* decît crezuseră pînă atunci; că există o realitate spirituală, că există „stări" indescriptibile. Directorul Cinematografiei ținuse să mă întîlnească tocmai ca să-mi spună toate acestea, să afle dacă „stările" pe care le cunoscuse au vreo legătură cu Yoga.

Ce păcat că asemenea experiențe nu sunt înregistrate în jurnale intime sau memorii, nu sunt comunicate, discutate, interpretate! Cîteva milioane de europeni au străbătut de curînd un itinerariu pe care colectivitățile nu l-au mai cunoscut din Evul Mediu. S-au convins de realitatea unor „stări" de care ar fi zîmbit cu cîțiva ani înainte. Sceptici sau lași înainte de a fi închiși, au dus în lagăre și închisori o viață de sacrificiu, au ajuns să creadă într-o realitate spirituală care îi depășea, dar în același timp îi consola, îi ajuta să supraviețuiască. Acum, cum mărturisesc amîndoi, ar leșina dacă cineva ar descărca un revolver, pe neștiute, în spate. Nu le-au rămas, spuneau, decît amintirea unui „absolut" și certitudinea existenței lui. Și toată această magnifică experiență se va pierde. Capacitatea omului de a uita este nesfîrșită...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

„Omul fără destin..."

După tot ce credeam că învățasem din experiențele indiene, la mai puțin de doi ani după reîntoarcerea mea, mă rătăcisem din nou în labirint. Credeam că învățasem măcar atît: să nu mă mai las păcălit de mirajele și mrejele pe care știam că mi le va urzi necontenit „Mama noastră a tuturor", *mâyâ*. Nu numai că nu învățasem nimic – dar mă dovedisem mai iresponsabil decît fusesem în experiențele indiene de acum cîțiva ani.

Și, cu toate acestea, simțeam că încercările prin care trec au un sens, urmăresc un scop, deocamdată indescifrabil, dar pe care nu deznădăjduiam să-l descifrez într-o zi. Cît de mult sufeream datorită situației pe care mi-o creasem singur; trebuia să recunosc că, în fundul sufletului, asta dorisem: să pot iubi, în același timp și cu aceeași intensitate și sinceritate, două femei. Logic, dorința aceasta mi se părea absurdă, dar simțeam, totodată, că logica nu are nimic de-a face cu o asemenea experiență. Încercam să mă înțeleg, spunîndu-mi că vreau să trăiesc o experiență paradoxală, imposibil de formulat în termeni raționali, pentru că voiam să dobîndesc un alt mod de a fi decît cel care ne e ursit. Dacă aș fi avut vocație mistică, probabil că aș fi dorit – și aș fi încercat – să devin sfînt. Dar, în pofida afirmațiilor atîtor prieteni și dușmani, nu aveam vocație mistică. (Și Cioran a înțeles asta foarte bine cînd, prin 1935 – 1936, recenzînd *Huliganii*, a spus că, dacă ar fi avut un dram de misticism, romanul pe care-l scrisesem ar fi putut egala romanele lui Dostoievski.) Într-un anumit sens, eram mai aproape de „magie" decît de mistică. Încă din adolescență, încercasem să anulez comportamentele normale, visasem o transmutație radicală a modului de a fi. Pasiunea pentru yoga și Tantra se datora acelorași nostalgii faustice. Poate că dorința mea de a iubi două femei în același timp nu era decît un nou episod dintr-o lungă istorie secretă, pe care nici eu nu o înțelegeam prea bine. În felul meu, încercam să compensez incapacitatea mea funciară de a deveni „sfînt" printr-o experiență paradoxală, inumană, care, cel puțin, îmi deschidea drumul către misterul totalității.

Evident, în acele zile de vară, scriind *Întoarcerea din Rai*, alături de Sorana, nu înțelegeam sensul profund al acestei dorințe. Adesea nu simțeam decît tortură, remușcările, resentimentele pe care le provoca și alimenta ambiguitatea situației mele. De abia mai tîrziu am înțeles că încercarea aceasta făcea și ea parte din destinul meu, care îmi cerea să trăiesc „paradoxal", în contradicție cu mine însumi și cu epoca mea, silindu-mă să exist concomitent în „Istorie" și dincolo de ea; să fiu viu, prezent în evenimente și totodată inactual, ocupîndu-mă cu lucruri și probleme aparent desuete, extraistorice; să asum modul românesc de a fi în lume și totodată să trăiesc în universuri străine, depărtate, exotice; să fiu în același timp „autentic bucureștean" și „om universal". Nu *les extrêmes me touchent* – ci *coincidentia oppositorum*. Nu era, cred, aplecare către extravaganță și paradox. Era, mai degrabă, camuflat în incidente biografice și creații de ordin cultural, modul meu de a fi religios în lume. Care e solidar atît cu religiozitatea „populară" din Europa răsăriteană, cît și cu experiența religioasă de tip oriental sau arhaic. Aș putea merge și mai departe și spune că paradoxul coincidenței contrariilor se regăsește la baza oricărei experiențe religioase. Într-adevăr, orice hierofanie,

orice manifestare a sacrului în lume ilustrează o *coincidentia oppositorum*: un obiect, o ființă, un gest devin sacre – adică transcend lumea *aceasta* –, continuînd totuși să rămînă ce-au fost pînă atunci: un obiect, o ființă, un gest; participă la lume și în același timp o transcend...

Într-o bună zi, n-am mai putut rezista și m-am întors, singur, la București. Sorana s-a dus la Sibiu, ca să-l întîlnească pe Emil Cioran. Așa cum am aflat mai tîrziu, i-a mărturisit tot; i-a spus că vreau să mă despart de ea, că de luni de zile nu caut decît asta: un pretext ca să mă pot despărți. Cioran a fost extrem de impresionat de suferințele Soranei și, pe bună dreptate, indignat de cruzimea și inconștiența mea. Nu putea înțelege cum un om inteligent, care avusese norocul să fie iubit de o asemenea femeie, poate dori și provoca despărțirea. Singura explicație plauzibilă era inerția mea spirituală, incapacitatea mea de a accepta riscul unei pasiuni la capătul căreia m-ar fi așteptat, poate, nebunia sau moartea; într-un cuvînt, mediocritatea și fățărnicia mea. În articolele din „Vremea", pe care Cioran le-a publicat în vara și toamna aceea, citeam necontenit printre rînduri aluzii la lipsa mea de imaginație și de curaj. În septembrie sau octombrie, a apărut un articol extraordinar, *Omul fără destin*, în care m-am recunoscut imediat, și care, fără îndoială, a mîngîiat-o pe Sorana ca un nefiresc balsam...

Era încă foarte cald în mansardă și lucram mai ales nopțile, aproape gol. Romanul înainta anevoie, dar, în orice caz, mai repede ca la munte. Scriam, fără chef, deprimat de toate ororile, erotice și altele, pe care ținusem cu orice preț să le prezint, ca și cum aș fi vrut să insuflu oarecare „viață" într-un roman cerebral, dominat de „intelectuali", un roman

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Prima soție: Nina Mareș

ale cărui personaje se lansau în nesfîrșite discuții, îndată ce se întîlneau. (De altfel, cam asta făceam și noi, cei din grupul „Criterion".) Deși împrumutasem trăsături și ticuri de la unii din prietenii mei, personajele nu-și aveau modele în realitate. Probabil că de aceea mi s-au părut mai tîrziu palide, artificiale. Ceea ce mă interesau în fond erau ideile, tendințele și gesturile lor – înainte de toate, ideile. Reacționam, poate, fără să vreau, împotriva romanului tradițional românesc, mai ales împotriva lumilor lui Cezar Petrescu și Ionel Teodoreanu. Reacționam prezentînd aproape exclusiv tineri intelectuali bucureșteni, preocupați de ceea ce ei considerau pe atunci „problemele esențiale". Greva de la Atelierele „Griviția" din februarie 1933, sirena aceea, al cărei urlet sinistru îl auzisem o zi întreagă, jucau un rol important. Cînd Mihail Polihroniade a citit *Întoarcerea din Rai*, mi-a mărturisit că „politicește romanul e complet greșit", pentru că acordasem o prea mare atenție unui episod fără importanță politică. Dar, pentru mine, greva de la Atelierele „Griviția" ilustra și ea, într-un mod patetic și artificial, pierderea „Raiului", zvîrlirea noastră în istorie.

Deși camuflată în felurite, mediocre pseudoideologii, revenea, ca un laitmotiv, aceeași problematică: găsirea unui sens valabil existenței post-„paradiziace". Toți acei intelectuali limbuți, pretențioși, agresivi erau terorizați, fără să-și dea seama, de spectrul „ratării". Tema intelectualului ratat era destul de familiară romanului românesc, de la Vlahuță la Cezar Petrescu. De obicei însă, „ratarea" se datora opacității și inerției mediului provincial în care erau silite să trăiască personajele, sau unor accidente personale (alcoolul, drogurile), sau, mai ales, ispitei pe care o reprezenta politica. Personajele *Întoarcerii din Rai* trăiau însă la București, iar într-un oraș de provincie erau într-un anumit sens libere să-și aleagă meseria pe care o voiau și nu păreau a fi paralizate de contingențe economice sau politice. Cu toate acestea, trăiau o viață hibridă, haotică, de cele mai multe ori anormală, încercînd fiecare după puterile lui să se apere de deznădejdea care îl amenința, să se „salveze"; adică, în primul rînd, să-și salveze viața de ratare, să trăiască o existență autentică. Pentru unii din ei, „autenticitatea" însemna revolta cu orice preț împotriva părinților, împotriva „bătrînilor", a societății burgheze, a valorilor curente. Cam toți erau obsedați și mai ales inhibați de „probleme". Singurul care nu se lăsase intimidat de „probleme" era Petru Anicet. De aceea aveam să numesc romanul lui și al camarazilor lui de vîrstă și ideologie *Huliganii*...

Hotărîrea pe care o luasem n-a sfîșiat numai inima Soranei. Tot atît de catastrofală a apărut ea în ochii familiei. Părinții mei visaseră la cu totul altceva decît la o funcționară de la Societatea de Telefoane, divorțată și cu o fetiță într-un internat obscur. Cu mulți ani înainte, Nicu se căsătorise cu o fată săracă, și-mi aminteam foarte bine cu cîte lacrimi și tînguiri fusese primită vestea de către întreaga familie. Nicu era încă student și le era teamă să nu renunțe la doctoratul în chimia industrială și să-și caute o slujbă mediocră, îndată după licență. Ultima lor speranță le rămăsesem eu. Le-ar fi plăcut să-și poată lua revanșa față de celelalte ramuri ale familiei tatei, mai bogate, mai norocoase – printr-o carieră și o căsătorie senzațională. Începuseră să creadă în posibilitățile mele de a face „carieră" după ce fusesem numit suplinitor la catedra lui Nae Ionescu. Nu se îndoiau că voi ști să aleg o „partidă" care să-i consoleze de alegerea pe care o făcuse Nicu. Toleraseră cu simpatie legătura mea cu Sorana și, deși apariția Ninei îi nedumerea, nu-i neliniștea prea mult; pe de o parte, Sorana încă nu dispăruse, pe de altă parte, își aminteau că știusem să mă despart de R[ica]. Își închipuiau că mă aflu antrenat într-una din acele aventuri iresponsabile de tinerețe, din care voi ști să mă descurc.

Cînd le-am mărturisit că mă voi muta într-un apartament împreună cu Nina, parcă s-ar fi prăvălit cerul peste ei. Era și Corina de față și amuțiseră cu toți de spaimă și indignare, dar mai ales de revoltă împotriva destinului. Cred că toți trei au avut atunci impresia că un blestem apasă asupra familiei noastre. De la război încoace, toți frații mamei, unchii mei, sărăciseră treptat și puținul care le mai rămăsese fusese mistuit în ultimii ani prin căsătorii pripite și extravagante. Casa din Strada Melodiei aparținea acum Corinei și era încărcată de ipoteci. Singurul venit era pensia de căpitan a tatei. Dar totul fusese suportat cu demnitate și încredere în viitor – pentru că existam eu. De atîtea ori tremuraseră de imprudențele și aventurile mele, tremuraseră aflînd de primejdia prin care trecusem în India, tremuraseră ghicind că nu vreau să mă mai întorc – dar iată, mă întorsesem, scăpasem de armată, devenisem scriitor celebru, fusesem numit conferențiar universitar și încă nu împlinisem 27 de ani. Într-o bună zi, apropiată, le voi prezenta mireasa aleasă de mine – o fată fără seamăn de frumoasă, fată de ministru, de ambasador, de bancher, de general, de profesor universitar, poate chiar o fată străină, purtînd un nume ilustru sau aparținînd unei familii de mare prestigiu politic și, evident, bogată, chiar extrem de bogată. Căci toate acestea, nu se îndoiau, le meritam; și eu, pentru că eram atît de înzestrat și muncisem ca un nebun, citisem atît de mult, încît riscasem să-mi pierd vederea – dar le meritau și ei, pentru că sacrificaseră tot ca să-mi îngăduie mie să cumpăr cărți, să călătoresc, să plec în India. Dar toate sacrificiile pe care le făcuseră, și sărăcia, și frustrarea în care

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

trăiseră în ultimii zece ani, toate vor fi răscumpărate prin cariera, căsătoria și izbînzile mele. Chiar dacă nu voi avea imediat acele zeci de milioane care mi se cuveneau, aș fi avut alte satisfacții – satisfacțiile acestea ar fi fost și ale lor.

Imaginile și scenariile acestea nu-și aveau izvorul numai în nostalgie și vis. De mai multe ori în ultimul an, mama îmi vorbise de cutare sau cutare „partidă". Veniseră oamenii s-o vadă, întrebînd-o dacă sînt hotărît să mă căsătoresc: îi vorbiseră de case, de vile, de milioane, îi arătaseră fotografii de fete frumoase, unele dintre ele încă la Universitate. Îi răspunsesem întotdeauna că n-am de gînd să mă căsătoresc – și mă crezuse. Își spunea probabil că nu e nici o grabă; și era mai bine să-mi fac de cap acum, la tinerețe. Și acum, deodată, ca un trăsnet, din senin, le spuneam că mă mut cu Nina. Nu le spusesem că mă căsătoresc, pentru că nu mă gîndeam la căsătorie – dar era cam același lucru. O dată ce trăiam împreună în același apartament, „partidele" strălucite pe care le meritam ar fi dispărut. Nici o fată de ambasador, de general sau de bancher nu va veni să-mi vorbească de nuntă în apartamentul pe care mă pregăteam să-l împart cu Nina.

Nu le venea să creadă și, printre lacrimi și tînguiri, s-au silit să mă convingă că fac o nebunie; că, mai mult decît atît, și asta o știam, le întunec bătrînețile, le sting singura lumină și mîngîiere care le mai rămăseseră. În fața încăpățînării mele împietrite, ar fi preferat orice – să mă știe plecat din nou în India, să mă căsătoresc cu Sorana (ea măcar era o artistă celebră și nu avea copii). Le era peste putință să înțeleagă hotărîrea mea. Și nici măcar nu încercam s-o justific. Ce le-aș fi putut spune? Că o iubeam pe Nina nu era de ajuns. Știau că o iubisem pe [R]ica și pe Maitreyi (citiseră toți romanul), știau că o iubeam pe Sorana – și totuși, silit sau nesilit, mă despărțisem de ele. Le puteam oare spune că totul a pornit cu 6 – 7 ani înainte, într-o seară la Paris, cînd un locotenent frumos și îndrăgostit fusese îmbătat de prieteni și se trezise a doua zi în patul unei necunoscute cu consulul lîngă el și martorii de rigoare? Le puteam spune că totul a pornit într-o seară de Crăciun, cînd mi-am dat deodată seama că degetele Ninei erau nespus de subțiri? Și mai ales le puteam spune că, dacă în adolescență scăpasem de la înec în Delta Dunării și a doua oară în Marea Neagră, și scăpasem de lipitori în jungla Sikkimului, dacă nu mi-am pierdut mințile în septembrie 1930 și am izbutit să mă regăsesc în *kutiar*-ul meu din Svarga-*ashram*, că dacă am învățat și am scris și atîtea am adunat – toate acestea au avut loc, la timpul lor, numai ca eu, în toamna lui 1933, să am destulă inteligență și tărie ca să pot face gestul acesta, în aparență nebunesc, de a dovedi Ninei că *nu se va mai întîmpla a doua oară*, că de data aceasta își va împlini alături de mine, și datorită mie, destinul pe care i-l suspendase un incident stupid, într-o seară de chef, cu mulți ani înainte, la Paris?

Nu le puteam spune asta. Și atunci, repetam extenuat, la capătul puterilor, că m-am hotărît să mă mut într-un apartament cu Nina. Și totuși, știam bine că Nina nu-mi ceruse asta. Îmi ceruse, pe vremuri, doar atît: să mă despart de Sorana. Mai tîrziu, renunțase chiar și la această condiție. Îmi cerea doar să n-o părăsesc. Restul îl decisesem eu singur – și decizia aceasta părea într-adevăr nebunească. Izbutisem să mă despart de Sorana. Aș fi putut prelungi situația așa cum era – și Nina ar fi fost fericită. Dar eu voiam mai mult decît fericirea Ninei; voiam să-i împlinesc destinul printr-o *restitutio in integrum*: tot ce avusese și pierduse într-un mod absurd trebuia să fie restituit prin mine. Îmi dădeam foarte bine seama ce va însemna asta pentru mine, dar eram pregătit pentru orice fel de sacrificiu. Ceea ce mă îndurera mai mult chiar decît sacrificarea Soranei era sacrificarea familiei. Ghiceam că în fundul sufletului părinții mei simțeau că mă pierd pentru totdeauna. Nu numai că le spulberasem toate speranțele pe care și le concentraseră în mine – dar mă înstrăinam de ei.

Sorana Țopa

Ghiceam toate acestea și sufeream cumplit, cu atît mai cumplit, cu cît nu mă puteam destăinui nimănui. Ei îmi dăduseră tot, și eu nu le puteam da în schimb nici prezența mea fizică. (Pentru că prevedeam ce se va întîmpla mai tîrziu: ei n-o vor accepta pe Nina, și eu nu voi putea accepta să vin fără ea. Mă duceam totuși, din cînd în cînd, să-i văd, iar de sărbători mîncam cu ei, veneam la revelion cu două sticle de șampanie sub braț și rămîneam un ceas. Dar asta era tot. Nu mai eram copilul lor. Eram ca o fantomă care se materializează din cînd în cînd, pentru cîteva clipe, apoi dispare, se reîntoarce în lumea ei. De-abia după patru – cinci ani s-au stabilit raporturi normale. Dar era prea tîrziu.)

*

Cînd, de Sfîntul Dumitru, au venit căruțașii să transporte cărțile din mansardă, aveam sentimentul că asist la propria mea înmormîntare. Nu numai că mă plîngeau mama și Corina și tata privea pe fereastră, să nu vedem că-l podidiseră lacrimile – dar parcă totul murise în jurul meu. Nu mă mișcam decît printre relicve și amintiri – și știam că le întîmpin acolo pentru ultima oară. Așezam în lăzi caietele și însemnările din adolescență, pachetele cu articole publicate și retrăiam vertiginos întreaga poveste – a mea și a mansardei mele. Mă revedeam adolescent, silindu-mă să citesc la lampa cu bec albastru și spălîndu-mi necontenit ochii de lacrimile pe care mi le provocau lentilele proaspete, prea tari. Mă revedeam alături de colegii din liceu, apoi, mai tîrziu, de cei din Universitate: le revedeam pe Thea, pe R[ica], iar acum în urmă pe prietenii de la „Criterion", le revedeam pe Sorana, pe Nina, la începutul prieteniei noastre, cînd toți eram liberi, cînd totul era posibil, cînd viața mă îmbia cu zece mii de drumuri. Din cele zece mii de drumuri, îl alesesem pe cel mai greu. Auzeam căruțașii coborînd, gemînd, scările de lemn, încovoiați sub povara lăzilor, și parcă i-aș fi auzit coborînd cu propriul meu sicriu. Nu îndrăzneam să mai privesc o dată în jurul meu și să-mi iau rămas bun. Mi-era teamă să nu izbucnesc în plâns, să nu mă prăvălesc peste cărțile răvășite și să mă tînguiesc, să-mi plîng copilăria, adolescența, tinerețea, toate beatitudinile pe care le cunoscusem aici, în mansardă, și pe care le îngropam acum cu mîinile mele.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Mircea Eliade în context românesc

Edgar PAPU

Există un anumit tip de „gigantism" românesc, așa cum l-am numit de atîtea ori, neavînd vreo altă noțiune echivalentă la dispoziție. Acest tip intelectual dezvoltă o viziune ambițioasă de realizări cu dimensiuni uriașe, amplificîndu-se într-un evantai larg de creație care excedează capacitatea obișnuită a efortului uman. Tendința sa este de a îmbrățișa cu aceeași strălucire cît mai multe domenii de cultură și în cît mai variate deschideri. În ciuda unei apropiate similitudini, „giganticul" român se deosebește totuși de cunoscutul „uomo universale" al Renașterii italiene. Acesta din urmă se vede condiționat într-o foarte bogată proporție și de artele plastice, ceea ce lipsește respectivului fenomen de la noi, rod al unor recente metabolisme culturale.

Reprezentanții „gigantismului" nostru își afirmă pe rînd prezența în ultimele trei secole. Seria se deschide la începutul veacului XVIII prin Cantemir, care, fiind și muzician, cuprinde, poate, dintre toți, cea mai largă gamă de creații. Fenomenul continuă în veacul XIX prin Heliade și Hasdeu, singurii considerați pînă acum ca atare pentru acea epocă. În lumina, însă, a recentei cunoașteri aproape integrale a lui Eminescu, el nu mai apare, în sensul interpretărilor tradiționale, ca produs al „Junimii", ci ca exponent al aceluiași „gigantism". C. Noica a și comparat caietele eminesciene cu uriașul ansamblu al notațiilor lui Leonardo da Vinci. În sfîrșit, seria se continuă în veacul XX cu Nicolae Iorga și Mircea Eliade.

Acesta din urmă este, deci, pînă acum, ultimul „gigant" român. El prezintă cîte ceva comun cu toți înaintașii săi, și totuși nu seamănă cu nici unul. Urmează să vedem, într-o sumară schiță analitică, trăsăturile sale ireductibil originale, care îl despart de acei înaintași. Vom întrețese, în privirea noastră, unele date biografice cu altele care merg direct la caracterul cu totul deosebit al realizărilor sale.

Vom începe cu o observație aparent – dar numai aparent – empirică și nesemnificativă și anume că Mircea Eliade a trăit cu un deceniu mai mult decît cei mai longevivi înaintași ai săi. Faptul ar putea trece neobservat dacă în acești ultimi zece ani nu și-ar fi elaborat o mare parte din imensa sa lucrare fundamentală *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Suntem încredințați că și Cantemir și Eminescu și Iorga ar fi avut încă multe de spus dacă ar fi avut norocul unui mai lung fir de viață activă.

În altă ordine, dar ținînd tot de biografie – de astă dată o biografie intens formativă – Mircea Eliade se mai diferențiază și prin alte două evenimente ale vieții de înaintașii săi. Mai întîi este singurul care, prin propria acțiune, a încetat să se adreseze inițial Occidentului și s-a oprit spre a lua lumină într-un Orient depărtat de Europa. Acolo n-a primit numai instrucție în sensul obișnuit al cuvîntului, ci s-a bucurat cîtva timp și de o unică experiență spirituală în *Ashram*-urile de la Aemara, Hardwar și Rishikesh. În alt rînd – tot pe plan biografic – a fost zeci de ani, începînd din 1957, profesor la una din marile universități străine. Faptul marchează, față de înaintași, o modificare a felului de gândire în sensul încadrării inițiale într-un spațiu de audiență universală.

Oprindu-ne acum la procedeele sale de lucru, se cere reținut că el nu privește obiectul cercetării sale din afară, după un consacrat cod științific, așa cum au crezut de cuviință unii „giganți" români din trecut. Folosind un mod de investigație mai nou, Mircea Eliade rămîne, dintre toți, singur cu adevărat modern. El pătrunde lucrurile din lăuntru, din propulsia lor subterană. Pe această cale cultivă privirea filosofică a originilor, a arhetipului, a mitului.

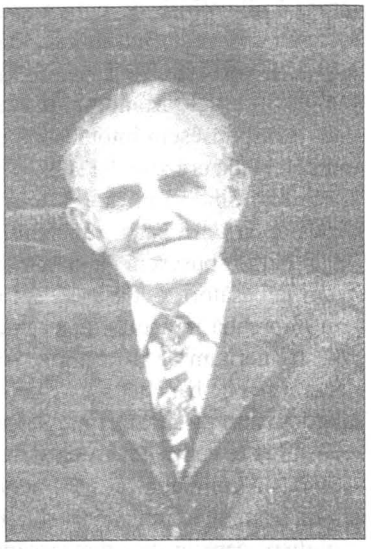

Ținînd seamă de toate precedentele schițate mai sus, putem înțelege și faptul că el este primul, și pînă acum singurul dintre „giganții" români care s-a emancipat complet de orice ingerință retorică. Aproape toți înaintașii săi din aceeași categorie s-au relevat ca temperamente fundamental romantice. Uneori nu le-a lipsit, în consecință, și o destul de subliniată grandilocvență. Dimpotrivă, elocuția lui Eliade s-a dovedit invariabil firească, directă, simplă, chiar și atunci cînd se vede încărcată cu contribuții surprinzătoare, pline de inflexiuni noi și revelatoare.

Aici mai trebuie adusă încă o precizare, și anume că Mircea Eliade era lipsit numai de retorică, dar nu și de o profundă gravitate infuză. Aceasta nu slăbea niciodată la el. Toți ceilalți „giganți" prezintă și o latură de răsuflare ușoară, aș spune de *antimască* la entuziastul lor retorism. Mai toți cultivă și grotescul, sarcasmul, satira sau numai hazul și gluma. Mircea Eliade se opune categoric acestui registru ironist. Nefiind, totuși, lipsit de spirit critic, el a păstrat mereu aceeași gravitate generoasă, bună, senină.

Să revenim, însă, la componenta retorică a înaintașilor săi. Ea se datorește, în mare parte, unei active participări politice din partea lor. Cantemir, bunăoară, a fost prinț domnitor, Heliade unul din fruntașii anului 1848, iar Iorga a devenit, la un moment dat, șef de guvern. Dar chiar dacă nu toți au ocupat asemenea demnități, au avut totuși un rol însemnat în viața publică. Mircea Eliade este singurul dintr-înșii care a stat de o parte, concentrîndu-și întregul interes asupra experiențelor de viață, a cercetărilor și a creațiilor sale. Faptul se repercutează și în scrisul său printr-o atitudine cu totul proprie, pe care o vom releva în curînd.

Mai înainte, însă, mergînd din aproape în aproape, se cere să înscriem și o importantă anexă la cele observate mai sus. Am dori, adică, să precizăm că interesul politic este aproape totdeauna legat de cel istoric. Faptul poate fi surprins fără excepție de la Cantemir și pînă la Iorga. Mircea Eliade este singurul care opune istoriei arhetipul și mitul în sensul lor filosofic modern. Poate că unii s-ar înscrie în fals la această

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

afirmație. Cum? Mircea Elade n-a făcut istorie? Ba da, dar aceasta nu este activitate de istoric ci de filosof al culturii.

Atitudinea anti-istorică a lui Mircea Eliade rezultă cu strălucire poate din cea mai frumoasă carte a sa, *Le mythe de l'éternel retour* (1949). Omul simte nevoia stringentă de a ieși de sub jugul apăsător al istoriei, și de-a se reîntoarce periodic la un timp mitic, anistoric. Este ceea ce constituie rațiunea sărbătorilor anuale cu rădăcini arhaice. Se identifică aici, după cunoscuta idee de „boicot al istoriei" formulată de Blaga, a doua mare concepție românească opusă frecventului nostru istorism.

Toate cele schițate pînă acum alcătuiesc doar un simplu preambul la aspectul dominant ce-l separă pe Mircea Eliade de toți înaintașii săi. Poate fi recunoscut drept învățatul care, în cultura românească, a cuprins sau a captat cel mai mult din spiritul uman de pe întregul cuprins al planetei. Este adevărat că el s-a aplecat îndeosebi asupra *credințelor* și *ideilor* religioase dar, de-a lungul mileniilor, acestea umplu, într-un fel sau altul, cele mai numeroase forme de viață de pe toate meridianele.

Ca un omagiu ce i s-ar putea aduce putem spune că la noi el nu are în față decît un singur spirit complementar, pe Eminescu însuși. Acesta a răsfrînt în mintea sa un coeficient considerabil din realitatea cosmică, atît în spațiu cît și în timp. Este receptorul și reproducătorul genial al infinitelor regiuni cerești, precum și al genezelor și prăbușirilor de lumi. A contribuit la aceasta nu numai excepționala sa dotare naturală, ci și o erudiție extrem de extinsă. Ceea ce a redat Eminescu în ordinea cosmică a exprimat Mircea Eliade în ordinea spiritului uman de pretutindeni și de oricînd. Sub acest din urmă aspect, întîlnim la el, printre altele, și noțiunea de *paleantropieni*, indicînd orientarea spirituală pierdută în fund de milenii a oamenilor de dinainte de neolitic.

Dar chiar și în registrul creației literare Mircea Eliade este singurul care introduce la noi intimitatea apropiată a unui mediu depărtat geografic, care se înscrie cu alte tradiții și cu alte forme de existență. Nu este, deci, vorba de eseuri de călătorie, de aventuri imaginare sau de fantazări lirice pe un închipuit decor exotic. Toate acestea au mai avut loc la noi. La el, dimpotrivă, mediul depărtat se vede frămîntat în trăiri intense, în mari experiențe de viață cu caracter durativ, adînc înrădăcinate în acea ambianță străină. Asemenea trăsături se surprind mai cu seamă în *Maitreyi* sau în *Nopți la Serampore*, cu acea *tantra* indiană prin care se obține mutarea timpului în trecut.

Integrarea lui Mircea Eliade în seria „giganților" români indică numai genul proxim al categoriei din care face parte. Cu mult mai notabilă, însă, se arată a fi diferența specifică înlăuntrul acestei categorii. Dintr-o atare perspectivă, Mircea Eliade nu mai seamănă cu nimeni, apărînd ca un nou și ireductibil fenomen românesc. Acesta, după toată evidența, nu ne mai poate trimite la nici unul din aspectele cunoscute pînă acum în cultura noastră.

Dansatoare cu un buchet

EDGAR DEGAS

1834 – 1917

90 de ani de la moarte

***„... În fine, fără estetică; fără* critică, *sau cît se poate de puțin. Degas, cu prea puține binevoitor, nu se îndupleca de loc în privința criticii și a* teoriilor. *Spunea, adesea, bucuros – și spre sfîrșitul vieții o repeta mereu – că Muzele nu stau de vorbă între ele. Lucrează, ziua toată, despărțite. Seara, cînd lucrul e sfîrșit, se regăsesc și, atunci, dansează:* nu vorbesc..."**

Paul VALÉRY

Reproduceri în paginile 12 și 15

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Unamuno și mitul spaniol

Mircea ELIADE

Bătrânul și neistovitul rector din Salamanca, Miguel de Unamuno, moare în mijlocul celui mai cumplit război civil spaniol. Moare certat și cu guvernul dela Burgos – după ce se certase, pe rând, cu Monarhia, cu Republica democrată și cu regimul comunist. Nu știm încă ce cuvinte profetice a rostit sau a scris Unamuno pe patul său de moarte. Dar războiul civil, dacă l-a făcut să sufere, ca om, – nu-l putea mira prea mult, ca spaniol. «Dreptul de a contrazice este cel mai important drept intim pe care trebuie să-l cucerească omul, nu dela legi, ci dela obiceiuri» – scria Unamuno în 1900, în celebrul lui eseu *La Ideocracia* (republicat în al doilea volum de *Ensayos*, Madrid, 1916, p. 201 – 218). Să contrazică – adică să-și afirme «arbitrarietatea», «rațiunea inimii», împotriva oricui, și cu orice riscuri. Maestru al controversei, technician al paradoxului, poet îndrăgostit de lirică și umor deopotrivă – Unamuno a iubit întotdeauna războiul civil. Nu trebuie să uităm că primul său roman, *Paz en la guerra* (1897), reînvie tocmai drama carlistă și ultimul război civil (1872 – 1876). Nu trebuie să uităm, mai ales, că un comentator al lui *Don Quichotte* atât de entuziast și de profund ca Unamuno – înțelesese de mult semnificația luptelor cu giganții și morile de vânt. În viața socială și politică, *hidra revolucionaria* sau *ola negra de la reaccion*, erau noii zei ai Spaniei; sau, mai precis, era noua față a manicheismului iberic. O spune chear Unamuno, în eseul mai sus citat: «Orice spaniol este un manicheist inconștient; creează o Divinitate cu două persoane: una bună, alta rea» (*op. cit.*, p. 216). În Spania, adaogă Unamuno, unde Inchiziția e imanentă – și intimă, și socială – ideocrația a creat ideofobia, pentrucă întotdeauna anarhia a creat regimuri absolute.

Față de acest dualism originar al spiritului iberic, ce poți face altceva mai bun decât să militezi pentru «dreptul de a protesta», pentru polemică, pentru războiul civil? Niciun alt scriitor spaniol modern n-a intuit mai precis drama și gloria spiritului iberic: destinul de «a muri pentrucă nu poate să moară». Nicăieri paradoxul nu e mai organic, și nu apare mai firesc, ca în opera lui Unamuno. Un paradox care nu e, totuși, nici facilitate, nici scepticism. Luptând pentru dreptul de a protesta – Unamuno nu înțelege să lupte pentru o nouă specie de protestantism politic, pentru o legiferare și o sterilizare a acesui imbold dramatic, specific Spaniei. «Protestez, întâi, pentrucă exist și apoi, în al doilea rând, protestez pentrucă ideile mele nu se potrivesc cu ale D-tale. Nu protestez contra acestui guvern – ca să apăr un alt guvern. Protestez, pur și simplu, pentrucă sunt viu. Și pentrucă cea mai abjectă dintre tiranii este ideocrația» – Unamuno justifică dreptul de a avea alte idei, mereu altele: dreptul de a contrazice, și de a te contrazice. «Fericit acela care schimbă ideile așa cum schimbă cămășile!», exclamă Unamuno în același eseu (*op. cit.*, p. 213). Căci singurul lucru important e să gândească, să fie el, să se simtă viu; *y pensar con todo el cuerpo y sus sentidos, y sus entranas* etc., adaogă Unamuno, referindu-se încă o dată la acea «fiziologie pneumatică» așa de cunoscută cetitorilor *Sentimentului tragic al existenței*. Cel care gândește organic, își spune ideile, și se liberează astfel de degradanta lor tiranie.

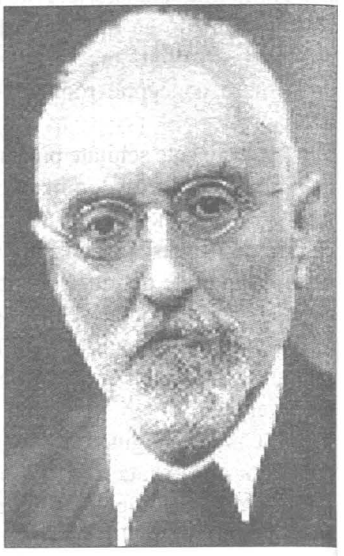

Ideile și doctrinele nu sunt izvorul actelor noastre, ci justificarea acestor acte față de noi înșine și de aproapele nostru, crede Unamuno (*op. cit.*, p. 206).

«Mă interesează persoanele, mai mult decât doctrinele; și acestea din urmă, numai întru cât îmi relevează omul!» (*ibid.*, p. 207). Ideile sunt inevitabile și necesare așa cum sunt ochii și mâinile unui om (p. 204). Ideile bune și adevărate sunt cele care amplifică și intensifică viața; ideile false, acelea care o deprimă. *Numai ideea pe care o trăiești tu este adevărată.* «Idea que se realize es verdadera, y solo lo es en cuanto se realize; la realizacion, que la hace vivir, le da verdad» (*op. cit.*, p. 210).

Dar ce este *adevărul*?, se întreabă Unamuno într-un splendid eseu (*Qué es verdad?*, Martie 1906; republicat în al șaselea volum din *Ensayos*, Madrid, 1918, p. 219 – 244). «Adevărul este ceea ce se creează cu toată inima și tot sufletul» (p. 243). Omul are un singur drum de urmat: *să lucreze conform cu sufletul și cu inima sa*. Un singur drum – care de fapt înseamnă un million de drumuri, un miliard de drumuri. Fiecare om nu-și poate găsi decât adevărul său, mântuirea sa personală. «Mai mult valorează eroarea în care se crede, decât realitatea în care nu se crede» (p. 222). Singurul lucru care contează este să ajungi la tine însuți, să-ți cunoști patimile tale și tiraniile tale. Omul sincer, ca și omul gol, este întotdeauna frumos. «După cum păgânismul a culminat în desgolirea trupului, creștinismul trebuie să triumfe în desvelirea sufletului» (p. 225).

În fond, controversa, protestarea, lupta – nu sunt decât mijloace de a ajunge la sinceritate, de a preciza contururile proprii ale unui om, de a-l scoate din formule sau dogme; căci acestea din urmă se aplică altor realități, dar în niciun caz nu se aplică omului. Toată pasiunea pe care a pus-o Unamuno în controverse, polemici și eseuri – are numai acest scop: să invite la sinceritate, să «deștepte pe oameni» silindu-i să se aplece asupra propriilor lor suflete. Ca și Giordano Bruno, Unamuno se voia un deșteptător al sufletelor adormite, *dormitantium animorum excubitor*; și citatul acesta din Bruno îl găsiți, chear, comentat, la sfârșitul *Sentimentului tragic al existenței*. Unamuno opune totuși acestui *dormitantium animorum excubitor* idealul lui Don Quichotte, care nu credea în triumful ideilor sale, știind că ele nu sunt din această lume. Nici Unamuno nu crede în triumful «ideilor» sale; care idei? din ce epocă? din ce pasiune? din ce carte? Unamuno nu are idei de profetizat; nu are decât pasiuni, pe care le opune pasiunilor semenilor săi; nu are decât o tehnică: sinceritatea cu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

tine însuți, până la moarte. Căci, în viață, nu există altă soluție a paradoxului; poate numai după moarte, când sufletul își va găsi odihna...

În amintirile sale din copilărie și din prima tinerețe, Unamuno povestește pasiunea cu care a descoperit cărțile și ideile. «Mă îndrăgosteam de ultimul lucru pe care îl citeam, stimând astăzi ceea ce ieri credeam absurd; mă copleșise o poftă vorace de a limpezi problemele eterne... Dar în loc de a deveni un desnădăjduit sceptic, credința mea în inteligența umană creștea, și de asemenea nădejdea că odată am să ating o rază a adevărului. În loc să-mi spun, ca cei mai mulți, că „nimic sigur nu se poate ști", începui a crede că toți au dreptate și că e mare păcat dacă nu izbutim să ne înțelegem» (*Il fiore dei miei ricordi*, trad. italiană, Vallecchi, ed. II, 1931, p. 132 – 135). *Toți au dreptate* – acesta este un leit-motiv, subjacent, în opera lui Unamuno. Toți au dreptate – când sunt sinceri, când «se desvelesc», când ies din automatisme și dogme. Controversa are, deci, ca scop ultim, verificarea propriilor poziții, regăsirea adevărului personal. Discuți, ca să-ți convingi adversarul la propriile sale idei; polemizezi cu el, ca să-l ajuți să se cunoască pe sine. Lupta este, așa dar, și pentru folosul meu – dar și pentru folosul adversarului. Căci, luptând, redevenind singur în fața morții, el își regăsește adevăratele rădăcini ale ființei sale; lupta este o invitație la sinceritate. Toți au dreptate când sunt sinceri ; un război civil, în Spania, este numai un moment sângeros în eterna dramă a regăsirii de sine...

... Creștinismul trebuie să triumfe în desvelirea sufletului. Dar care creștinism? se întreabă Unamuno, pasionat cetitor al Sfântului Augustin, al lui Tertulian, al sfinților spanioli, și al lui Sören Kierkegaard. Evident, nu creștinismul «rațional» și scolastic, promovat de profesori de teologie ca nefericitul Frey Zeferino Gonzáles, autor la modă prin seminariile secolului trecut, și împotriva căruia scrie Unamuno câteva pagini incizive la începutul eseului său *Qué es verdad?* Biserica raționalistă este, după opinia lui Unamuno, o adevărată nenorocire. Creștinii cari se cred «raționaliști» sunt de fapt materialiști fără voie – nu pentrucă ar crede că materia stă la temelia ființei, ci pentrucă vor să probeze lucrurile sfinte cu dovezi și argumente filosofice (*Ensayos*, vol. VI, p. 232). A crede în Dumnezeu înseamnă un singur lucru, pentru un creștin: să dorești din tot sufletul tău ca Dumnezeu să existe (*ibid.*, p. 231). Să dorești – și să o spui. Căci cuvântul e creator; Isus a făcut minuni cu *cuvântul* uneori fără nicio *acțiune*.

Evident, creștinismul lui Unamuno nu este creștinismul occidental, și nici cel nordic. Izvoarele sale sunt în «marii Africani», Augustin și Tertulian, sfinți pasionați, arzători, paradoxali, gongorici. Vorbind despre Sf. Augustin, Unamuno mărturisește că «retorismul și gongorismul sunt formele cele mai firești ale pasiunii și ale vehemenței» (*Ensayos*, volumul 7, Madrid, 1918, p. 160 – 161). Și pe această cale, a credinței, Unamuno se simte legat de Spania. În eseul *Sobre la europeización*, din 1906 (republicat în vol. 7 din *Ensayos*), Unamuno se împotrivește cu ferocitate Europei; spiritului său îi repugnă ideile directoare ale spiritului european modern, ortodoxia științifică. «Se vorbește mult astăzi de două drumuri: știință și viață. Și amândouă îmi sunt antipatice» (*op. cit.*, p. 162). Idealul Europei este un om liberat de mirajul Sfinxului, liberat de eterna și paradoxala neliniște – adică *un om care nu mai este om!* (*ibid.*, p. 164). Europa caută fericirea. Dar trebuie să alegi: ori *fericirea*, ori *dragostea*; una nu merge cu cealaltă (p. 165). Pasiunea și sensibilitatea, Spania și Franța, sunt incompatibile. Pasiunea e arbitrară, sensualitatea e logică; de fapt, se poate spune că logica este o formă a sensibilității. Franța e răzătoare și sensuală, Spania este aspră și tristă. Nu ai altceva mai bun de făcut în Spania decât să te gândești la moarte. În Franța, totul te îndeamnă la superficialitate. «Niciodată nu voi uita efectul desagreabil, desgustul adânc, pe care mi l-au provocat bulevardele Parisului» (*op. cit.*, p. 171). Toată acea tinerețe care cântă, bea, vorbește și face dragoste – i se pare lui Unamuno lipsită de conștiință de sine, *puramente aparenciales* (*ibid.*). Acolo, în Parisul răzător, centru al Europei, – Unamuno se simțea singur. Pio Baroja se plângea în celebrul lui articol *Triste pais!* că incapacitatea spaniolilor de a fi frivoli și joviali i se pare unul din cele mai deprimante lucruri din lume. Unamuno îi răspunde că, dimpotrivă, deprimantă ar fi o Spanie frivolă și jovială. Nu ar mai fi spanioli – și nu vor fi devenit, prin aceasta, europeni. În această tristă și aspră Spanie s-au născut un Cervantes, un Velasquez, un Goya – și alți asemenea lor se vor naște, dacă Spania nu se va europeniza. Un iberic se simte singur și prost în Europa. Există totuși o soluție, crede Unamuno: *să se hispanizeze Europa!* Adică, să se popularizeze tehnica sinceității, a paradoxului (*arbitrariedades*), a polemicei și controversei. Unamuno creează, astfel, un imperialism spiritual iberic, fundat pe un mare mit spaniol: *Don Quichotte*. Se cunoaște succesul mondial pe care l-a obținut *Comentariul lui Don Quichotte* al lui Unamuno. Cartea aceasta substanțială și arzătoare este în același timp și cheia de boltă a operei lui Unamuno, fundamentul mitului spaniol, soluția «paradoxului» care l-a obsedat toată viața pe marele rector dela Salamanca. Don Quichotte își face lumea, și-o creează, din ideile și sentimentele sale. Dar este o lume vie, reală, efectivă; nu o lume de vis, abstractă. Conform lumii sale, Don Quichotte *acționează*, trăiește și moare; nu cade în «realitatea» celorlalți, gata făcută, «automată», globală. Unamuno găsește în acțiunea *conformă visului* (sau idealului, credinței, imaginației, dragostei etc.) – singurul mijloc de a nu te lăsa sterilizat de paradox, de neant. Ești sincer, ești tu însuți, trăiești în lumea ta – dar trebuie să te conformezi acestei lumi create de sinceritatea ta, *trebuie să fii viu* în ea; să acționezi, așa dar, în conformitate cu această lume ideală, nu s-o păstrezi în minte pentru solitudinea ta, pentru melancoliile tale. Acțiunea conformă cu paradoxul – este singura salvare din neant; căci *creezi* incontinuu viață, creezi sinceritate...

Unamuno este singurul spaniol care a izbutit să dea o nouă interpretare, iberică, idealismului – și să transforme o filosofie într-un mit.

Texte și imagini (pp. 2 – 9) reproduse din: Mircea Eliade, *Jurnal*, Volumul I 1941 – 1969, ediție îngrijită de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1993, pp. 58 – 62; Mircea Eliade, *Memorii (1907 – 1960)*, ediția a II-a revăzută și indice de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1997, pp. 258 – 259, 261 – 263, 267 – 271; „Caiete critice" nr. 1 – 2/1988, pp. 6 – 8; Mircea Eliade, *Insula lui Euthanasius*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1943, pp. 257 – 264; Mircea Handoca, *Mircea Eliade. O biografie ilustrată*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2004; portrete Edgar Papu, Miguel de Unamuno: Wikipedia.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Arhive bucureștene

Scarlat Crețulescu

Georgeta FILITTI

Istoria devine inutilă dacă societatea o privește ca pe un patrimoniu scos la iveală doar pentru flatarea sentimentului național la comparația cu străinii ori ca argument, manevrabil din nenorocire, pentru certificarea unei stări de fapt contemporane.

Cât de ușor se pot fabrica piesele unei epoci istorice o dovedește simpla parcurgere a manualelor de istorie din ultima sută de ani: personalități descrise ditirambic, apoi uitate cu desăvârșire sau viceversa (I. C. Brătianu, N. Bălcescu, I. Antonescu), evenimente minore ridicate la cote de traumatisme sociale (mișcarea lui Mircea Mălăeru), oameni prezentați normal, ignorați apoi dușmănos și, în fine, reconsiderați numai în accepția slăbiciunilor ori a intimității lor (regina Maria).

Această lipsă de măsură, grabă și judecată pătimașă nu-s achiziții recente. În secolul XIX lumea croia deopotrivă planuri, arunca anatema asupra puternicilor zilei, fiecare socotind că el are dreptate. Deosebirea este că atunci multe din aceste constatări rămâneau uitate în sertare – dacă nu luau calea străinătății. Pentru că pâra, reclamația „la Europa", „tătucul țar" ori la „Sublima Poartă" e o realitate a societății românești în secolele XVIII – XIX.

Câteva piese din arhiva col. Scarlat Crețulescu, aflate în posesia noastră, vorbesc de la sine despre criticismul practicat cu voluptate de antecesorii noștri. Analiza lui degajă anume tipare, anume scheme ce însoțesc ca un dat istoria noastră. A le cunoaște înseamnă azi să ne înțelegem mai bine epoca, să reducem influența străină la proporții normale și în același timp să căutăm frustrările, nemulțumirile, neîmplinirile în noi înșine.

La 1857 țările române erau monitorizate de comisarii celor șapte mari puteri europene, în vederea abordării unui statut juridic intern și internațional cât mai apropiat de dorințele lor. Muntenia era condusă de principele caimacam Alexandru Ghica; din guvernul său făcea parte Scarlat Crețulescu, titular la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice. Nemulțumit de lipsa de dialog cu șeful statului și cu membrii Cabinetului, acesta recurge la procedeul clasic: reclamația la comisari. Ca să prevină întrebarea acestora de ce rămâne într-un minister unde e în răspăr cu toată lumea, Crețulescu susține că a dorit să servească țara, să aplice legile cu strictețe etc. etc. Înșiră apoi imixtiunile principelui în administrație, a căror similitudine cu ce avea să se întâmple mereu de atunci încoace e evidentă. Astfel, principele Ghica a scos Spitalul Pantelimon de sub tutela Eforiei Spitalelor și l-a trecut în administrarea familiei Ghica. A acționat așa ca șef al acestei familii, nu ca șef al statului (a trebuit apoi, din cauza deficitului financiar sever, să dea o ordonanță de urgență pentru a prelua din casieria acestui spital bani necesari altor așezăminte).

Când titularul a descoperit mulțime de nereguli în departamentul său, a cerut remedierea lor. Principele l-a sprijinit, dar... nu s-a întâmplat nimic. Și aceasta pentru că principele a preferat să lucreze peste capul guvernului, luând măsuri arbitrare în ceea ce privește școlile, episcopiile, permutarea profesorilor, cumpărări de terenuri supraevaluate, subvenționarea unor pensionate private ș.a. Și concluzia lui Crețulescu: „Caimacamul tratează toate problemele importante în particular, cu părțile interesate și prin dispoziții peremptorii își pune în aplicare ordinele fără să țină seama de obiecțiile miniștrilor bazate pe legile existente".

Scarlat Crețulescu înșiră apoi aprobările repetate de fonduri pentru ridicarea Seminarului episcopiei Râmnic fără motivații solide și fără să se fi început lucrarea propriu-zisă. La fel, vânzarea fără licitație a pădurilor de la mânăstirile Pasărea, Căldărușani, cele închinate (în număr de 286) – ceea ce a produs statului o pagubă de 3 milioane franci.

Apoi, când elevii Seminarului Râmnic s-au plâns de lipsa de hrană, îmbrăcăminte și de tratament prost, principele a îndrumat plângerea, peste capul ministrului, chiar la episcopie. Tot el a subvenționat nejustificat un *Comitet de binefacere* și o *Tutelă a mânăstirilor închinate* (străine) nerecomandate de legislația țării.

E un adevărat „război" pe care șeful statului îl face ministrului său de Culte, denunță Crețulescu. Și dacă nu s-a retras, explicația trebuie căutată în „situația critică a țării", când orice cetățean trebuie s-o înfrunte curajos și să-și facă datoria – aceasta până la venirea comisarilor europeni care, speră ministrul delator, vor proceda fără întârziere la „reintegrarea legalității", încercată de el fără succes.

Peste opt ani, în 1865, Scarlat Crețulescu nu mai joacă nici un rol în politică ori administrație. Veninos și nemulțumit, își roade frâul în intimitatea cabinetului său și scrie, tot în limba franceză, *Reflecțiile unui valah asupra stării actuale a Moldo-Valahiei.*

Încă din titlu se vede dispoziția negativă cu care s-a așternut la scris. Țara se numea de patru ani România. Apoi, în *Introducere*, spune un neadevăr: după Congresul de la Paris din 1856, în Adunările ad-hoc, reprezentanții românilor ceruseră principe străin. Dacă lucrul nu era posibil, se mulțumeau cu revenirea la situația din 1849. Aceasta însemna folosirea în continuare a Regulamentului Organic ca formă de Constituție, „dar niciodată vreun muntean sau moldovean n-a dorit să vadă țările unite sub un domn pământean". Ignorând cu bunăștiință întreaga campanie prounionistă, desfășurată în țară și străinătate cu o dăruire și unanimitate de care românii n-au fost capabili prea des, Crețulescu scrie nedrept că alegerea principelui Cuza la Iași, „om fără principii și fără trecut politic", s-a datorat intrigilor și rivalităților. În Țara Românească, pentru a evita o revoluție „iminentă", a fost ales același principe „sub pretextul falacios al unirii".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

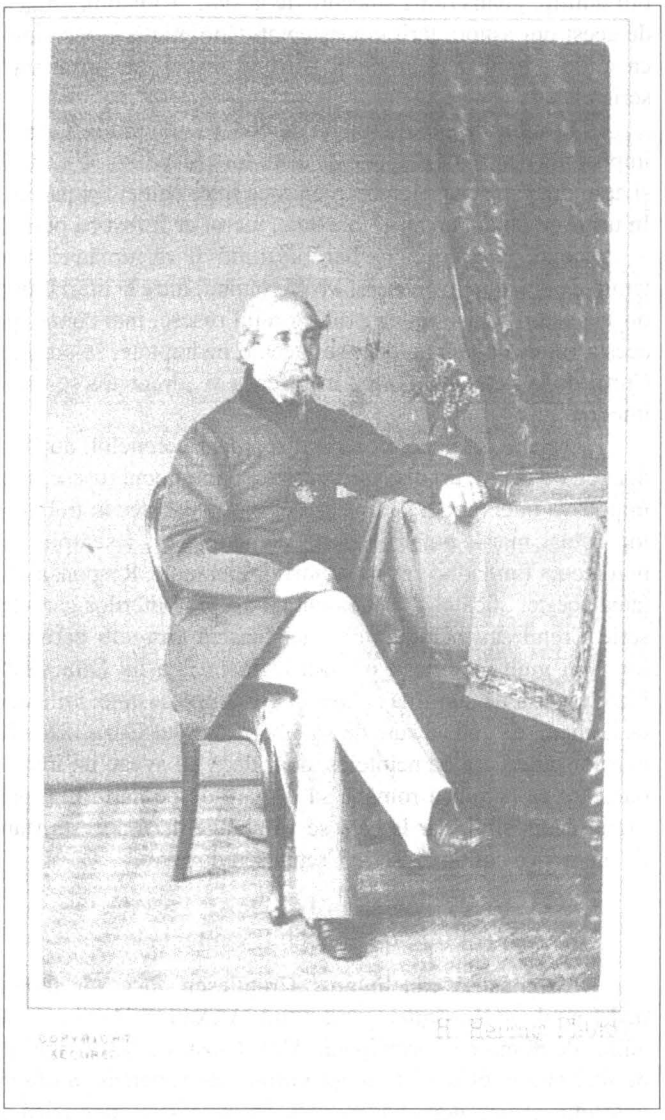

Fostul colonel introduce apoi o noțiune cel puțin ciudată: cea de „cucerire"! Moldovenii au pus mâna pe Țara Românească. Aristocrația și birocrația Moldovei sunt formate, de fapt, din greci fanarioți, evrei renegați, plus o combinație a acestora cu români. În acest fel o națiune de 2,5 milioane de locuitori a ajuns să fie exploatată de 300 – 400 de moldoveni „de cea mai abjectă speță", caracterizați prin „caracter fals, natură lașă și mare corupție".

Reușita lui Cuza (de fapt a partidei naționale, unioniste – credem noi) s-ar fi datorat situației complicate existente în Europa. Așa se face că „un om de cafenea, ignorant, sceptic, lipsit de amor propriu", prin discordie și utilizarea moldovenilor pretutindeni (în anturaj, birocrație, armată) a „cucerit" Țara Românească. Crețulescu analizează compoziția Parlamentului, a Consiliului de Stat, a Curții de Conturi și vede doar o majoritate moldovenească. Același tablou înfățișează ministerele. La Lucrările Publice, „unde aurul se adună cu pumnul", Consiliul tehnic aparține în exclusivitate celor de peste Milcov. Apoi, din 10 regimente ale armatei române, 7 au comandanți moldoveni. Orbit de patimă și departe de a-i judeca și pe unii și pe alții ca români, col. Crețulescu susține că principele a impus o lege a pensiilor militare ca să scape de munteni. Era vorba de o diminuare a acestora și Cuza le-a promis că vor beneficia, retroactiv, de cuantumul mare numai să se retragă!

Fără să înțeleagă dificultățile inerente începutului, de punere de acord a principiilor de funcționare a instituțiilor din ambele provincii, de atenuare a orgoliilor, colonelul consideră desele remanieri guvernamentale ca simple mofturi princiare. În plus, îl supăra că majoritatea miniștrilor sunt avocați. (Cu toate că L. Steiege, N. Krețulescu, Gh. Manu aveau alte profesii!) El uită că mai pretutindeni în lume, până la școlarizarea în instituții speciale de tip *Sciences politiques* de la Paris, majoritatea miniștrilor erau absolvenți ai facultăților de Drept.

Fără îndoială însă că malversațiunile acestora erau o realitate. Așa, tutela lui I. Câmpineanu pierduse 20.000 de franci pentru că adversarii îl aveau avocat pe ministrul Justiției (chiar dacă prin interpus). Apoi, o Curte de apel fusese destituită in corpore pentru că, până a ajunge titularul departamentului, ca avocat, ministrul pierduse acolo trei procese.

Un serviciu unde hatârul era în floare îl constituia cel al pensiilor. Introduse în 1832, acestea erau mai avantajoase decât în alte țări, și Scarlat Crețulescu are impresia că faptul se datorează boierilor „care renunțaseră la privilegiile feudale". Dacă până la Cuza puțini ajungeau pensionari (trebuia o vechime de 20 de ani și o boală dovedită), iar personalul spitalicesc și cel eclesiastic erau excluse, acum toată lumea avea acces la ele. Oameni de 50 de ani, sănătoși, încasau 5.000 de franci pe lună și mai și lucrau pe deasupra. Fondul crescuse la 9,1 milioane, deși legea îl plafonase la 1,5 milioane pentru Țara Românească și 1 milion pentru Moldova.

Crețulescu n-are nici un respect pentru domnitor, în primul rând pentru că nu respectă legile. De șase ani conturile nu se verifică și nu se închid spre a-i acoperi pe delapidatori. Are de partea lui armata și alta, mai puternică și mai numeroasă, „unică în univers", a funcționarilor și pensionarilor. În aceste condiții opoziția e nulă. Mai mult, având spatele asigurat, Cuza a făcut lovitura de stat, urmată de plebiscit și în felul acesta „și-a arogat dictatura". Col. Crețulescu trece sub tăcere tocmai opoziția furibundă, formată – paradoxal – din reprezentanți ai stângii și dreptei (roșii și albii), cunoscută în epocă, tocmai prin compoziția ei, drept „monstruoasa coaliție", care împiedica sistematic luarea vreunei dispoziții constructive.

De la caracterizarea nedreaptă a principelui, până la afirmația aberantă că a făcut reformă agrară „ca să flateze masele" n-a mai fost decât un pas. El consideră legea „rea în principiu" pentru că l-a obligat pe proprietar să vândă iar pe țăran să cumpere. Sunt localități în țară unde și unii și alții au ajuns la ruină. Într-un cuvânt, e o răsturnare a principiilor cu privire la proprietate pe care se bazează Europa, încât principele, prin reforma lui, ne-a scos din rândul țărilor civilizate, scrie Crețulescu pătimaș, ignorând măsurile similare luate până și în Rusia țaristă.

Scarlat Crețulescu înșiră apoi o serie de fapte, din categoria găinării, ce nu-i pot fi imputate direct domnitorului. Astfel, pentru primarii celor 2.956 comune se făcuseră eșarfe de lână cu 22 ½ franci bucata (deși costaseră efectiv 11 franci). Căliman, prefectul de Dolj, pretextând că dăruiește primului ministru, M. Kogălniceanu, un ceas de 300 ducați, adunase din județ 5.000 ducați. În 1864 se alocaseră 3,6 milioane franci pentru întreținerea șoselelor, dar n-au fost folosiți nici măcar un milion. La repararea a patru străzi din București ¾ din sumă intrase în buzunarele primarului. Socoteala banilor adunați din orașe și județe pentru cumpărarea de tunuri nu s-a dat niciodată publicității. În fine, telegraful primise 633.000

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

piaștri pentru reparații și crearea de linii noi (dar s-au cheltuit doar 140.000). Și Scarlat Crețulescu se alătură corului detractorilor directorului Poștelor, belgianul Cesar Librecht, acuzându-l de îmbogățire suspectă pe acest om de casă al lui vodă. Trebuie observat că, imediat după detronarea acestuia, belgianul a fost inculpat – și judecătorii n-aveau de ce fi complezenți cu un venetic – dar n-au găsit nimic în neregulă în gestiunea sa.

Moralist, fostul ministru constată că în case se joacă mult cărți. Unii, săraci până mai ieri, pierd pe seară și 1.000 napoleoni.

Ca să se arunce praf în ochi străinilor, zilnic se promulgă legi noi, copiate după codul Napoleon, fără a fi fost în prealabil adaptate nevoilor țării. Se creează confuzii, încât nimeni nu le citește pentru că toți știu că nu se aplică. Singurul efect este mărirea numărului slujbașilor. Din cei 40.000 contribuabili în București, erau înscriși doar 20.000 și plăteau 10.000. „Înainte de cucerire – observă Crețulescu scorțos – funcționarul răspundea din avutul propriu pentru sumele neîncasate de la contribuabili". Bugetele erau fluctuante. În 1865 fusese fixat la 124 milioane franci; până la sfârșitul anului ajunsese la 160 milioane, fără ca pentru căi ferate, șosele sau poduri să se aloce vreun ban. În acest timp, administrația provincială își făcea de cap. Așa, Olănescu, casier de Dolj, ales „sau numit" deputat în Parlament, în loc să trimită la trezorerie banii adunați din județ, făcuse o bancă particulară la Craiova, condusă de fiul prefectului Căliman.

Cât privește siguranța personală, Crețulescu semnalează mai multe furturi la București. Hoții au fost prinși, dar banii s-au volatilizat. După măsurile luate de Kiseleff în 1832, în Țara Românească hoțiile și tâlhăriile dispăruseră „complet". Noaptea călătoreai în cea mai mare siguranță, scrie nostalgic fostul colonel în slujba rușilor. După „cucerire" însă, faci un pas și ești prădat.

Apoi, Crețulescu se lansează într-o critică generală acră și nemiloasă, ce poate fi adusă oricărui regim politic. Decădere morală și materială, furturi, lipsă de credit, justiția-bili umiliți, goana după sinecure de la stat. „Ridicolul aruncat de acest om asupra țării e neașteptat. Corupția și ciocoismul, ca mijloc rapid de parvenire, pătrund în cel din urmă sat", scrie el.

O mișcare revoluționară împotriva regimului Cuza e imposibilă pentru că dispune de toate forțele materiale ale țării și apoi din cauza suspiciunii reciproce între oameni și partide. În urmă cu un an, un an și jumătate, lucrul ar fi fost cu putință – strecoară Crețulescu – dar prezumtivii răsturnători s-au temut de o ocupație militară. Mulți români, între ei mari boieri ori negustori, obișnuiți cu protectoratul rusesc, mai contau pe acesta fiindcă altădată, cum se făcea o nedreptate, se adresau Curții de la Petersburg, care intervenea și „dreptatea se făcea imediat".

Valahii, în general, scrie discordant colonelul, după ce doar cu două rânduri mai sus vorbise de amestecul rusesc, sunt împotriva intervenției străine și a oricărui amestec în treburile lor. Totuși, marile puteri interveneau permanent. Exemplul cel mai recent fiind afacerea mânăstirilor închinate. Responsabilitatea acestei „ticăloșii" cădea numai asupra puterilor garante, scrie Crețulescu neîndurător, căci luaseră țara sub ocrotirea lor. Mai mult, comiteau un sacrilegiu în fața lui Dumnezeu îngăduind să fie „umilită și înjosită o națiune de cinci milioane de oameni, de câteva sute de vagabonzi" ai lui Cuza. Tăcerea marilor puteri era de neînțeles, doar dacă nu aveau un interes oarecare ca națiunea română să dispară de pe harta Europei, lucru inadmisibil, dar la care se va ajunge dacă această stare de lucruri va continua, scrie Crețulescu disperat.

*

Pătimaș și ranchiunos, Crețulescu face un tablou nedrept al căimăcămiei principelui Alexandru Ghica și al anilor de domnie ai principelui Al. I. Cuza. Ca și alți analiști de mai târziu, el socoate drept virtutea de căpetenie a observatorului critica demolatoare. Istoria avea să-l contrazică și să-l trimită unde îi e locul: în uitare.

Cavalerii

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din colecțiile Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

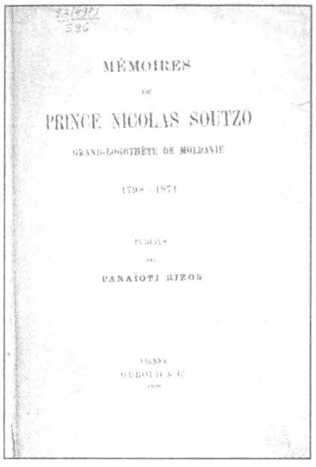

Mémoires du Prince Nicolas Soutzo, Grand-Logothète de Moldavie 1798 – 1871
publiés par Panaïoti RIZOS
Gerold & Cie, Vienne, 1899

Contemporain et ami du prince Nicolas Soutzo, je livre au public les mémoires de cet homme d'élite.

Je l'ai connu dans mon jeune âge et, ayant eu l'occasion de travailler souvent à ses côtés, j'ai admiré ses hautes qualités et ai poursuivi avec le plus grand intérêt sa vie pleine de labeur...

Le prince Nicolas Soutzo était un homme érudit, d'un esprit élevé et d'un jugement fin et précis, un travailleur hors ligne. Il faisait honneur aussi bien à la nation grecque, à laquelle il appartenait par sa naissance et qu'il n'a jamais cessé de chérir, qu'à la nation roumaine, que plusieurs de ses parents avaient gourvernée comme princes et qu'il avait appris à apprécier et à aimer sincèrement. Ses éminentes qualités se retrouvent dans ses mémoires, qui présentent ainsi le plus haut intérêt...

D. D. PĂTRĂȘCANU, *Vinovații 1916 – 1918*
Ziarul „Lumina" Editor, Bucureşti, 1918

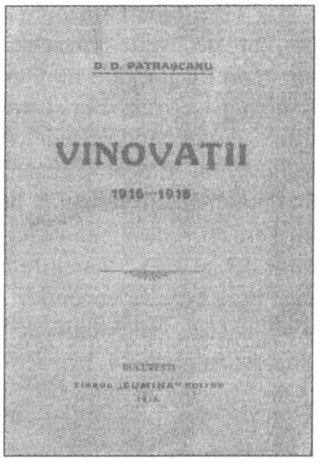

... Numai căderea ţarismului rusesc va avea urmări pe care nu le putem încă cuprinde. Dispărând pentru totdeauna acel rezervoriu imens de unde îşi trăgeau puterea de viaţă toate elementele reacţionare din Europa, democraţia europeană este azi asigurată...

Unele ţări vor decădea, altele vor dispărea cu totul, din pricini imanente şi fatale; o nouă orientare în politica europeană va fi necesară şi numai apropierea franco-germană – care va trebui să se facă, ce efecte va produce? Se vorbeşte de pe acum apoi de-o Europă federativă – eşită tocmai din duşmănia feroce de astăzi – tragică situaţie a condiţiei româneşti! – de libertatea mărilor şi a oceanului... de libera desvoltare a popoarelor şi cine poate înşira toate prefacerile cu înfăţişările lor?...

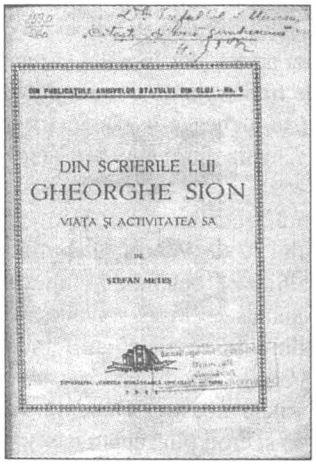

Ștefan METEŞ, *Din scrierile lui Gheorghe Sion. Viaţa şi activitatea sa*
Tipografia „Cartea Românească din Cluj" – Sibiu, 1941

În vremuri extrem de grele pentru neamul nostru am strâns aici un mănunchiu de studii, conferinţe şi articole scrise de marele ctitor Gheorghe Sion, – într'o limbă clară, cu informaţii precise, cu cunoştinţa largă şi pătrunzătoare a lucrurilor şi cu un curaj vrednic de admirat, mai ales că nu era lipsit de riscuri personale, – cari toate cuprind gândul şi fapta autorului lor. Cetitorul va înţelege şi va preţui după cuviinţă nobila năzuinţă şi zbuciumul sufletesc al omului, care toată viaţa s'a străduit pentru binele şi progresul neamului iubit, închinându-i cu largă dărnicie toate gândurile sale bune şi întreg avutul său material aşa de bogat, având conştiinţa deplin satisfăcută, că acelea au dat şi vor da roade binefăcătoare...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cronică bucureșteană

Gheorghe Crutzescu: „Podul Mogoșoaiei"

I. NEGOIȚESCU

Există o bună monografie tehnică, un „ghid istoric şi artistic", ce serveşte vizitatorului ca şi cetăţeanului capitalei române, de Grigore Ionescu. Există de asemenea un *Bucureşti* planetar (cum ar spune Thibaudet), de savuroase intuiţii, dar şi de viziunea superficială a călătorului pe mapamond şi care nu gustă decît pitorescul, acel *Bucarest* restituit planetei de Paul Morand. Ambele monografii, dintre care a doua e voit picantă şi literară, nu reprezintă decît punctul de vedere turistic al celor care le-au conceput. Iată însă că a apărut mai nou o monografie a capitalei noastre (sau, cel puţin, a principalei artere: Calea Victoriei – Podul Mogoşoaiei), care se deosebeşte fundamental de cele amintite şi de cele – nu prea numeroase – care se înscriu în bibliografia monografică a oraşului, prin ochiul epic căruia îi slujeşte condeiul. Am spus epic, dar nu în sensul romanţării urbei lui Bucur, devenită azi metropolă, ci în acela al valorilor epice pe care autorul monografiei le descoperă şi le relevează în decursul ghidului său, să-l numim de astă dată romantic.

Gheorghe Crutzescu e autorul acestei opere, unice la noi, care depăşeşte prin semnificaţii interesul obişnuit al genului, semnificaţii care ne vom strădui acum să le scoatem în lumină. E „povestea unei străzi", cum se menţionează în subtitlu, „Podul Mogoşoaiei". Pornind de la un început istoric, testamentul Ilincei Cantacuzino, mare-postelniceasă, fiica Domnului Radu Şerban şi nepoata lui Matei Basarab, mama lui Şerban-Vodă şi bunica lui Constantin Brîncoveanu, şi de la un itinerar precis, temeliile părăsite ale Senatului (unde altădată erau „casele coconilor măriei-sale vodă Brîncoveanu"), pînă la Arcul de Triumf, povestea lui Gheorghe Crutzescu se împarte în capitole turistice: „Casa Prager", „Stavropoleos", „Din Lipscani în bulevard", „Capşa", „Teatrul Naţional", „Ateneul", „Biserica Kretzulescu" sau „Palatul Ştirbey". „Povestea" nu este a unui scriitor, deşi evocarea are uneori, ca pastişă, patină de cronicar: despre un Barbu, fiu de Văcărească măritată cu boier Alexandru Bellu, se spune: „Era acesta fire cam ciudată, cîrcotaş afară din cale, şi plăcere mai mare n-avea decît să se judece, şi nu era zi să nu primească citaţii şi să nu trimită portărei, dar, pe de altă parte, ce boier primitor, şi ce om darnic! La dînsul masă întinsă pentru cine o veni, douăzeci, treizeci de inşi la masă, să poftească. Se povesteşte că într-o zi, la masă, între ciorbă şi rasol, boierul se plecă spre vecinul lui: «Ia ascultă, coane cutare, cine-i ăla care stă acolo în capul mesei, parcă nu l-am mai văzut pe aici? – Cum se face, coane Barbule? Păi ăsta-i doar cutare, mănîncă la d-ta în toate joile de vreo 20 de ani. – Aşaa! Bravo lui, răspunse Bellu, să fie sănătos şi să mai poftească!» Şi boierul mai luă odată din rasol". Gustul citatelor e fin, dovadă, printre altele, răvaşul unui prinţ de Coburg, în lagăr, la 1790, pe locul viitoarei metropole balcanice: „Trăim aici în adevărata ţară a insectelor şi a plantelor. Cea mai mică plantă de la noi, spre pildă lemnul-cîinesc (*Glecoma hederacea*), este aici de înălţimea unui om şi se văd şi păsările cele mai rare şi fluturi şi peşti. Vulturii, porumbeii, turturelele şi cocorii trandafirii vin cu sutele, ba chiar cu miile, printre corturile noastre, şi tot atît de blînzi, încît îmi pare că mai trăiesc în epoca de aur". Peste cîteva pagini, după acest peisaj fabulos şi naiv, monografistul îşi dezlănţuie, romantic, nostalgiile: „Nu s-ar găsi azi, în toată ţara, un pictor să ne redea o seară la circul «Suhr» acu 80 de ani? O, redingote pe talie, pantaloni pepita, ghete de lac cu gumelastic, lavaliere, jobenuri, favoriţi şi imperiale, monocluri cu ramă şi cu şnur; şi voi, malacofuri, rochii de *taffetas*, evantaiuri şi buchetele, *charlotte* şi cabrioleuri; o, bunici şi bunice care pe atunci eraţi tineri, vorbeaţi franţuzeşte în lumina plăpîndă a gazului aerian, şi făceaţi un haz nepus la *Avîntul amorului* şi *Asaltul malacofului*!"

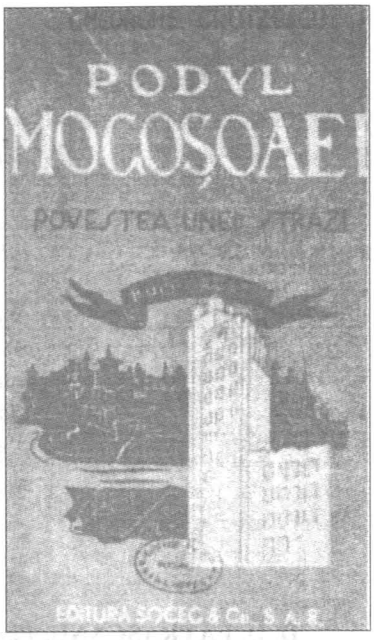

Coperta ediţiei din 1943

Aceste din urmă rînduri vădesc un simţ viu al decorului, al recuzitei, ce nu se dezminte de-a lungul întregei cărţi, unindu-se din ce în ce mai amplu cu simţul ceremoniei, al mondenităţii şi cu cel arheologic. Încît, deşi plimbarea ţine tot timpul pe aceeaşi stradă, reconstituirea istorică-arheologică e mult mai vastă, trecînd peste limitele deschise ale urbei. Dar încă ceva se cere subliniat, după cum remarcam la începutul cronicei noastre: *Podul Mogoşoaiei* al lui Gheorghe Crutzescu se umple, de la pagină la pagină, de la casă la casă, de zumzetul reînviat al vieţii care odinioară exulta aici. Nu înşirarea monumentelor te poartă de la un capăt la altul al străzii, ci personajele care au alcătuit o lume azi apusă, dar în stilul căreia se recunoaşte şi urbanistica atît de transformată a metropolei actuale. Acest *Pod al Mogoşoaiei* se încheagă în nenumărate fragmente epice, desigur în stare virtuală din punct de vedere artistic, dar care dau proporţii şi sens epicii româneşti urbane. Vezi în documentele, pe care cu atîta delicată îngrijire şi cu un atît de romanţios simţ al humorului le desfoliază Gheorghe Crutzescu, născîndu-se ca o posibilitate splendidă, fiindcă poartă peceţile autenticităţii, o sumă de mari romane de restauraţie socială, în tipuri şi întîmplări ce alcătuiau lumea noastră românească, a *Podului Mogoşoaiei* de altădată şi a uriaşei metropole balcanice din zilele noastre. Deodată cu acest parcurs monografic te însoţesc şi eroii pînă acum născuţi ai romanului românesc: Dinu Păturică, Lică Trubadurul, Stănică Raţiu, Ladima sau Urmatecu, e Caragiale cel mare şi Mateiu, sînt toţi care se adună, umbre şi fantome, zidind edi-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ficiul literaturii române viitoare.

Străbătînd prin zidurile caselor de pe Podul Mogoşoaiei, obiectivul lui Gheorghe Crutzescu e într-o continuă investigaţie epică şi însufleţeşte interioarele nu numai cu personajele distinse de istorie, dar cu acea viaţă complexă şi anonimă, anecdotică şi microcosmică; mai mult chiar, reconstituirea se petrece în exactităţi vestimentare şi gastronomice, în restaurarea mobilierului şi a stilului caleştilor, care, în alai, străbăteau podul plin de gură-cască, atunci ca şi acum. Hanurile gem de călători, băcăniile sînt grele de trufandale, mai ales faimoasa băcănie „a lui Colţescu" e atît de faimoasă, că, după cum ne spune monografistul, în acea vreme (1877 – 1878) s-a primit la palat o scrisoare cu adresa: „M. S. Regelui, la Palatul Regal, în faţa băcăniei lui Colţescu"; cofetăriile cunosc o epocă de înflorire neîntrecută, cînd iei îngheţata la „Giovanni", prăjiturile la „Capşa", iar bomboanele cele mai gustoase la „Fialkowsky". Povestea acestor cofetării e ea însăşi un întreg roman, mai ales aceea a „Capşei", unde tronau vinurile scumpe: „Château Yquem", „Crême de tête 1858" (în 1916), „Château Lafitte retour des Indes 1848", „Fine Champagne 1825 şi 1848", „des caves de l'Empereur"... şi unde „au rîs", cum spune Gheorghe Crutzescu, o Cléo de Mérode sau La Belle Otero... În fine, acele neuitate săli de bal, prin care monografistul ne poartă în toiul petrecerii, poftindu-ne să gustăm din bucate şi să sorbim din şampanie...

Dar tonul serios şi emoţionant al patriotului sau al arheologului nu lipseşte atunci cînd este vorba de evenimente istorice ca cele din 1848, de respectabile opere de artă, ca biserica Stavropoleos, Biserica Kretzulescu ori Biserica Albă, de străduinţele titanice ale primului Caragiale sau ale lui Matei Millo de a înzestra podul cu un teatru sau de acelea ale lui Constantin Exarcu de a înălţa Ateneul.

„Casa Prager" e prilej de a învia umbra fermecătoare a lui Enăchiţă Văcărescu, cel care la balul ambasadorului Spaniei din Viena fu descins de brîu de „nobilele doamne", care voiau să-i vază şalul.

Dar personajele se îmbulzesc, iar printre cele mai pitoreşti sînt: logofătul Serafim, care muri fiindcă mînca prea bine şi prea mult, Colţescu, băcanul, care se sinucise fiindcă îi făcea concurenţă fiu-său; Ionel Isvoranu, spaima Pasajului Român, care lua scaunele de la „Fialkowsky", le ducea, împreună cu ceata lui, pe trotuar şi „chema cîţiva vînzători de ziare pe care îi comanda şi le da ordin să ridice poalele femeilor care treceau"..., Bonifaciu Florescu (un fel de Stelaru din alte vremi), cele două soţii Oteteleşeanu, prima divorţată şi continuînd să convieţuiască cu a doua, Bibică Rosetti, atît de distratul secretar domnesc încît dormea chiar în patul lui vodă Ghica, „frumoasa, neastîmpărata, egoista şi pătimaşa" Domniţa Maria Bibescu sau azi binecunoscutul, prin memoriile care i s-au publicat, colonel Lăcusteanu, micuţa dar celebra Rose Pompon, cronicarul monden Claymoor şi atîţia alţii! Şi printre ei acel simpatic atît de bucureştean Ulisse de Marsillac, vizionarul urbanist al capitalei române. În lumea foindă de personaje cresc mici turnuleţe, monografiile constrînse ale clădirilor mai importante, ca Teatrul Naţional de pildă, însă armonios prevăzute ansamblului.

Chiar devenind liric în faţa acestui trecut parcurs aproape cinematografic, Gheorghe Crutzescu păstrează savoarea viziunilor sale epice într-un *Pod al Mogoşoaiei* care poate să stea printre cărţile de căpătîi ale romancierului român.

Din vol.
I. Negoiţescu, *Engrame*,
Editura Albatros, Bucureşti, 1975

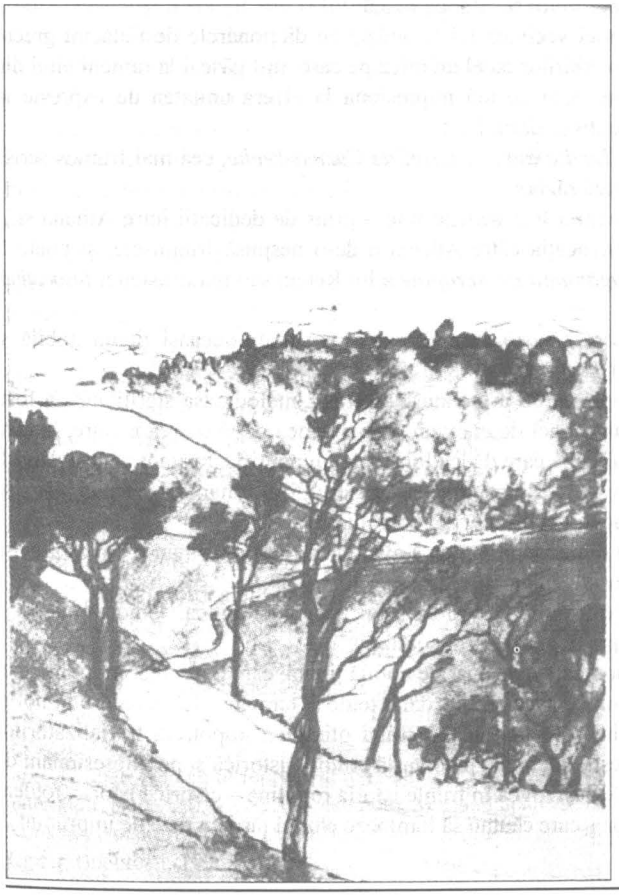

Peisaj la l'Orne

Tânără din Savoia

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar

DAN BOTTA

Orionul

Pindar

.....

Iubita mea, spune-mi, o, spune-mi cu dor
De ce cînd natura se-nvăluie-n brume,
Şi apele-s triste şi frunzele mor
Şi totu-i durere, tristeţe şi dor,
Atunci izbucneşte pe lume

Orcanul, furtuna în care sclipesc
Cu ochi de Meduză, cu ochi fără milă,
Aceste lumini din focul ceresc,
De ce prin furtună e ochiul ceresc,
E Moartea-n atîta lumină?

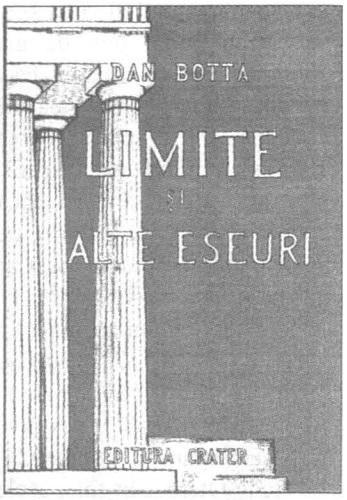

Biobibliografie

Dan Botta, n. 26 sept. 1907, Adjud – m. 13 ian. 1958, Bucureşti. Poet şi eseist. Fiul lui Theodor Botta, medic, şi al Aglaiei (n. dei Franceschi, de origine corsicană), directoare de orfelinat. Frate cu Emil Botta. Şcoala primară la Adjud, cursurile liceale la Focşani (Liceul „Unirea", pînă în 1921) şi la Bucureşti (Colegiul „Sf. Sava", 1921 – 1923). Studii universitare de litere (lb. greacă şi latină) şi drept la Bucureşti (1923 – 1927), Institutul de Educaţie Fizică (1927).

Colaborări: „Calendarul", „L'Indépendance Roumaine", „Rampa", „Gîndirea", „Vremea", „La Nation Roumaine". În 1941 întemeiază, împreună cu Emil Giurgiuca şi Octavian C. Tăslăuanu, revista „Dacia". Participă la conferinţele grupării „Criterion", în 1934 fiind cooptat în comitetul de redacţie. Din 1938 face parte din comitetul de redacţie al *Enciclopediei României*, sub conducerea sociologului D. Gusti.

Debut editorial cu vol. de poezii *Eulalii* (1931), singurul publicat în timpul vieţii, ciclurile *Rune*, *Epigrame*, *Cununa Ariadnei* şi *Poem în curs* fiind publicate postum (1968).

Eseuri asupra creaţiei şi filosofiei culturii române: *Limite* (1936), *Charmion sau Despre muzică* (1941).

Feerii dramatice: *Comedia fantasmelor*, *Alkestis*, *Deliana*, *Soarele şi luna*, *Sărmanul Dionis*.

A tradus *Balade şi alte poeme* de François Villon (1956).

Din 1944 pînă în 1958 a fost preocupat de pregătirea unei lucrări filologice asupra fondului tracic al limbii române (*Roma Traeicia*), rămasă în manuscris.

Premiul Societăţii Scriitorilor Români (1931; 1936).

Dan Botta

Mircea VULCĂNESCU

Ceea ce m-a impresionat mai mult la Dan Botta n-a fost nici extrem de serioasa lui cultură clasică, pe care n-am mai întâlnit-o la nici un om din generaţia mea. (Numai el cetise în textul original pe Platon, pe Plotin şi frecventase îndelung tragicii şi istoricii greci în texte, pe Virgiliu, pe Catul, pe Augustin, pe Villon sau pe Dante.)

Nu mă impresiona, spun, erudiţia lui strălucită, făcută nu din lucruri învăţate, ci din prietenia din toate zilele cu aştrii, nici felul în care frecventarea continuă a izvoarelor dădea convorbirii cu el bogăţia şi rezonanţa pe care nu le-au avut convorbirile cu cei ce trăiesc în tovărăşia izvoarelor de a doua mână.

Nu mă impresiona nici vecinica lui tovărăşie cu dicţionarele de rădăcini greco-romane, care dădea convorbirilor cu el un miez pe care nu-l găseai la nimeni altul din oamenii generaţiei mele; ceea ce mă impresiona la el era unitatea de expresie în care-şi construise fiinţa, stilul vieţii. [...]

Cartea lui de eseuri *Limite* este, cu *Craii de Curtea-Veche*, cea mai frumos scrisă carte în româneşte de după război.

Eseul despre Valéry mi-a fost dedicat mie – prins de dedicaţii între Athena şi... Petre Constantinescu. Invocaţia către Athena e de-o nespusă frumuseţe, şi poate fi comparată cu succes *Rugăminţii pe Acropole* a lui Renan sau maurrasienei *Invocaţiuni către Minerva*.

Comedia fantasmelor, *Alkestis* sau *Charmion* au toate aceeaşi ţinută nobilă şi admirabil patetism. [...]

Polemica lui cu Blaga, care i-a recunoscut totuşi „melodioasa sterilitate", a fost, cred, pentru el, mai mult un act de enervare într-o epocă de excesivă izolare, la care nu puţin a contribuit ambianţa care dădea lui Blaga un pontificat iritant pentru dânsul.

Ce deosebire totuşi între Blaga, poetul misterului cotidian, al cerului care se închide, şi Dan Botta, poetul apollinian, al soarelui-răsare!

Nu ştiu dacă alt om din generaţia mea a avut şi are despre român o concepţie aşa înaltă, de totală şi intransigentă ca el.

În zilele sfâşierii Ardealului a fost la Cluj, ridicând lumea, lamentându-se şi blestemând, trist că nu poate curma firul soartei...

A publicat apoi periodica *Dacie*, ziar de nobilă ţinută, care a luminat în întunericul din jur candela răsăritului ce avea să vie, dând teme şi temeiuri de încredere în noi şi în trecutul nostru de slavă, tunând şi fulgerând olimpian împotriva trivializatorilor misiunii noastre româneşti, întemeiat pe o vastă erudiţie istorică şi pe impresionant de justă atitudine exegetică, deşi lovea în frunte istoria reptilină – ca orice istoric, totdeauna pe măsura istoricilor – care căutau să lumineze chipul ţării cu raze de împrumut...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Clasic – Romantic

Alexandru PALEOLOGU

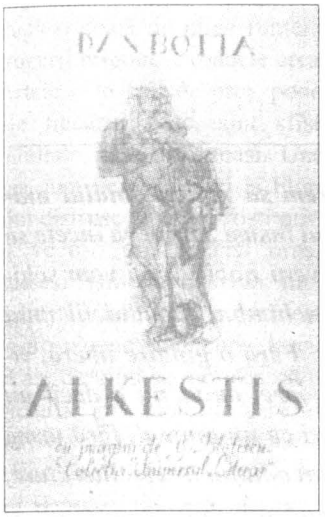

Există clar, nu putem să ne lipsim de această polaritate, de această antiteză: clasic – romantic – deşi nu sunt realităţi atât de fixe – sfere incomunicabile, monade fără trecere de la una la alta. Dar de ce am făcut această consideraţie? Pentru că, de regulă, se constată că tinereţea este romantică, şi maturitatea este clasică. Omul începe prin a fi romantic – a avea o exaltare a momentelor, a viselor, a opiniilor –, cu timpul vine o dominare a acestor pasiuni, stăpânirea lor mai echilibrată şi gustul pentru echilibru, pentru simetrie. Am trimis la această consideraţie fiindcă în cazul lui Dan Botta această polaritate între apollinic şi dionisiac, clasic şi romantic coexistă de-a lungul întregei sale opere, versuri, proză de idei, teatru. De-altfel această dialectică o declară însuşi Dan Botta în invocaţia către Athena, care deschide volumul *Limite*.

„Tu îmi dai ca model verticalitatea statuilor, ochii lor închişi peste lume... Limite, forme, proporţii sunt atributele tale... Tu ne propui aceleaşi modele, spectacolul rece şi pur al categoriilor lumii... Dar eu încep să simt fiecare lucru ca un miracol... Vreau să particip, să mă dărui. Un freamăt e în sângele meu. Ador freamătul!... Vezi tu, *nu ştiu*. Nu mai ştiu. Mă îndoiesc"...

Dan Botta însuşi e protagonistul *Cantilenei*. El a debutat sub zodia clasică şi a sfârşit sub o formă a romantismului liric care a atins, după mine, culmea inspiraţiei poetice cu poemul *Orion*, care este o mare invocaţie patetică, tulburătoare, cutremurătoare. Este cutremurarea sufletului în faţa morţii.

Acest poem este congener cu Edgar Poe, cu romantismul lui Longfelow, cu lirica germană, Hölderlin sau Novalis. Cuvântul Pindar din dreapta titlului este trimiterea către un vers pindaric, care urma să servească drept motto şi pe care Dan Botta nu l-a mai completat, nu a avut răgazul s-o facă, căci *Orionul* este unul din ultimele poeme ale sale. Este neliniştea metafizică în faţa morţii ineluctabile care-l pândea.

Eu consider acest poem ca punctul de atingere maximă, ca o culme şi de valoare şi punctul cel mai înalt la care a ajuns poezia lui. În acest sens poemul *Orion* este un termen final...

Mai târziu am cetit – cred după moartea lui Dan Botta – portretul pe care îl trasează, în perspectiva amintirii, Mircea Eliade, şi în adevăr, aşa cum îl descrie Mircea Eliade, aşa l-am cunoscut şi eu atunci, în acea primă întâlnire. Mai spune Eliade că era extraordinar de curtenitor şi că deşi avea o garderobă redusă, părea întotdeauna de o mare eleganţă, şi această impresie o dădea prin dezinvoltură, prestanţă şi acea „aisance" pe care o avea în mişcările lui. De la Eliade aflu că nu avea decât două sau trei costume, dar aspectul lui de eleganţă era cu atât mai frapant cu cât era îmbrăcat fără căutare – dar totdeauna avea un aer impecabil –, pe care îl depăşea prin persoana şi prin prezenţa lui. Era aceasta o obligaţie asumată din curtoazie şi din nevoie estetică – dar acesta nu era un scop, ci era forma pe care o traversa această fiinţă, până la împlinirea ei ca prezenţă umană...

Dan Botta a fost contemporan şi prieten cu scriitorii şi artiştii care au format, în perioada interbelică, „marea generaţie", care a adus în cultura română un suflu original în contextul european.

Aspecte moderne şi foarte puternice, care îi conferă actualitate, apar în opera sa, el spera însă că în epoca aceasta se va declara un curent sau o direcţie apollinică în literatură. Era un mare admirator al lui Valéry, Cézanne, Brâncuşi, César Franck, în care vedea realizarea unui „Nou clasicism", o artă a echilibrului, armonie dominată de raţiune, care, din păcate, nu se întrevede nici acum, direcţia preponderentă a acestei epoci fiind o coborâre în instincte, în aşa-zisa libertate de a face „orice" fără reţinere, fără respectul limitelor, cum ar spune Dan Botta.

În eseurile sale Dan Botta expune o concepţie a literaturii profund originală, o adevărată filozofie a artei şi a istoriei, într-un stil caracterizat de un lirism reţinut, într-o formă muzicală, incantatorie, aşa cum am spus.

Aceste eseuri exprimă cu pregnanţă şi claritate concepţia filozofică a lui Dan Botta, care se regăseşte şi în scrierile sale poetice şi în piesele de teatru.

Un loc aparte îl ocupă eseul *Charmion*, în care autorul, în formă de dialog de stil platonician, exprimă concepţia sa asupra universului şi omului.

Exegeţii săi au căutat să se refere la unele sau altele din aceste texte considerate definitorii pentru gândirea sa.

Astfel eseul *Frumosul românesc*, care a format şi punctul de pornire a unei polemici cu Lucian Blaga, a fost comentat şi reluat de diverse publicaţii literare. Acest text este nu numai definitoriu pentru frumosul românesc, dar şi pentru atitudinea lui Dan Botta însuşi, care desprinde aceste caracteristici: insensibilitate la tristeţile vieţii, scepticism, sentimentul solidarităţii universale, al participării sufletului la viaţa infinită a spaţiilor ca prim stat arhaic, la care se adaugă „cultura armonioasă a lumii mediteraneene" şi „idealismul ascetic al Bizanţului". Tot atât de exponenţiale mi se par eseuri ca *Europa în spirit*, *Limitele artei lui Brâncuşi*, *Conceptele Mediteranei*.

O constantă în eseurile sale este ideea europeană ca şi integrarea culturii noastre în acest context...

Texte şi imagini reproduse din: Dan Botta, *Scrieri. Versuri*, I, ediţie îngrijită de Dolores Botta, prefaţă de Ion Biberi, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1968; Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicţionarul Scriitorilor Români*, A – C, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1995; Dan Botta, *Limite şi alte eseuri*, ediţie îngrijită de Dolores Botta, cuvânt înainte de Alexandru Paleologu, Editura Crater, Bucureşti, 1996.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

IRVING STONE
AGONIE ŞI EXTAZ

Irving Stone, *Agonie şi Extaz*, în româneşte de Geo Dumitrescu şi Liana Dobrescu, cuvînt înainte de Dan Grigorescu, Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1966

... Noi vrem să redăm omului universul şi pe om lui însuşi. Omul va înceta să fie josnic, va deveni nobil. Nu-i vom schilodi mintea, în schimbul făgăduielii unui suflet nemuritor. Fără o gîndire liberă, viguroasă şi creatoare, omul nu e decît un animal şi va muri ca un animal, fără urmă de suflet. Îi redăm omului artele, literatura, ştiinţele, independenţa lui de a gîndi şi simţi ca o fiinţă liberă. Să nu mai zacă înlănţuit de dogme, ca un sclav, să nu mai putrezească în lanţuri...

Dan GRIGORESCU

Irving Stone a urmărit restabilirea adevărului în împrejurările cele mai elocvente ale unei vieţi de agonie şi de extaz. (*Agonie* în sensul original al cuvîntului, acela de *luptă*, pe care l-a folosit cîndva Milton înfăţişînd un alt titan, pe Samson *agonistes*.) Cercetători dintre cei mai renumiţi ai operei artistului au contribuit, într-un fel sau în altul, la păstrarea acestui mit al existenţei lui Michelangelo sau chiar la unele impreciziuni în aprecierea operei. Dar în privinţa izvoarelor creaţiei lui Michelangelo, a unor interpretări a sensurilor ei, scriitorul înclină uneori (ceea ce, la urma urmelor, e normal în cadrul genului ales de Stone) spre soluţii mai spectaculoase. E ispititor, de pildă, să vorbeşti, la o asemenea personalitate tumultuoasă, pasionată, despre ruperea oricăror punţi între creaţia ei şi tradiţiile mai vechi. Şi, de vreme ce un comentator celebru, ca Marcel Brion, a prelungit legenda, cum să-i cerem unui autor de biografii romanţate să renunţe la fermecătoarele pagini pe care i le poate procura un asemenea prilej?...

Irving Stone vorbeşte uneori despre creaţia lui Michelangelo – aşa cum au făcut-o, mai ales în ultimele decenii, alţi comentatori – ca despre o expresie a extazului mistic. O mistică personalistă care ar ridica la suprafaţă din adîncurile tulburi ale subconştientului imagini în care artistul recunoaşte, cutremurîndu-se, un semn că e ales să vorbească în numele unor forţe supreme. Aşa gîndeau Freud şi Merejkovski despre Da Vinci.

Michelangelo este, ca toţi marii creatori ai vremii lui, un raţionalist. Gîndirea omenească e, după părerea lui, „singura forţă capabilă să ne descopere natura şi omul"...

Originile Renaşterii sînt, evident, mult mai complexe decît încearcă s-o spună Irving Stone. Cultura greacă nu a devenit cunoscută oamenilor Italiei numai după căderea Constantinopolului, prin mijlocirea cărturarilor refugiaţi din cetatea de pe ţărmul Helespontului; e ştiut faptul că, în evul mediu, numele gînditorilor antici circulau intens în cultura europeană. Dar funcţia nouă, umanistă, a filozofiei antice este elementul cu adevărat definitoriu al operei vaste de preluare a acestei culturi în Quattrocento. Dimensiunile personalităţii umane sînt altfel judecate în perspectiva filozofiei platoniciene decît o făcuseră învăţaţii medievali, admiratori ai lui Aristotel, dar şi ai lui Socrate şi Platon. Gîndirea antică, raţională, a devenit o armă în mîinile unei clase noi, activă, creatoare.

Şi nu clerul, acei prelaţi cultivaţi ca Fra Mariano sau starețul Bichiellini, au fost, alături de învăţaţii Academiilor umaniste, principalii purtători ai culturii antice. Viziunea lui Stone e potrivnică unei realităţi certe, dezvăluită de cercetări recente, ce demonstrează că burghezia proaspăt îmbogăţită (averea familiei Medici, de pildă, crescuse în urma unor iscusite operaţii financiare a acestor bancheri) a fost aceea care a învestit raţiunea cu puteri nelimitate, surpînd astfel definitiv primatul ascetismului medieval. Idealul desăvîrşirii nu mai e contemplaţia, ci acţiunea; şi asta datorită tocmai acestei clase puternice, însetată de viaţă.

Irving Stone e doar un biograf al unei mari personalităţi renascentiste; el nu are ambiţii de exeget, nici de istoric. Dar chiar şi aşa stînd lucrurile, nu putem să nu observăm că unor teze fundamentale ale istoriei sociale le sînt propuse, în această carte, soluţii cam superficiale. Faptul nu duce la atribuirea unui caracter mistic marii mişcări sociale şi culturale din veacul al XVI-lea; ci numai la exagerarea rolului preoţilor şi călugărilor „luminaţi".

Irving Stone respectă, însă, faptul de viaţă; şi aceasta îl obligă să depăşească, datorită detaliilor prezentate în carte, sensul pe care ar intenţiona să-l confere împrejurărilor din viaţa creatorului lui *David*. Împrejurările sînt relatate cu suficientă exactitate, ceea ce face din *Agonie şi extaz* o lucrare cu adevărat valoroasă pentru cunoaşterea biografiei unuia dintre marii artişti ai tuturor timpurilor...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Lorenzo se ridică brusc și umblă prin cameră; abia mai șchiopăta. Un slujitor intră și așeză două tacîmuri pe o masă joasă.

– Stai jos, mănîncă și ascultă-mă. Voi mînca și eu, deși n-aveam nici o poftă înainte de venirea ta. Se întinse după o coajă de pîine rumenită. Michelangelo, forțele distrugerii prigonesc roadele creației. Artele cele mai de preț, podoabe ale fiecărui veac, sînt sfîșiate, nimicite, arse de urmași. Uneori, așa cum vezi azi, aici la Florența sînt distruse chiar de foști prieteni și vecini, din același oraș, în același an. Savonarola nu urmărește numai ceea ce numește el opere păgîne și nuduri „lascive", el are de gînd să nimicească toate picturile și sculpturile care nu se potrivesc tiparului lui: frescele lui Masaccio, Filippo Lippi, cele ale lui Benozzo Gozzoli, de aici, din capela palatului, ale lui Ghirlandaio, toate statuile grecești și romane, cea mai mare parte a sculpturilor noastre florentine. Nu știu dacă va mai rămîne ceva în afară de îngerii lui Fra Angelico din chiliile de la San Marco. Puterea lui crește, și dacă va izbuti să-și impună voința, Florența va fi siluită, la fel ca Atena de către Sparta. Florentinii au o fire nestatornică; dacă-l vor urma pe Savonarola pînă la capătul drumului pe care l-a anunțat, tot ceea ce a fost creat încă de pe vremea cînd străbunicul meu a oferit premiul pentru ușile Baptisteriului va fi șters de pe fața pămîntului. Florența va aluneca înapoi în întuneric.

Zguduit de adînca tulburare a lui Lorenzo, Michelangelo strigă:

– Ce greșeală am făcut crezînd că Savonarola va schimba numai ceea ce e rău în viața Florenței! El o să distrugă deopotrivă și tot ceea ce e bun. Ca sculptor, am să fiu un sclav, cu amîndouă mîinile retezate.

– Nimeni nu suferă cînd un altul își pierde libertatea, răspunse Lorenzo cu tristețe. Apoi împinse farfuria deoparte. Vreau să faci o plimbare cu mine. Trebuie să-ți arăt ceva.

Se îndreptară spre fundul palatului și traversară curtea interioară, către fațada bisericii familiei Medici, San Lorenzo...

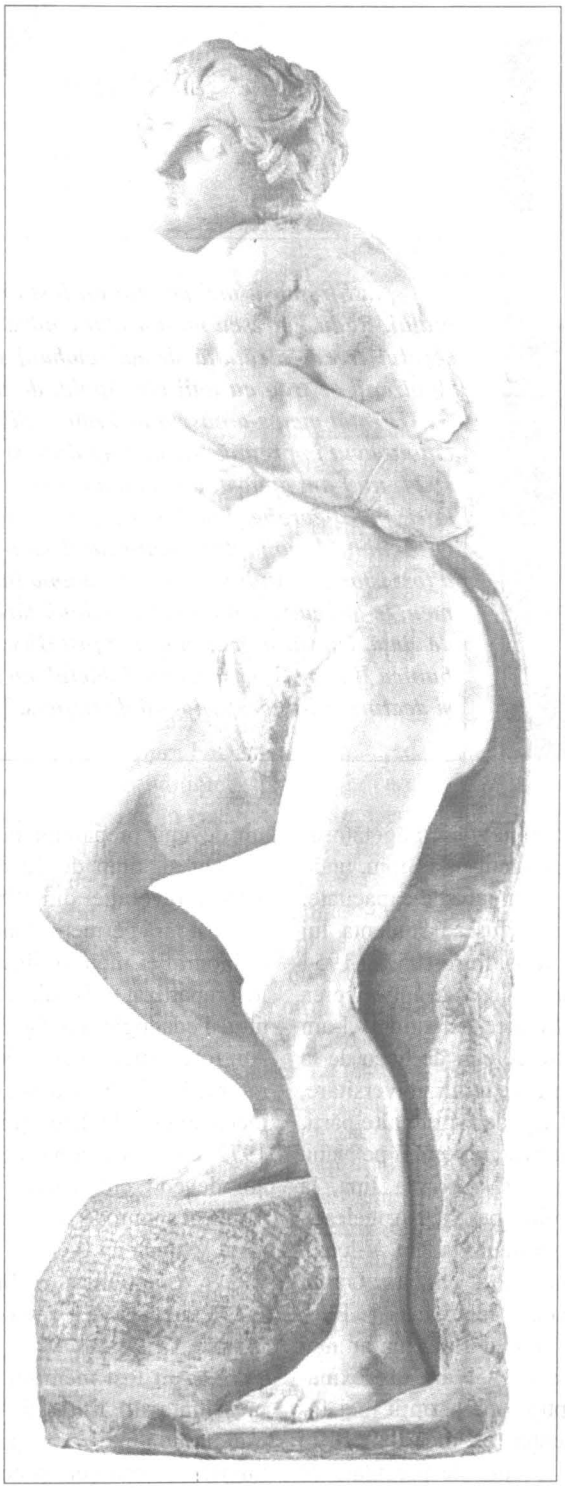

Michelangelo – *Sclav răzvrătit*

Cupola unei biserici nu se află în întrecere cu bolta cerului; e aceeași formă în miniatură ca fiul față de tatăl lui. Unii susțineau că pămîntul e rotund; pentru un om ca el, ale cărui călătorii se mărginiseră la Veneția și la Roma, lucrul acesta era greu de dovedit. La școala de gramatică a dascălului Urbino fusese învățat că pămîntul e neted, terminîndu-se acolo unde cupola cerului se îmbina cu hotarele lui rotunde. Totuși, băgase de seamă întotdeauna o însușire deosebită a acestui presupus orizont sprijinit de pămînt: în timp ce umbla, ori călărea spre el, orizontul se îndepărta cu aceeași repeziciune...

Nu e de mirare că omul așezase raiul în cer! Nu pentru că văzuse vreodată un suflet înălțîndu-se într-acolo ori întrezărise cine știe ce priveliști din paradisul de deasupra, ci pentru că raiul nu putea fi găzduit decît de cea mai divină formă cunoscută minții și simțurilor omului. Dorea ca și cupola lui să aibă acest înțeles, să nu fie doar un simplu adăpost împotriva arșiței sau ploii, a tunetului sau fulgerului, ci să fie de o frumusețe uimitoare, care să-i redea omului încredințarea prezenței dumnezeiești... o formă însuflețită, pe care omul s-o poată nu numai vedea și simți, ci în care să și poată pătrunde. Sub cupola lui, sufletul omului trebuie să-și ia zborul în sus, spre Dumnezeu, așa cum ar face în clipa eliberării sale finale de trup. Cum s-ar putea apropia omul mai mult de Dumnezeu cît timp se află încă pe pămînt? Prin cupola lui largă avea de gînd să înfățișeze chipul lui Dumnezeu, la fel de neîndoios ca atunci cînd îl zugrăvise pe tavanul Capelei Sixtine...

Mintea și degetele lui se mișcau cu forță și siguranță. După ce desena ore întregi, se întorcea, ca să se odihnească, la blocul de marmură în formă de semilună. Schimbă proiectul inițial de a-l înfățișa pe Cristos cu capul întors într-o parte și cu genunchii în alta; se opri la o imagine în care capul și genunchii erau îndreptați în aceeași direcție, fiind cumpăniți însă de capul Fecioarei, deasupra umărului lui Cristos, ce dădea întregului o mișcare mai dramatică. Nu mai șovăi mult, și scobi o siluetă mare din semiluna blocului. Apoi se întoarse la cupola lui...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Nicolae MANOLESCU

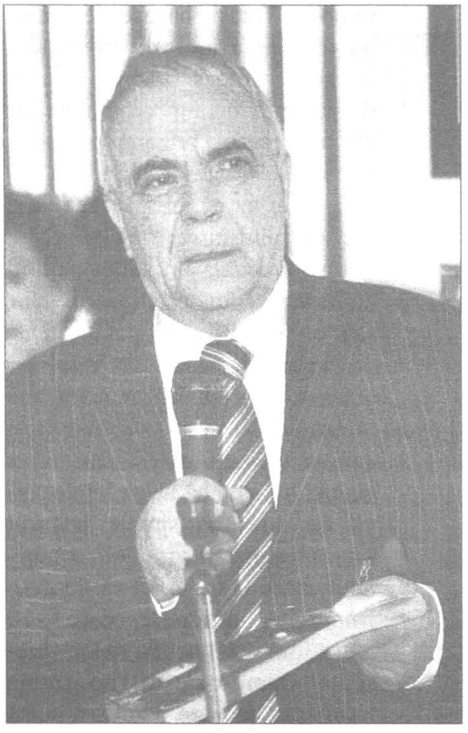

... Strămoșii mei paterni au fost crescători de oi din Mărginimea Sibiului. Radu Petrescu mi-a arătat cîndva o culegere de poezie populară din secolul trecut alcătuită de doi ciobani care purtau numele tatălui meu. Apolzanii se trag cu toții din Apold, de unde au fost alungați prin secolul XVII. Tatăl meu s-a născut în 1900 la Sibiel, al doilea copil din unsprezece, cîți au avut împreună Nicolae Apolzan și Ana Crăciun. Pe bunicul, mort în 1924, nu l-am apucat, după cum n-am apucat decît doi din frații și surorile tatei: pe Gheorghe și pe Victoria, care a fost învățătoare la Sibiel, căsătorită cu Achim Manoilă din Cioara lui Budai-Deleanu. Văr primar cu tatăl meu a fost istoricul Andrei Oțetea. Pe mama lui Oțetea și pe sora ei, mama tatălui meu, le-am cunoscut bine. Erau două țărănci micuțe de statură, iuți și pline de viață. Un văr al tatălui meu a fost Bîrsan, soțul surorii lui Octavian Goga, bunica Ilincăi Tomoroveanu. Sibielul, cu livezile lui de meri risipite pe lunci și dealuri, mi-a lăsat imagini de neșters. **[...]**

M-am născut la 27 noiembrie 1939, în zodia Săgetătorului, la Rm. Vîlcea. Școala mi-am făcut-o la Sibiu, unde părinții mei au fost titularizați după examenul de capacitate, tata predînd filosofia, mama franceza (fusese studenta lui Densusianu, Dragomirescu, Vianu și alții). Între 1952 și 1954 ne-am aflat, eu și fratele meu, la Rm. Vîlcea, în întreținerea bunicilor materni. Liceul (Școala Medie, pe atunci) l-am încheiat în 1956 la Sibiu. Mulți dintre colegii de liceu de la Sibiu sînt astăzi personalități cunoscute ale lumii universitare, medicale și științifice, mai ales din Cluj, dar și din alte părți. Printre profesorii celebri pe care i-am avut, pot numi pe Nanu și Zecheru, la istorie, pe Ion Cornea și Adriana Jipa, la română, pe Moșneag, la fizică (la Sibiu), pe Nicu Angelescu și Gibescu, la română, pe Renner la germană (la Rm. Vîlcea). Învățător în primele patru clase mi-a fost Nicolae Olaru, devenit ulterior profesor de matematică. Facultatea de Filologie am făcut-o la București, între 1956 și 1962, un an mai mult decît trebuia, fiindcă între 1958 și 1959 am fost exmatriculat din cauza „dosarului" (a faptului că părinții mei fuseseră deținuți politici). În urma licenței (examen de stat, în limbajul vremii), trecută cu bine la o comisie prezidată de Iorgu Iordan (l-am avut și profesor, ca și pe Al. Rosetti, G. Călinescu – onorific! –, Tudor Vianu, Edgar Papu, G.C. Nicolescu, Al. Byck, Matilda Caragiu, Al. Niculescu și alții), am devenit preparator la catedra de literatură română, apoi asistent și, timp de 22 de ani, lector. Titlul de profesor îl datorez revoluției din 1989. Această carieră didactică liniară n-a fost fără peripeții. Înainte ca G. Ivașcu, omul providențial al biografiei mele profesionale, să mă aducă la catedră, am fost repartizat la Școala Medie nr. 2 din Feteşti și apoi la Institutul Pedagogic din Tg. Mureș, unde am refuzat să mă duc. Am fost șomer un an (1962 – 1963). Devenisem însă colaboratorul lui G. Ivașcu la „Contemporanul" și nu-mi păsa. Cu începere din 1962, am ținut cronica literară a revistei, pînă în 1972, cînd l-am urmat pe G. Ivașcu la „România literară", și am devenit cronicarul revistei, neîntrerupt, pînă în 1992. Treizeci și unu de ani de cronică, așadar. Din 1990 sînt directorul „României literare" și editorialistul ei.

Am publicat, pe lîngă cîteva sute de cronici, nestrînse în volume, aproape douăzeci de cărți de critică, eseu și istorie literară. [...]

Am fost membru fondator al Alianței Civice și apoi președinte al Partidului Alianței Civice, primul și, sper, ultimul partid din care fac parte. După 1989, am fost membru în numeroase comitete și comiții, al căror nume îl las pe seama eventualilor biografi.

[În prezent, sînt președinte al Uniunii Scriitorilor și ambasador al României pe lîngă UNESCO – Paris.]

Fragmente din vol. *Totul despre Nicolae Manolescu*, ediție îngrijită de Mircea Mihăieș, Editura Amarcord, Timișoara, 1996

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

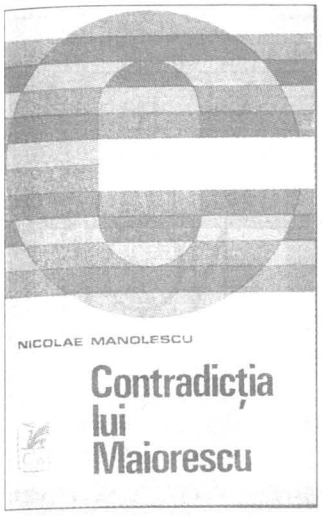

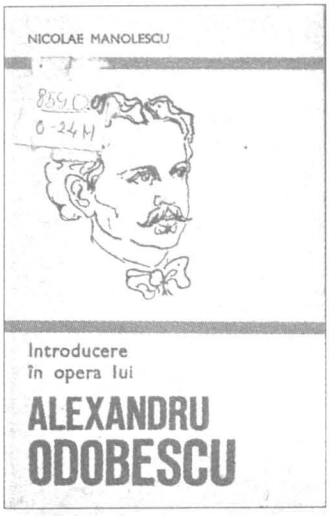

Cititul şi scrisul

O gripă rebelă m-a ţinut în casă cîteva zile. Am citit tot timpul, chiar dacă aveam temperatură. N-am mai simţit de mult o plăcere de a citi atît de mare. După Revoluţie am citit relativ puţin în comparaţie cu anii dinainte. Boala mi-a redeschis gustul aproape uitat pentru cărţi. Am devorat literalmente, între altele, autobiografia politică a lui Llosa (*Peştele în apă*), închipuindu-mi că voi scrie într-o zi o carte asemănătoare, cu un titlu care mi-a venit imediat în minte: *Peştele pe uscat*. Citeam fără să simt durerea de cap, nici inflamaţia faringială, nici guturaiul care mă supăra cel mai tare. Ca pe vremuri, în copilărie, cînd, bolnav fiind, lipseam nu numai de la şcoală (ce bucurie!), dar şi de la joacă (ce tristeţe!).

A existat dintotdeauna la mine o legătură între boală şi lectură. Cred că ea s-a înnodat pe la 9 sau 10 ani. O dată cu biblioteca proprie la care m-am referit. Am făcut varicelă. A trebuit să stau în casă cîteva zile. Cam atunci am început să citesc cu adevărat. Şi tot atunci, boala şi cititul au rămas asociate emoţional în mintea mea. Bucuria de a nu te da jos din pat toată ziua şi de a citi atunci am descoperit-o. S-a repetat prea des ca s-o pot uita. Slăbiciunea, durerile, confuzia pe care ţi-o dă temperatura nu le-am putut niciodată distinge de excitaţia provocată de lectura neîntreruptă. A nu fi obligat la nimic altceva şi a putea citi tot timpul era cea mai dulce dintre libertăţi. Cîţiva ani mai tîrziu, după arestarea părinţilor mei, fratele meu şi cu mine ne-am mutat la Rîmnicu-Vîlcea, la bunicii dinspre partea mamei. La Rîmnic mă născusem, acolo îmi făceam vacanţele an de an, după ce ne stabilisem la Sibiu, însă revenirea de acum era cu totul altceva. Prima mea grijă a fost să caut un loc unde să pot citi. Nu mai aveam o cameră a noastră, a copiilor, ca la Sibiu. Casa fusese năpădită de chiriaşi. M-am refugiat la sora bunicii, străbătuşa pe care am evocat-o adesea, care locuia într-o casă din curtea de alături, tot într-o singură cameră (dar cît de vastă părea!), şi unde mi se îngăduia să citesc şi noaptea, la lumina veiozei. Cum îmi plăcea să citesc întins în pat, alt loc mai potrivit nici că se putea. Toate acestea le-am mai povestit. Acum vreau să revin la legătura dintre boală şi lectură.

Era, în această legătură, mai mult decît un prilej sau un pretext de evadare. Era şi o mică problemă de conştiinţă. Lectura nu mi-a fost niciodată cenzurată. Nici de părinţi, nici de bunicii materni, în custodia cărora m-am aflat o vreme. Dar eram nevoit să-mi isprăvesc temele pentru şcoală înainte de a citi ce-mi plăcea. Controlul se rezuma la această verificare. Simţul pedagogic al tatălui meu era prea dezvoltat ca să nu-mi ceară să respect această regulă minimă. În ce-l priveşte pe bunicul matern, el avea obiceiul (nu ştiu dacă procedase la fel cu mama şi cu unchii mei) să citească o dată cu mine cartea, procurîndu-şi, Dumnezeu ştie cum, un al doilea exemplar, şi să mă

(continuare în paginile 22 – 25)

Opera:

Lecturi infidele, EPL, 1966;
Metamorfozele poeziei, EPL, 1968 (ed. II, 1999);
Contradicţia lui Maiorescu, Cartea Românească, 1970 (ed. II, Eminescu, 1973, ed. III, 1997);
Teme, Cartea Românească, 1971, *Teme 2*, Cartea Românească, 1975;
Introducere în opera lui Al. Odobescu, Minerva, 1976;
Sadoveanu (*Utopia cărţii*), Eminescu, 1976 (ed. II, BPT, 1993, ed. III, 2002, ed. IV, 2005);
Teme 3, Cartea Românească, 1978;
Arca lui Noe, Minerva, 1980, 1981, 1983 (ed. II, 1991, ed. III, 1998);
Teme 4, Cartea Românească, 1983;
Julien Green şi străbătuşa mea (*Teme 5*), Cartea Românească, 1984;
O uşă abia întredeschisă (*Teme 6*), Cartea Românească, 1986;
Despre poezie, Cartea Românească, 1987;
Desenul din covor (*Teme 7*), Cartea Românească, 1988;
Istoria critică a literaturii române, Minerva, 1990 (ed. II, 1997, ed. III, 2002);
Dreptul la normalitate, Litera, 1991;
Cărţile au suflet, Moldova, 1995;
Poeţi romantici, ICR, 1999 (ed. II, 2003);
Arhivele paradisului, Brumar, 1999;
Teme (antologie), Du Style, 2000;
Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu, Aula, 2001;
Cititul şi scrisul, Polirom, 2002;
Inutile silogisme de morală practică, Albatros, 2003;
Lectura pe înţelesul tuturor, Aula, 2003;
Poeţi moderni, Aula, 2003;
Decalogul criticii literare, Aula, 2005;
Cum citim, Aula, 2006;
Teme franceze, ICR, 2006.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

punã sã-l ţin la curent cu impresiile mele de lectură. Dar fiindcă el citea mai repede decît mine, sau poate doar răsfoia unele cărţi, exista necontenit riscul de a-mi divulga, chiar şi fără să vrea, „continuarea". La vîrsta aceea intriga unui roman era totul. Copiii n-au plăcerea recitirii. Citesc dintr-o curiozitate neliterară. Şi cum să vrea să afle dinainte ce se întîmplă? Am găsit repede antidotul: îl minţeam că n-am ajuns decît la pagina cutare, una mult anterioară, şi el îmi povestea ceea ce ştiam deja. Dar pentru mai multă siguranţă, mă refugiam la străbătuşa mea. Acolo nu mă deranja nimeni. Uneori mă dădeam bolnav („Vai, dar copilul ăsta are roşu în gît!", exclama străbătuşa mea, de conivenţă cu mine) şi citeam zi şi noapte. Între boală şi citit mai era o legătură. Am s-o spun într-un capitol următor.

Dar să nu uit concurenţa pe care o făcea cititului joaca. Nu şcoala. Joaca. Şcoala o sacrificam fără părere de rău, deşi nu mi-am ascuns niciodată manualele printre buruieni ca micul erou al lui Joyce din *Oameni din Dublin*. Eram perspicace şi iute la învăţătură. Recuperam fulgerător întîrzierile, la orice materie, şi cu atît mai mult la română. Cu joaca, da, era o problemă. Adoram să mă joc. De dimineaţă pînă seara, dacă s-ar fi putut. Somnul obligatoriu de după-masă a fost totdeauna insuportabil. Silit să stau o oră în pat, fără să citesc şi fără să mă joc, de dormit nici vorbă, sufeream îngrozitor. Auzeam de afară ţipetele copiilor care n-aveau bunici burghezi ca al meu (lucrul se întîmpla în anii de la Rîmnic, căci, la Sibiu, părinţii mei erau prea ocupaţi ei înşişi cu şcoala, fiind amîndoi profesori, ca să mai poată vedea dacă îmi făceam ori nu somnul de după-masă). Îmi venea să sar pe geam. Şi de-a ce nu ne jucam! Băteam mingea, de cîrpă, de cauciuc (vulcanizată periodic pînă devenea un glob pămîntesc acoperit de petice de diferite culori care semănau cu oceanele şi continentele), ne jucam de-a hoţii şi jandarmii (cuvîntul al doilea l-a înlocuit pe altul, *vardiştii*, dar n-a cedat niciodată în faţa *miliţienilor*, cel puţin cît am fost eu copil), de-a v-aţi ascunselea, colindam cartierul, ne urcam în copaci (marea escaladare a nucului de la Rîmnic o s-o povestesc îndată), ne piteam în podul casei plin de praf şi pînze de păianjen, dar şi de numeroase obiecte a căror întrebuinţare n-o cunoşteam (furci de lemn, maşinării cu roţi şi rotiţe, clanţe de alamă, cufere zimţuite, unde veţi fi fiind cu toatele?), ca să nu vorbesc de cum priveam prin ferestrele mansardate acoperişurile caselor, aşa cum, probabil, priveşti prin hublourile vaporului oceanul.

Boala era singura în stare să mă determine să renunţ la joacă. Bucuria îmi era înjumătăţită, dar cu atît mai excitantă. Tras în două părţi, trăiam lectura ca pe o sfîşiere. Era, recunosc, un oarecare masochism în asta. Cu atît mai palpitante deveneau romanele de aventuri care-mi ocupau mintea în perioadele de boală. În claustrarea la care boala şi lectura mă sileau, amintirea spaţiului nehărmurit al jocurilor era permanent prezentă. Dezechilibrul nu putea fi, la vîrsta aceea, îndreptat, fiindcă, dacă joaca mă urmărea în orele de lectură, cărţile nu treceau, ele, pragul casei, nu le luam cu mine la joacă. Le uitam instantaneu cînd mă făceam bine. Abia mai tîrziu, prin ultima clasă de liceu (cînd n-aveam totuşi decît 15 sau 16 ani), am început să port cu mine, în spaţiul exterior al jocului, aventurii, întîlnirilor, flirturilor, ceva din spaţiul închis şi intim al lecturii. Dar asta ţine de o vîrstă la care nu mă mai jucam cu adevărat. O vîrstă la care, în schimb, începeam să citesc cu adevărat. [...]

Am recitit *Cuvintele* de Sartre şi am avut o surpriză. Uitasem cu desăvîrşire că primul capitol se cheamă *Cititul* iar al doilea, *Scrisul*. Cînd am conceput cartea de faţă, m-am gîndit la Julien Gracq, cu *En lisant, en écrivant* (*Citind, scriind*), nicidecum la Sartre. Dar despre asta voi mai vorbi.

„Mi-am început viaţa aşa cum fără îndoială mi-o voi sfîrşi, spune Sartre: în mijlocul cărţilor". (Am pus această frază drept motto.) Ale bunicului stăteau drepte sau foarte puţin înclinate pe rafturi, ale bunicii, culcate: „Nu ştiam încă să citesc, dar eram atît de snob încît să pretind a avea cărţile mele". Ca să vezi! Şi Sartre a avut această manie. Doar că, în ce mă priveşte, snobismul n-a jucat, după cîte îmi pot da seama, nici un rol. Deşi nu-mi vine în minte nici un alt motiv. Sartre povesteşte mai departe cum s-a refugiat într-o debara, cu o carte, şi a parcurs-o rînd după rînd şi cuvînt după cuvînt, fără a înţelege nimic din semnele acelea negre, înşiruite ordonat. În timp ce le privea, îşi spunea, cu voce tare, un basm oarecare. Atîta încăpăţînare i-a silit pînă la urmă pe bunici să-l înveţe alfabetul. „Mă căţăram pe patul de fier pliant cu cartea lui Hector Malot *Singur pe lume*, pe care o ştiam pe dinafară, şi, pe jumătate citind, pe jumătate buchisind, am parcurs toate paginile, una după alta: cînd am întors-o pe ultima, ştiam să citesc. Eram nebun de bucurie..."

Urmează cea mai frumoasă definire a dificultăţii de a citi: „Frazele îmi opuneau rezistenţă ca şi cum ar fi fost lucruri". Ca Petruşka din *Suflete moarte*, micul Sartre citeşte tot ce-i cade în mînă cu egal nesaţ, Fontenelle, Aristofan, Rabelais, cărţi contemporane, traduceri în alexandrini din Terentius (care-i prilejuiesc întîlnirea cu misterioase cuvinte, al căror sens îl va afla peste decenii ori niciodată: *heautontimorumenos*, *idiosincrasie*, *apocopă* sau *parangon*; despre cel dintîi a aflat cu siguranţă ce înseamnă, dovadă că-l foloseşte ca un concept-cheie în studiul despre Baudelaire). Idealul acestei lecturi totale este *Larousse*-ul. „În cărţi am luat contact cu universul". Dar fiindcă găsea mai multă realitate cuvintelor decît lucrurilor (ca şi mine: şi eu am fost în Arcadia lecturii, unde la început a fost cuvîntul), universul cărţilor i se va părea toată viaţa, în raport de acela real, cu capul în jos: „Mi-era teamă să nu cad cu capul în jos în acest univers şi să mă rătăcesc prin el la infinit". Nu-mi amintesc să fi trăit borgesiana spaimă, deşi am fost conştient de răsturnarea platoniciană a realităţii în literatură cu mult înainte de a-i fi citit pe

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

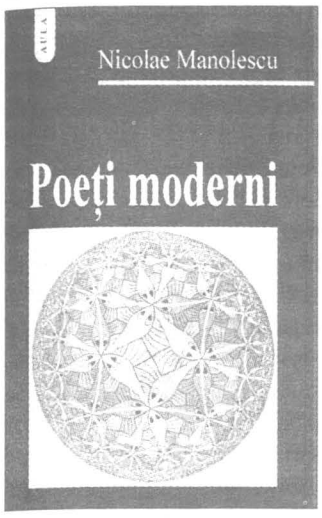

Sartre și pe Ion Barbu („Nadir latent! Poetul ridică însumarea / De harfe răsfirate ce-n zbor invers le pierzi"). Dacă am în vedere teama mea de apă – sînt, în definitiv, născut într-o zodie de foc –, e explicabil de ce răsturnarea mi-a produs o anumită *malaise* la lectura versurilor barbiene: cauza era asocierea cîntecului harfelor cu al mării. Meduzele foșnind muzical pe sub clopotele de alge îmi dau, de cîte ori le evoc, în al doilea distih din strofa lui Barbu, o greață destul de greu de stăpînit.

Dar să nu-l părăsesc pe micul Sartre, pe care bunicul său (acela care se credea Victor Hugo) îl îndeamnă să citească tot soiul de cărți serioase. Terorizat, copilul începe să trișeze: cum aude pași apropiindu-se de ușa camerei, ia în mînă, de pildă, tragediile lui Corneille, din care nu pricepuse mare lucru, așa că preferase să le citească în rezumatele dintr-o ediție școlară. De teamă să nu se extenueze cu *Le Cid* și celelalte, maică-sa (care nu bănuia trucul) îi arătă într-un rînd niște cărți pentru copii, cum ar fi *Nicholas Nickleby*, *Ultimul mohican*, *Copiii căpitanului Grant* și altele. Îl „redă copilăriei". „Cînd le deschideam uitam totul – ăsta era cititul? Nu, asta însemna să mori de plăcere". Prins asupra faptei de exigentul bunic, e lăsat totuși să-și continue lecturile frivole, dar în paralel cu cele serioase. Lectura și viața asta dublă au lăsat urme: „Și astăzi încă citesc cu mai multă plăcere numerele din *Série noire* decît pe Wittgenstein".

În mod cu totul curios, dintre lecturile de care îmi aduc aminte nu fac parte decît foarte puține „cărți pentru copii". Să mi se fi părut neserioase, mie, care mă credeam deja Jules Verne? Motivul adevărat îmi scapă. Cînd, peste două decenii, i-am încropit fiului meu o bibliotecă proprie, am constatat că generația lui citește cărți de care eu n-avusesem habar. Nu-i citisem, la aceeași vîrstă, pe Karl May (fiul meu știa *Winnetou* pe de rost), nici pe Dumas. Cred că romane precum *Cei trei mușchetari* sau *După 20 de ani* le-am descoperit abia student fiind, cu un interes de altă natură, iar *Winnetou* l-am răsfoit ca să pot face față întrebărilor fiului meu. Am aflat cu acea ocazie și că nu auzisem despre romane pe care generația dinaintea mea le savurase. Cu excepția *Aventurilor submarinului Dox*, din care citisem cîteva fascicule, nu-mi era cunoscut nici un roman din colecția celor *Cinsprezece lei* de la Hertz, nici dintre *Romanele captivante* din seria de la *Adevărul*. Din biblioteca tatei îmi însușisem un roman cu Arsène Lupin. Era, cred, primul polițist din viața mea. Tata fusese pasionat de gen. Avea colecția *Le Masque* în întregime, ca și, la bătrînețe, o etajeră plină de polițistele anilor '70 – '80 pe care le recitea fără să-și amintească aproape deloc subiectul. În biblioteca străbătușii mele erau romanele lui Al. Drumeș, dintre care *Elevul Dima dintr-a șaptea* făcea furori printre colegii mei. Nu știu să mă fi interesat în vreun fel. Nici *La Medeleni* a lui Ionel Teodoreanu n-a lăsat vreo urmă în memoria mea. De altfel, n-am trecut atunci de primul volum. Mi-a plăcut în schimb *Loreley*, pe care, cînd eram student și am tradus balada lui Schiller cu aceeași temă, am recitit-o cu prea puțină plăcere. Dar acestea nu mai erau propriu vorbind cărți pentru copii. *Cuore*, în schimb, era și mi-a făcut o impresie de neșters. Nu știu cît de sentimental era cititorul din mine dar am remarcat că mă „prindeau" ușor cărțile în care apăreau copii orfani, fugari de acasă, părăsiți și peste care dădea la urmă norocul. *Aventurile lui Tom Sawyer și ale lui Huckleberry Finn* mi-au ținut atenția trează săptămîni în șir. Cum nu le-am recitit de atunci, nu mai am nici o idee despre ele. Mai știu (ce va să zică și memoria asta!) doar că micul Huck, fugit de acasă în straie de fată, e așa zicînd deconspirat de o bătrînă, care-l adăpostește, după cum duce acul spre ață, ca băieții, și nu invers. Trucul cu pricina nu l-am mai citit nicăieri. Dar romanul lui Mark Twain care m-a făcut praf a fost *Un yankeu la curtea Regelui Arthur*. A fost cea mai mare provocare a imaginației mele pe la 11 – 12 ani. Găsesc încă și astăzi strălucită ideea lui Twain de a confrunta spectaculos două civilizații și două mentalități despărțite prin sute de ani. Un fel de Huntington în timp, nu în spațiu. În timp ce scriu aceste rînduri, îi văd la televizor pe soldații americani din Afganistan, echipați ca niște extratereștri printre talibanii medievali scoși din grote cu bombe ultrasofisticate, și mă gîndesc din nou la yankeul care trage cu pistolul în cavalerii cu armură, scut și spadă. Să nu uit de *Ivanhoe*, singurul roman de Walter Scott care mi-a căzut în mînă. Îl învățasem pe dinafară. Misterul cu Richard Inimă de Leu mă înnebunea. Îmi promisesem, cînd voi avea o iubită, s-o numesc Rebecca. Iar concursul de tir, cînd Robin Hood despică săgeata pe care adversarul său o trimisese exact în mijlocul tulpinei unui arbust, a fost, multă vreme pentru mine, imaginea paradigmatică a mînuirii armelor.

Un capitol peste care nu pot să trec îl reprezintă poveștile. Ale lui Creangă se aflau, cum am mai spus, printre cărțile din prima mea bibliotecă. Dovadă eticheta cu numărul 3 de pe cotor. Mama îmi citea în franceză Perrault. Mai tîrziu l-am citit eu însumi în traducerea Sarinei Cassvan. Țin minte că mă fascinau numele din poveștile lui. Marchizul de Carabas îmi suna în urechi într-un fel atît de solemn, încît mă impresiona puternic. Mă întrebam de fiecare dată de unde îl scosese Motanul. Îl invidiam sincer: uite ce i-a trecut lui prin cap! Nu înțelegeam de ce se arăta Perrault atît de drastic cu Scufița Roșie. În definitiv, cu ce greșise fetița? Eu făcusem cu mult mai multe prostii și nu mă mîncase nici un lup. Stătuse de vorbă cu lupul? Ei și ce era rău în asta? O lume împărțită pe caste, avîndu-și fiecare codul, o lume a manierelor elegante era tot ce se putea închipui mai departe de epoca de după al doilea război mondial. Mă îndrăgostisem la nebunie de *Peau d'âne*. Credeam că numele se scrie într-un cuvînt. Iar capriciile ei nu mă enervau deloc. Mă distra de minune felul în care îi păcălește pe toți, îmbrăcată în pielea de măgar și spoită cu funingine pe față. Îmi plăcea, poate, și fiindcă intuiam obscur

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

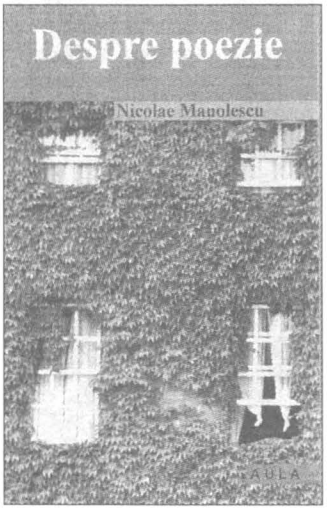

în ea o fată de treabă, fără ambiția Cenușăresei. Și, Doamne, ce m-a tulburat titlul franțuzesc al cărții lui Perrault cînd l-am putut citi: *Contes de ma mère l'Oye*. Mi-l tot răsuceam prin minte și mă bătea gîndul să scriu o carte cu un titlu asemănător.

Pe Frații Grimm i-am citit mai tîrziu. Mi s-au părut teribil de asemănători cu Ion Creangă, pe care-l iubeam pentru dreptatea pe care o face fetei celei oropsite a Moșului și pentru făpturile acelea extraordinare care-l ajută pe Harap-Alb (din nou numele îmi mergeau la inimă: Păsări Lăți Lungilă!). (Deloc întîmplător, volumul meu de debut din 1966 se deschide cu un mic text despre moldovean.) Revenind la Frații Grimm, aerul cam țărănesc și realist al poveștilor lor mă deruta într-o anumită măsură. Ciudat e că, la Creangă, mi se părea normal. Mai știu eu de ce? Poate că pe Creangă nu-l simțeam un autor pentru copii, după cum nu e, dacă dăm crezare experimentului relatat de Sadoveanu în *Anii de ucenicie*, nici unul pentru țărani. Nici urmă de palate, de caleși, de pantofiori aurii sau de rochii bogate. Nu vezi lumini, n-auzi cîntări prin baluri.

Andersen, în schimb, a rămas cel mai mare pînă în ziua de azi. Închipuiți-vă că am citit *Soldatul de plumb*, laolaltă cu *Ape de primăvară* a lui Turgheniev (o să mai vorbesc despre ea, dar vreau doar să adaug acum că Turgheniev și Jules Verne erau nedespărțiți și de ghiozdanul liceanului Anton Holban, după cum amintește colegul lui, Aurel Stino), ca pe o poveste de dragoste. Nu mai eram în prima copilărie. Dădusem de gustul unor povești întru cîtva diferite. Ghionionul de care era urmărit bietul soldat îndrăgostit pînă peste urechi de dansatoarea de hîrtie mi se părea intolerabil. Eram stresat (cuvîntul nu se inventase) de neputința lui de a scăpa de primejdii, de felul cum era aruncat de colo-colo de mîini nevăzute. Cineva îl pune pe fereastră. Cine, nu știm. Fereastra se deschide brusc (de ce?) și soldatul se trezește pe caldarîm, înfipt strașnic cu chivăra între două pietre. Niște copii, care trec pe acolo, îl scot și se amuză să-i dea drumul pe canal într-o barcă de hîrtie. Să fie drăcușorul cu arc din tabacheră la originea tuturor relelor care i se întîmplă? Fapt e că, scăpat de șobolan, nimerește în burta unui pește. Biblia n-o citisem, așa că relația cu Iona era exclusă. Ca și aceea cu balada lui Schiller despre norocul colosal al regelui Midas („Oh, ohne Grenzen ist dein Glück!"). Soldatul ajunge, ca și inelul regelui, pe masa din bucătărie a casei de unde fusese smuls de soartă. Dar asta nu înseamnă că totul se termină cu bine pentru soldat. Un băiețel rău la suflet (nu-l simțeam, cum nu-i simțeam nici pe cei doi copii de pe stradă, ca făcînd parte din generația mea, ba chiar îl uram) ia soldatul și-l azvîrle în soba aprinsă. De ce? Nimeni n-are un răspuns la această întrebare. Nici Andersen cel crud, cum îl voi boteza eu însumi peste cîteva decenii. Dar eu eram convins că soldatul fusese pedepsit pentru dragostea lui. Oare nu de dragul dansatoarei de hîrtie a rămas el pe dinafara cutiei-cazarmă în care înnoptau tovarășii săi? Pe dansatoare, o nesimțitoare, n-o puteam suferi. Cît despre drăcușorul cu arc, despre el n-aveam o părere formată. Nu-i descoperisem încă rolul nefast (din gelozie) în moartea soldatului. Celălalt soldat, din *Scăpărătoarea* (așa au tradus Al. Philippide și Cassian-Mătăsaru titlul), nu m-a interesat la fel de mult ca acela fără un picior de care am vorbit. Prin nu știu ce bizar joc al memoriei, de el mi-am reamintit totuși, peste ani, cînd a trebuit să mă conformez dorinței fiului meu care nu voia să doarmă fără a auzi o poveste (și eu făcusem la fel și, firește, mama adormea înaintea mea, povestind, iar eu o trăgeam de mînecă și rîdeam de cum încurca, prin somn, firul poveștii). *Scăpărătoarea* i-am spus-o, nu *Soldatul de plumb*. I-am spus-o de atîtea ori (îi plăcuse la nebunie, nu mai voia să audă alta), încît o știu și astăzi în toate detaliile. Recitind-o nu demult, am constatat un lucru la care nu mă gîndisem: repovestind-o de atîtea ori, am modificat-o mai ales în detalii. *Mica Sirenă* rămîne însă basmul cel mai strălucitor din întreaga mea copilărie, pe care l-am recitit apoi de zeci de ori, cu ochii plini de lacrimi de fiecare dată. Dacă există un personaj pe care să-l fi detestat fără ezitare, acesta a fost Prințul. Mi se părea inadmisibil (și nu eram un romantic, iar experiența dragostei n-o aveam la vîrsta aceea) ca el să calce în picioare cu atîta nepăsare sentimentele Micii Sirene și sacrificiile ei. Felul în care Mica Sirenă aruncă în apă cuțitul cu care trebuia să-l ucidă pe Prinț ca să-și regăsească trupul și sufletul quasinemuritor mi s-a părut gestul cel mai sublim din toate. Îmi doream o iubită care să renunțe la viața veșnică de dragul meu. Cînd, peste ani, am citit *Luceafărul*, am revăzut-o pe Mica Sirenă, l-am revăzut pe Prinț (el e Cătălina!) și mi-am zis că, fie și oprit de Dumnezeu, Hyperion n-a avut forța Micii Sirene de a striga: mai bine mor decît să îndur o veșnicie fără ea.

Pentru talmeș-balmeșul lecturilor mele de pînă la 16 – 17 ani (nu mi-e rușine să recunosc că și astăzi citesc la fel), e interesant să arăt că, pe lîngă literatură, citeam și multe cărți de știință (popularizată, evident), dintre care cele de astronomie au jucat un rol hotărîtor în formarea gîndirii mele. N-am fost niciodată sensibil la obscur sau la esoteric, dar probabil că astronomia îmi satisfăcea parțial nevoia de inexplicabil pe care o încercăm cu toții.

Cînd eram elev la gimnaziu (la școala elementară, cum se spunea pe atunci), am descoperit întîmplător o veche traducere a unei cărți de astronomie pe înțelesul tuturor. Despre autor nu auzisem înainte, dar mi-a devenit oarecum familiar după aceea, prin scrieri de același fel. E vorba de Camille Flammarion, cunoscut astronom francez și încă mai cunoscut prin multele lui opere de popularizare. Am citit cărțulia pe nerăsuflate. Era prima dată cînd aflam cîte ceva despre imensitatea cerului. Lucrul care m-a impresionat cel mai puternic au fost distanțele dintre stele și faptul că lumina însăși are adesea nevoie, spre a le străbate, de mii și mii de ani. Versul eminescian din *La steaua* îl luasem ca metaforă. Nu mă gîndisem la înțelesul propriu. Revelația mi-a dat peste cap, dacă pot

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

spune așa, noțiunea de timp. Minutele, orele sau chiar deceniile existenței noastre pămîntești mi s-au părut deodată derizorii. Ce conta o viață de om în fața timpului nesfîrșit din Univers? De atunci n-am mai privit niciodată cerul spuzit de stele al nopții fără să încerc o anume anxietate. Probabil că emoția e cunoscută și altora. Alexandru Ivasiuc o atribuie unui personaj din romanul *Vestibul*. Pentru mine ea rămîne legată de lectura cărții lui Flammarion. Mi s-a întîmplat de multe ori de atunci (mi se întîmplă și astăzi) să fiu cuprins, uitîndu-mă noaptea pe cer, de aceeași stare sufletească. Aș putea-o numi, într-un sens special, deconectantă. Faptul că eram bolnav sau că a doua zi urma să mă prezint la un examen dificil, suferința de a fi departe de cineva la care țineam, acestea și altele începeau deodată, proiectate la scară cosmică, să mai aibă vreo însemnătate. Își pierdeau orice greutate. Trăiam într-un fel de imponderabilitate sufletească. Mă desprindeam ușor de orice forță gravitațională a lucrurilor din mine și din jurul meu. Nu mă simțeam fericit, ci plin de o încordare care nu mă obosea. Trebuie să adaug că, după o bucată de timp, căpătasem o adevărată îndemînare în a-mi provoca respectiva stare.

Mi-am reamintit de cartea lui Flammarion și de cerul văzut în copilărie prin frunzișul grădinii citind cartea lui Asimov *Civilizații extraterestre*. E o scriere de popularizare, singura categorie la care, de altfel, am acces, cînd e vorba de astronomie, în general de știință. Ora săptămînală de astronomie din cursul superior de liceu nu m-a învățat decît noțiunile elementare. Mi-au căzut în mînă, de-a lungul anilor, numeroase asemenea lucrări, care par cu siguranță specialiștilor naive, dar cărora le datorez toate cunoștințele mele de fizică, de chimie sau de biologie (cîte sînt). Nu împărtășesc părerea celor care le disprețuiesc. Ele sînt foarte folositoare și reprezintă ceva mai mult decît un mod agreabil de a-ți petrece timpul. Iată chiar cartea lui Asimov: ea ordonează, cu mare claritate, datele esențiale legate de ipoteza existenței unor ființe inteligente în Univers și încearcă să le selecteze pe acelea care oferă oarecare garanție științifică. Sînt înlăturate fanteziile și exagerările (din optimism sau din pesimism). Puținul rămas ne ajută să înțelegem mai bine pe ce ne putem baza în dorința noastră de a avea certitudinea că nu sîntem singurii care gîndim în întregul ocean stelar. Cei care i-ar pretinde la sfîrșit lui Asimov un răspuns categoric vor fi dezamăgiți.

Întrebările fără răspuns ne îmbogățesc uneori la fel de mult ca și cele la care am obținut un răspuns. Și, în definitiv, fiind vorba, în cartea lui Asimov, tocmai de ființele inteligente, nu sînt ele și singurele capabile să-și pună întrebări fără răspuns? Animalele sau plantele își au, așa zicînd, întrebările lor, adresate mediului, și la care primesc totdeauna un răspuns, în funcție de care acționează. Animalele adulmecă prada, unele flori se închid noaptea. Martin Rees analizează cele șase numere fundamentale care au făcut posibilă viața și în cazul cărora coincidența întîlnirii depășește ca grad de improbabilitate numărul atomilor din Univers. Întrebarea fără răspuns este însă specific umană. Și ea nu ține mai puțin de știință, chiar dacă știința ne lasă adesea *sur notre soif*. André Malraux a scris cîteva zeci de pagini extraordinare despre ceea ce el considera a fi supranatural. În *Civilizații extraterestre*, Asimov nu se ocupă de supranatural, ci numai de supranatural. „A fi supranatural (spune el) este admisibil și se întîmplă des. Calul este supranatural ca viteză, elefantul ca forță, broasca țestoasă ca longevitate, cămila ca rezistență, delfinul ca înotător. Este deci ușor de conceput o entitate non-umană cu o inteligență supraumană. A depăși legile naturii, a fi supranatural este însă inadmisibil în Universul privit ca știință..." Desigur. Și, dacă știința ne-ar oferi răspunsuri la toate întrebările noastre, n-ar mai fi nimic de adăugat. Dar știința e limitată de stadiul cunoașterii la un moment dat. Întrebările fără răspuns sînt umane, deși nu angajează totdeauna știința. Supranaturalul nu intră în conflict cu știința decît atunci cînd, negăsind explicații raționale, ne hazardăm să căutăm altele, diferite, incompatibile cu legile naturii. Sînt însă împrejurări, în viața fiecăruia dintre noi, pe care nici o lege naturală cunoscută nu le explică. Fiind ele inexplicabile, nu înseamnă că sînt absurde. Cîndva, explicația ar putea să ne stea la îndemînă. Deocamdată nu avem altceva mai bun de făcut decît să le privim cu aceeași neliniștită încordare cu care priveam cerul misterios al copilăriei.

Iată o astfel de întîmplare. Acum cîțiva ani, chiar de ziua în care împlineam o anumită vîrstă, un telefon mi-a reamintit că promisesem să scriu pentru radio un portret al lui Alexandru Ivasiuc. Orice altă treabă de acest fel aș fi amînat-o, dar nu fiind la mijloc un articol despre neuitatul meu prieten, nelipsit de la ziua mea, care lui i se părea că merită s-o sărbătorim împreună, deși eu aș fi preferat să mă ascund. În definitiv, portretul îmi oferea ocazia de a fi împreună cu el, acum cînd o astfel de întîlnire nu mai era posibilă. Așa că m-am dus la radio și, inspirație de moment, am vorbit despre simbolul păsărilor din romanul cunoscut. La plecare, redactorul emisiunii, vechi prieten și el cu Ivasiuc, mi-a povestit scena în care (mi se pare că tot într-o emisiune de radio) Ivasiuc relata cum și unde (în timpul detenției sale, în colonia de muncă de pe Insula Mare a Brăilei) a văzut el un stol de pescăruși care i-a dat ideea titlului și a prologului romanului său. Ieșind, după emisiune, pe strada Timișana, am auzit niște țipete puternice de păsări. Un stol de pescărușii, din cei rătăciți pe Dîmbovița în unele ierni, se rotea deasupra mea, scoțînd acele țipete ascuțite care-mi atrăseseră atenția și mie și altora. La ferestrele caselor, mai multe persoane priveau și ascultau. Stolul m-a condus pînă la capătul străzii, descriind cercuri deasupra capului meu și țipînd. Ce fel de mesaj, dacă era vreunul, vroiau să-mi transmită acele păsări? Pradă tulburării încă, m-am întîlnit cu o prietenă, căreia i-am spus întîmplarea. I-am vorbit vreme îndelungată despre Ivasiuc. Simțeam nevoia să-l mențin prezent în această zi. Ea m-a ascultat și la urmă mi-a spus că într-un zodiac, pe care tocmai îl citise din amuzament, stătea scris, la intersecția zodiilor noastre, că îi aduc în dar de ziua mea pe cel mai bun prieten. Nu cred în zodiacuri și nici mistic nu sînt. Dar întîmplarea mi-a pus la încercare inteligența și a trezit în mine întrebări fără răspuns. [...]

Fragmente din vol. *Cititul și scrisul*,
Editura Polirom, Iași, 2002

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

Ziua Europeană pentru promovarea competențelor profesioniștilor din domeniul informare – documentare

Asociația Profesioniștilor în Informare și Documentare
Paris, 15 iunie 2007

Participanți: Tatjana Aparac-Jelusic (HID, Croația); Michčle Battisti (ADBS, Franța); Jarmula Burgetova (SKIP, Cehia); Jean-François Cosandier (GRD, Elveția); Fatima Crespo (INCITE, Portugalia); Miroslava Faitova (SKIP, Cehia); Isabelle Gautheron (ADBS, Franța); Ilona Hegykozi (OSZK, Ungaria); Claudine Masse, Jean Meyriat, Jean Michel (ADBS, Franța); Florin Rotaru (ABIDOR, România); Odete Santos (INCITE, Portugalia); Domenico Scavetta (AIDA, Italia); Isabelle Somville-Cornet (ABD/BVD, Belgia); Eric Sutter (ADBS, Franța); Heather Taylor (CILIP, Marea Britanie); Carlos Tejada (SEDIC, Spania); Dominique Vignaud (ADBS, Franța).

Absent motivat: Marc Rittberger (DGI, Germania).

CERTIFICAREA EUROPEANĂ

Întâlnirea a început printr-o scurtă prezentare a tuturor participanților.

S-a detaliat apoi situația actuală a procesului de certificare și modurile de dezvoltare.

Consorțiul CERTIDoc este compus din trei membri: DGI (Germania), SEDIC (Spania) și ADBS (Franța). ADBS asigură în acest moment activitatea curentă de secretariat, care reprezintă mai multe reuniuni fizice și virtuale organizate în fiecare an. De la lansarea eurocertificării, în urmă cu un an și jumătate, certificatul a fost atribuit unui număr de cinci persoane.

Consorțiul CERTIDoc a adoptat măsuri privind condițiile de aplicare a regulamentului general și ale aprobării organismelor certificatoare. S-a decis desemnarea unui președinte. S-a adoptat o cartă cu privire la utilizarea CERTIDoc și susținerea ideii de realizare a mai multor acțiuni de comunicare pentru promovarea certificării, detaliile urmând a fi precizate la sfârșitul lunii septembrie 2007. S-a hotărât și înființarea unei Comisii strategice, care ar permite oricărui organism care face parte din consorțiu sau este doar interesat, să schimbe informații utile pentru evoluția sistemului de certificare european, întâlnirea de la Paris fiind o prefigurare a acestuia.

A mai fost menționat faptul că asociațiile care nu dispun de mijloace de organizare a unui sistem complet de certificare, care constă într-un comitet director, un juriu și un secretariat, pot apela la un organism certificator existent. Au fost semnate convenții de parteneriate între ADBS și alte trei asociații, cu moduri de funcționare ușor modificate. Trebuie să se facă cunoscută certificarea europeană și în alte țări, facilitând demersurile candidaților. Astfel, există parteneriate:

- cu Asociația Belgiană de Documentare (ABD), stabilit în urmă cu doi ani; se prevede ca aceasta să asigure traducerea documentelor pentru partea flamandă;
- cu un consorțiu elvețian de asociații înființat special pentru certificare;
- cu ABIDOR, Asociația Română a Bibliotecarilor și Documentariștilor, în aprilie 2007.

Jurii alcătuite de ADBS evaluează candidații și eliberează certificate, sub responsabilitatea ADBS, în jurii fiind incluși unul sau mai mulți evaluatori din aceeași țară cu candidatul.

Alte convenții de parteneriat pot fi organizate de DGI și SEDIC, actualii membrii ai Consorțiului CERTIDoc.

Jean Michel a menționat că evoluția certificării trebuie să fie legată de declarația de la Bologna, dar că în prezent nu știm să definim mecanismele tranziției. Dacă această evoluție se va face progresiv, ar trebui create bazele și supravegheată dezvoltarea sa geografică pe întreg teritoriul european. A mai subliniat că certificarea are ca fundament norma internațională ISO 17024. În Franța, ADBS cooperează cu alte instituții care promovează certificarea persoanelor și chiar a organizat o anchetă pe această temă. Comisia strategică, înființată în urma deciziei Consorțiului, va permite obținerea unor informații de la toate organismele interesate de certificare. Italia, cu siguranță, se va alătura Consorțiului CERTIDoc, ceea ce va contribui la sporirea recunoașterii sistemului.

Studiul privind certificarea persoanelor în Franța amintește că modelul certificării competențelor individuale este recent; el există de 10 ani și câștigă teren în diferite țări. În Franța, s-a recurs la acest sistem pentru diferite meserii sau funcții, mai exact pentru noi meserii pentru care nu existau diplome, dar care nu pot lipsi din structura întreprinderilor, și pentru care există o evoluție rapidă, uneori complementară cu crearea diplomelor academice. S-a constatat existența unei varietăți de moduri de aplicare în materie de certificare (examene, interviuri) și de obiect de certificare (nivelul competențelor în informare – documentare, calificări componente ale unei meserii pentru altele etc). Teritoriile de aplicare a certificărilor sunt rareori naționale, cea mai mare parte se bazează pe nomenclatoare internaționale (BIT) sau pe norme europene (în managementul valorii, de exemplu), fapt care avantajează demersul CERTIDoc. S-au marcat dificultăți specifice Franței, rezultând din aplicarea legii care permite ca experiența dobândită să fie luată în considerație pentru obținerea totală sau parțială a unei diplome academice. Pentru completarea acestui proces, se dorește să fie stabilită o stare de fapt a certificării persoanelor și a dificultăților întâlnite în alte țări.

După această anchetă, în Franța s-a organizat o întâlnire a organismelor certificatoare, pentru că aceste meserii, care predomină în întreprinderi, trebuie să beneficieze de un demers comun. Certificarea este o avuție a persoanei în evoluția sa profesională la nivelul întreprinderii și se dorește o acțiune comună de promovare față de funcționarii și puterile publice. La nivel european, s-ar putea schița o cartografie a certificării persoanelor în Europa precum și un model de pro-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

movare internațională. SEDIC dispune de un protocol de anchetă și ar putea răspunde la un apel al Comisiei Europene în cadrul programului LEONARDO, până în luna februarie 2008.

Situația certificării în țările participante

În **Spania**, certificarea s-a dezvoltat în cursul anilor 2000 – 2002. Nici un candidat nu s-a manifestat încă pentru eurocertificare. Trebuie menționat efortul organizațional și financiar dificil implicat de procesul certificării, de aceea SEDIC a decis să simplifice sistemul pentru a-l face mai eficient. În schimb, *Euroreferențialul* este utilizat în lumea universitară, pentru adaptarea formării la procesul Bologna. Între altele, cei care doresc să obțină noile titluri ale diplomelor trebuie să-și certifice experiența, pentru că în Spania formarea este strâns legată de o meserie. Este nevoie de o partajare a eforturilor și va trebui găsită soluția pentru a lega certificarea ISO de activitatea academică.

Italia, angajată în certificare din 2001, a tradus documentele CERTIDoc și *Euroreferențialul*. Asociația de profil AIDA, având puține mijloace financiare, s-a unit cu alte trei asociații în februarie 2007: IAML (Asociația bibliotecilor, arhivelor și centrelor de documentare muzicală), GIDFR BM (Grupul italian de documentare în cercetarea biomedicală), AIDB (Asociația italiană de documentare și brevete) pentru crearea unui *Consorțiu CERTIDoc Italia*, disociind astfel dispozitivul de certificare a asociațiilor profesionale. Comitetul de certificare s-a înființat în mai 2007 și o a doua sesiune de formare a fost organizată pentru patru evaluatori, care trebuie să fie abilitați pentru ca acest consorțiu să funcționeze. În expunerea sa, Domenico Scavetta a pus accent pe calitatea gestiunii documentare CERTIDoc ale cărei norme trebuie să fie respectate de toate asociațiile care le vor utiliza. El semnalează confuzia care există uneori între certificarea profesională și adeziunea la un ordin/asociație profesională și paradoxul existent în Italia, țară care predică liberalizarea profesiilor și dorește înființarea unor ordine, dar interzice, în același timp, exigențele calității, în mod special prin procese de validare profesională. Se estimează că pentru prima sesiune de certificare vor exista între 10 – 20 de candidați. De altfel, a fost trimis un chestionar privind modalitățile de certificare unui număr de 150 de profesioniști și s-a creat legătura cu o asociație de funcționari și cu Ministerul Funcțiilor Publice. Trebuie să se ajungă la inserarea regulilor publicate de consorțiu în discursul despre profesie.

Jean Michel a scos în evidență regulile care trebuie respectate pentru câștigarea credibilității, convenind că este nevoie de o anumită suplețe pentru adaptarea la un context special și depășirea obstacolelor culturale, pentru a funcționa pe o schemă deschisă și a da dovadă de tact pedagogic în promovarea certificării.

În **Elveția** sunt mai multe asociații și delimitări lingvistice. În urmă cu un an, un comitet elvețian pentru certificare, care nu este unul în sensul CERTIDoc, a semnat o convenție cu ADBS. În prezent, atenția asociațiilor este îndreptată spre redefinirea planului de formare pentru învățare, care pregătește în trei ani asistenți în informare – documentare. De altfel, Asociația elvețiană a documentariștilor (ASD) trebuie să fuzioneze curând cu o altă asociație de bibliotecari elvețieni, iar comitetul pentru certificare nu va mai fi constituit decât din cele două asociații.

În **Belgia**, cu toate că procesul certificării a fost anunțat acum un an și s-au înregistrat numeroase cereri de informații, sunt puțini candidați. Chiar dacă certificarea are probleme privind recunoașterea sa, în mod special în sistemul formării profesionale secundare, s-a simțit totuși o ușoară evoluție. Secția olandeză a ABD a prezentat sistemul Țărilor de Jos și se întrevede un parteneriat cu Asociația bibliotecarilor în vederea promovării certificării. Asociația este în contact cu ministerul pentru a obține recunoașterea certificării în Belgia francofonă. O organizație profesională nu este recunoscută pentru certificarea competențelor profesionale pentru că organismele abilitate sunt organisme de formare. Acestea nu pot fi decât pentru meserii speciale, gândite ca operaționale.

În **România**, în cadrul convenției de parteneriat cu ADBS, Eric Sutter a ținut un seminar de pregătire a certificării, stabilită pentru octombrie 2007. Fonduri europene ar putea fi obținute pentru susținerea sistemului, Comisia Europeană favorizând parteneriatul pentru proiecte europene, în mod special când este vorba de țări din Europa Orientală și Centrală. Se va lua contact cu Parlamentul și Comisia Europene. De altfel, România ar putea prezenta șapte candidați pentru certificare, aparținând toți sectorului biblioteci, pentru că documentarea în întreprinderi nu este dezvoltată în această țară. Un juriu de certificare, la care se va adăuga un evaluator român, se va întruni până la sfârșitul anului și primele eurocertificate vor putea fi acordate profesioniștilor români. Sunt organizate schimburi de informații pentru regândirea formării inițiale și continue, stimulând profesioniștii în formarea pentru dobândirea competențelor, însoțindu-i către noi meserii ale documentării, gestiunii cunoașterii și ale coordonării informaționale și strategice, un evantai tot mai larg de specialități care se cer recunoscute. Este un dosar cu o evoluție rapidă, care ar putea cunoaște transformări mai spectaculoase dacă s-ar dispune de fonduri europene.

În **Portugalia**, ateliere de lucru despre eurocertificare au stimulat profesioniștii în stabilirea profilului lor plecând de la *Euroreferențial*, acesta fiind utilizat și în școli. INCITE a făcut o anchetă asupra modului în care acesta este utilizat și a comparat rezultatele cu cele ale mai multor grupe-oglindă. Certificarea ar putea fi făcută de un grup format din trei asociații portugheze. Profesioniștii dispun deja de mai multe instrumente: *Euroreferențialul*, studii despre profesie și profesioniști, un observator al profesiei, un studiu despre imaginea profesionistului din domeniul informare – documentare. Din păcate, certificarea nu este percepută la fel de toate asociațiile. O oportunitate ar putea fi oferită prin inserția profilelor profesioniștilor din domeniul informare – documentare, definite deja de 10 ani, într-un catalog național, coordonat de o nouă agenție creată în Portugalia. Este vorba de competențe la nivelul 3 (formare secundară). Acest aspect pozitiv nu ascunde faptul că mai sunt multe de făcut.

În **Cehia** s-au organizat ateliere, s-au scris articole, dar ideea certificării nu este susținută de către asociații, cu excepția SKIP. Cum să prezinți sistemul, regulile sale și garanția pe care o dau pentru a convinge?

Jean Michel a amintit că pot fi alese diferite soluții în funcție de contextul în care se găsesc. Se poate accepta soluția ca, devenind membri ai Consorțiului CERTIDoc, să se asigure direct certificarea; sau lucrând în parteneriat cu unul dintre membrii consorțiului, vezi exemplul grupului elvețian; sau lucrând în strânsă legătură cu unul dintre membri, cum procedează România. De aceea, este util să împărtășești expe-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

rienţe înaintea alegerii unei soluţii.

În **Ungaria**, o campanie naţională a fost desfăşurată de către Institutul bibliotecilor şi Asociaţiile bibliotecarilor unguri, doi parteneri ai procesului de certificare. În această ţară, profesioniştii trebuie să se formeze o dată la şapte ani, şi ar fi util să se includă în procesul de formare sistemul de certificare, de calificare a experţilor şi să se ştie cum trebuie făcută documentarea.

În **Croaţia**, documentele de bază CERTIDoc au fost traduse iar lumea universitară le foloseşte pentru formarea specialiştilor conform declaraţiei de la Bologna. Sistemul se adresează şi arhiviştilor, bibliotecarilor şi muzeografilor, dar şi unor profiluri de nivel tehnic. Trebuie menţionat că legea obligă bibliotecarii croaţi să aibă o anumită pregătire pentru a-şi putea exersa meseria, problema este să ştim cum putem împăca această obligaţie cu certificarea, ajungându-se la continuarea lucrărilor începute de EUCLID (European & International Information, Research & Consultancy Services).

În legătură cu acest aspect, este de precizat că există contacte cu EBLIDA şi EUCLID. Acest din urmă organism se ocupă de formarea iniţială atunci când intervine certificarea pentru profesionişti, când aceştia au parcurs deja o parte din cariera lor. Sunt sisteme complementare. De altfel, ADBS va fi reprezentată la o întâlnire organizată de EBLIDA şi EUCLID la Lisabona, în septembrie 2007.

În **Marea Britanie**, un raport va fi difuzat la sfârşitul lunii septembrie despre revizuirea procedurilor calificării şi certificării şi rolul actual al asociaţiei de profil (CILIP). Reprezentanta asociaţiei a subliniat interesul mare pentru experienţele existente în domeniu.

În concluzie, Jean Michel a evidenţiat necesitatea acţiunilor pertinente de promovare şi lobby pe lângă instituţiile europene, la nivel naţional, pe lângă întreprinderi etc. Trebuie depus un efort pedagogic, să dispunem de documente şi să fie stabilite planuri de comunicare. El a salutat înfiinţarea Comisiei strategice pentru toţi cei care sunt interesaţi de schimburi de informaţii şi de împărtăşirea dificultăţilor lor, prin diferite instrumente. Reprezentantul ADBS a reamintit angajamentul asociaţiei sale de a-i ajuta pe cei care doresc să adopte certificarea, oricare ar fi procedura. El a recomandat să se vegheze şi la evoluţia dintr-o perspectivă europeană şi nu numai naţională, să se creeze în comun instrumente care urmăresc evoluţia rapidă iar asociaţia să-şi menţină paternitatea în acest domeniu.

EUROREFERENŢIALUL I&D

Această reuniune a fost prima ocazie pentru întâlnirea celor opt membri ai Comitetului Permanent pentru Urmărirea Euroreferenţialului (CPSE). Lor li s-au alăturat reprezentanţii celor patru asociaţii care au publicat o traducere a *Euroreferenţialului* în limba ţării lor.

1. Difuzarea şi utilizarea

În **Franţa**, în paralel cu aducerea la zi a *Euroreferenţialului competenţelor şi aptitudinilor*, ADBS lucrează şi la un referenţial al meseriilor şi funcţionării lor. *Euroreferenţialul* continuă să fie cumpărat sub formă imprimată (381 de exemplare vândute până în martie 2007) şi este în mod frecvent consultat on-line. Acest ghid a fost folosit pentru construirea profilurilor posturilor, a referenţialelor de pregătire în şcoli de formare iniţială şi continuă, precum şi în validarea cunoştinţelor. Este utilizat, totodată, pentru alte instrumente create de ADBS pentru piaţa muncii: observator de posturi, referenţial al meseriilor, cartografia conţinuturilor de formare.

În **Marea Britanie**, CILIP a postat on-line, pe site-ul propriu, timp de o lună, un chestionar privind cunoaşterea şi utilizarea *Euroreferenţialului*, pentru a sensibiliza publicul şi a colecta comentarii. Astfel, s-a recomandat ca ghidul să fie mai simplu, mai direct şi mai modern, adaptându-se o termonologie diferită (vezi *informatology*), ceea ce i-a permis lui Jean Michel să sublinieze că în Maroc s-a adoptat termentul de *informatiste*, remarcând aspectele culturale ale dosarului.

În **România**, s-au difuzat gratuit 1.000 de exemplare ale *Euroreferenţialului*, din 2.000 câte s-au publicat, multe fiind expediate în Republica Moldova, dar şi la cererea Ministerului Culturii, în toate bibliotecile publice. Documentul este disponibil la cerere sau de pe site-ul ABIDOR.

În **Cehia**, *Euroreferenţialul* a fost tradus cu dificultate, pentru că nu există o corespondenţă totală între versiunea engleză şi cea franceză. Asociaţia de profil a publicat, în urmă cu un an, 250 de exemplare din traducerea sa, fără nici un sprijin public. Dacă versiunea pe suport de hârtie s-a epuizat, versiunea electronică este disponibilă pe site-ul SKIP. *Euroreferenţialul* a prilejuit o zi de studiu în cadrul Universităţii şi a fost prezentat şi reprezentanţilor altor profesiuni învecinate, care s-au angajat deja într-un proces de certificare. În mai 2007 a avut loc o conferinţă privind evoluţia competenţelor văzute prin *Euroreferenţial*.

În **Ungaria**, au fost dificultăţi de traducere din aceleaşi raţiuni ca şi în Cehia. Documentul final a fost editat în primăvara anului 2007. Nu se cunosc până în prezent reacţiile publicului.

În **Belgia**, *Euroreferenţialul* a fost tradus de un birou specializat, dar colegii olandezi nu au fost mulţumiţi. Prima versiune a apărut acum un an, nu s-a prea vândut, şi s-a hotărât ca ediţia a doua, apărută în iunie, să fie doar pe suport electronic. *Euroreferenţialul* a fost folosit pentru regândirea programelor de formare iniţială şi continuă, incluzând şi ţările în curs de dezvoltare (Congo, Rwanda, Burundi); ghidul a fost folositor şi altor meserii ca instrument de comparare şi de referinţă, în mod special pentru a verifica, într-o ţară în care un singur tip de formare pregăteşte mai multe meserii, dacă este adaptat contextului bibliotecilor publice. El este un ajutor pentru angajare, în vederea stabilirii profilului, fiind examinat cu interes de către funcţionarii Comisiei Europene.

În **Portugalia**, au fost difuzate, începând din anul 2005, 300 de exemplare din *Euroreferenţial*, pentru care nu s-au primit observaţii. Ghidul a făcut obiectul difuzării în ateliere, zile de studii etc. El este disponibil şi on-line, fiind vizitat frecvent. Universitatea îl foloseşte pentru adaptarea la procesul Bologna, când este vorba de formare de nivel 3 – 4. Unele şcoli l-au inclus în stagii de formare de nivel 3 pentru a-şi adapta formarea la un profil. Există stabilite contacte cu instituţii de învăţământ superior şi alte entităţi care colaborează la revizuirea lui.

În **Elveţia**, atenţia profesiei se îndreaptă în acest moment către planul de formare a debutanţilor în domeniul informare – documentare propus de Oficiul federal. Referenţialul reprezintă din acest punct de vedere o oportunitate interesantă pentru că se pot redacta ghiduri metodologice pentru fiecare specializare şi detalia activităţile concrete. Procesul se desfăşoară avându-se în vedere declaraţia de la Copenhaga, pentru formarea profesională, şi declaraţia de la Bologna. Do-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

menii test au fost definite pentru care Elveția ar putea deveni țară-pilot.

În **Croația**, *Euroreferențialul* a fost tradus și publicat în versiune tipărită și electronică, dar nu s-a primit nici o observație. Au fost stabilite relații între organismele profesionale ale statului, pentru catalogul meseriilor și al programelor universitare pentru o meserie cunoscută sub diferite denumiri. Tatjana Aparac-Jelusic a dorit să cunoască obligațiile unui președinte de asociație atunci când face comunicări privind instrumentele profesionale în discuție la această reuniune.

Răspunzându-i, Jean Michel a subliniat că *Euroreferențialul* și eurocertificarea sunt două instrumente destinate promovării profesionale, care vizează obiective diferite și, astfel, nu este obligatoriu să fie legate.

În **Italia**, a doua ediție a *Euroreferențialului*, publicat în 2005 în versiune imprimată, nu s-a difuzat decât în 100 de exemplare, dar este în acces liber pe site-ul de profil, unde s-au înregistrat peste 2.000 de copieri. Ghidul a făcut obiectul mai multor acțiuni de promovare în colocvii naționale, prin Consorțiul CERTIDoc Italia, dar și pe lângă grupul european al documentariștilor din domeniul brevetelor, la cererea asociației de profil. În urmă cu doi ani, 150 de persoane au răspuns la un chestionar privind interesul manifestat față de certificare. Ar fi util de luat legătura cu aceste persoane pentru a le informa despre înființarea CERTIDoc Italia.

În **Spania**, unde a fost tradus în 2004, s-au vândut puține exemplare din *Euroreferențial*, dar el este accesibil, în mod gratuit, on-line; numeroase instituții, în mod special universități și Ministerul Educației, l-au folosit pentru adaptarea programelor de formare conform declarației de la Bologna. A fost difuzat și în multe țări din America latină.

2. Către o nouă ediție revizuită

Dominique Vignaud (ADBS) a prezentat propunerile făcute de asociația sa privind aspectele principale ale unei revizuiri a *Euroreferențialului* și a solicitat părerea asociațiilor participante. Propunerile și rezultatele discuțiilor sunt prezentate în continuare.

Propunerea 1: să se înceapă revizuirea aprofundată a celei de-a doua ediții (2004) și să se pregătească ediția a treia (de finalizat în 2009).

Discuții: Diversitatea și eficiența utilizării *Euroreferențialului* arată că este necesară garantarea perenității sale. Nevoia unei revizuiri aprofundate este evidentă. Decizia a fost luată în unanimitate.

Propunerea 2: revizuirea să se facă pe baza unei munci continue, în colaborare.

Discuții: Isabelle Somville-Cornet (ABD, Belgia), care a avut o comunicare despre rolul sistemelor wiki, a subliniat că nu este decât un instrument care definește modul său de funcționare: modalități de acces, moderații tehnice într-o versiune publicabilă. Trebuie definit un sistem care să răspundă nevoilor, ținând cont de limitele financiare, de timp și de persoană.

Jean-François Cosandier (GRD, Elveția) a menționat că pentru a contribui, trebuie să se adere la o cartă definind obiectul acestei munci. Cele 12 asociații sunt solidare în acțiunile de aducere la zi. Fiecare asociație se însărcinează să adune opiniile din țara sa pentru a le publica pe o platformă. Sistemul poate fi deschis și altor țări, îndeosebi țărilor scandinave, absente azi, dar care sunt foarte prezente, în mod special în asociații de specialiști la nivel european, de exemplu în sectorul farmaceutic.

Propunerea 3: să fie păstrată structura globală a *Euroreferențialului* din ediția a doua, dar să fie prezentat conținutul în evoluția sa, în mod special exemplele privind competențele.

Discuții: Toată lumea a fost de acord cu păstrarea structurii inițiale.

Propunerea 4: să fie creată o platformă de lucru în colaborare.

Discuții: La acest punct a existat consens. Dacă versiunea publicată trebuie să păstreze o structură comună, fiecare va putea alege din exemplele sale de activitate ilustrând competențe, adunându-le în rezervorul comun și făcând comentarii privind adecvarea între competențe și exemplele prezentate.

Propunerea 5: să fie repede desemnată gazda platformei de colaborare.

Discuții: Două asociații, AIDA și ABD, au propus să se studieze dacă asociațiile lor ar putea să devină gazda platformei.. Alegerea se va face în septembrie 2007. În cazul imposibilității, ADBS propune să ofere un spațiu de colaborare pe noul său site (deschidere la sfârșitul lui 2007). În schimb, ADBS nu dorește să gestioneze un sistem wiki în afara site-ului său.

Propunerea 6: limbile de lucru să fie la alegerea fiecărui participant, engleza sau franceza.

Discuții: Propunerea a fost acceptată, înțelegându-se că nu se aduce nici un prejudiciu limbii în care se va stabili „versiunea mamă". S-a hotărât că nu este nevoie de traducerea tuturor exemplelor de competență, fiecare asociație putând să aleagă și să traducă apoi în limba sa exemplele care îi convin, plecând de la versiunea validată.

Plurilingvismul va trebui luat în considerație în revizuirea glosarului, care a fost o parte integrantă a *Euroreferențialului* chiar de la primele ediții. Munca va putea fi ajutată de publicarea recentă a dicționarului și a altor instrumente lingvistice: *Vocabulaire de la documentation* (ADBS Éditions). Domenico Scavetta (CERTIDoc Italia) a propus să se examineze posibilitatea acoperirii într-un singur glosar a termenilor utilizați de *Euroreferențial* și a celor care apar în documentele oficiale CERTIDoc. Problema este încredințată unui grup tehnic de terminologie comună Euroreferențial și Consorțiului CERTIDoc, format din experți desemnați inițial de două asociații: AIDA (Domenico Scavetta) și ADBS (Jean Meyriat și Eric Sutter).

Propunerea 7: fiecare asociație să traducă și să publice on-line în limba țării sale.

Discuții: Propunerea a fost adoptată.

Propunerea 8: responsabilitatea conducerii proiectului și a moderării platformei să fie încredințată unei echipe-pilot formată din trei membri, din care vor face parte pe rând toate asociațiile care au aderat la acest proiect.

Discuții: S-a creat o echipă de coordonare, desemnată pe termen scurt să facă propuneri concrete de organizare a muncii pentru pregătirea noii ediții, să-și asume execuția deciziilor luate în această zi, iar într-o perspectivă mai largă, deschisă viitorului, să aibă o reflexie strategică privind evoluția dispozitivului.

Această echipă este compusă din trei asociații, reînnoindu-se pe rând în fiecare an, mandatul membrilor fiind în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

mod normal de trei ani. În mod excepţional, prima înlocuire a unui membru se va face la doi ani. Trei asociaţii sunt desemnate din totalul participanţilor să constituie această primă echipă: ABD/BVD (Belgia), ABIDOR (România), ADBS (Franţa).

3. În jurul şi dincolo de propunerile iniţiale

Discuţia a condus la formularea de idei şi de întrebări referitoare la aspectele problematice ale *Euroreferenţialului*. Unele dintre acestea sunt prezentate în lista de mai jos, pe care toţi participanţii la întâlnire au fost invitaţi să o completeze. Aceste elemente vor putea fi luate în consideraţie chiar de la prima fază de lucru a revizuirii.

A. Platforma de colaborare va trebui să faciliteze schimburile de texte şi informaţie, pe bloguri închise cu parolă. Va propune legături către toate paginile web naţionale, între acestea şi pagina web a site-ului european.

B. Se va crea o pagină cu evaluarea muncii europene, care va trimite la site-urile naţionale. Aceasta poate fi găzduită pe unul dintre site-urile naţionale.

C. Într-o versiune revăzută, se va acorda atenţie lizibilităţii textului, simplificării limbajului, bunei utilizări a resurselor tipografice şi a codurilor vizuale care diferenţiază şi ierarhizează conţinuturile.

D. Va trebui să ne întrebăm în ce situaţie şi în ce condiţii înţelegerea poate fi facilitată prin reprezentări grafice, de exemplu o cartografie a domeniilor de competenţe. O sursă de inspiraţie o constituie reprezentările făcute de SEDIC pe hărţi conceptuale.

E. Va fi oportun să găsim un nume pentru a desemna ansamblul informal dar real pe care îl au asociaţiile reunite în această zi în jurul unui proiect care se doreşte comun şi într-o abordare europeană.

Traducere de Nicoleta MARINESCU

Din viaţa filialelor Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

Noutăţi de la Centrul de Tineret

Horia FRUNZĂ

Astra Film Fest

Muzeul Ţăranului Român, în colaborare cu Centrul de Tineret al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti şi CD Communications, organizează în perioada august – septembrie a.c. Gala Filmului *Astra Film Fest*, care cuprinde producţiile cinematografice premiate la ediţiile anterioare ale Festivalului Filmului Antropologic de la Sibiu.

Instituţia noastră acordă sprijin logistic şi mediatic acestui eveniment care se bucură de un deosebit succes în rândul publicului. În cadrul galei sunt prezentate filme realizate în ţări de pe toate continentele, cu teme privind obiceiurile şi tradiţiile locului. Excluzând orice formă de ficţiune, aceste filme, cu un profund substrat social, redau în mod realist stiluri de viaţă, unele cu un impact şocant asupra spectatorilor.

Festivalul dintre blocuri

Cu ocazia *Zilelor Bucureştiului*, Centrul de Tineret va organiza, în cadrul campaniei KARTIER, un eveniment inedit de cultură urbană intitulat *Festivalul dintre blocuri*, în zilele de 22 – 23 septembrie 2007, în parcul aflat în spatele Palatului de Justiţie.

La acest eveniment maraton vor lua parte locuitorii din zona Unirii, solicitaţi să contribuie cu idei originale la organizarea festivalului. Urmărim ca, prin această manifestare, parcul aflat în vecinătatea Palatului de Justiţie să devină, prin efortul nostru şi al autorităţilor locale, un punct de atracţie pentru bucureşteni.

Festivalul dintre blocuri, care se va desfăşura în cadrul *Zilelor Bucureştiului*, va cuprinde concerte hip-hop, lansări de carte, expoziţii în aer liber, recitaluri folk, demonstraţii graffiti şi break-dance, concursuri cu premii pe teme bucureştene ş.a.

În cele două zile ale festivalului, începând cu orele 19:30, vor avea loc proiecţii de filme în nocturnă. Cu această ocazie va fi prezentat publicului programul *Filmul în cartier*, iniţiat de Biblioteca Metropolitană Bucureşti.

Manifestările sunt sprijinite de ARCUB, Primăria Sectorului 4, Autoritatea Naţională pentru Tineret precum şi de o serie de alte instituţii şi organizaţii.

Evenimentele vor fi intens mediatizate în presa scrisă şi audio-vizuală.

Campania JUNIOR PRESS

Demarată la începutul lunii aprilie, Campania JUNIOR PRESS are ca scop promovarea revistelor de liceu din Capitală şi stimularea creativităţii elevilor în domeniul jurnalistic. Centrul de Tineret, în colaborare cu Inspectoratul Şcolar al Municipiului Bucureşti şi Direcţia Învăţământ din cadrul Primăriei Capitalei, a organizat concursuri la nivelul sectoarelor pentru selectarea celor mai bune reviste de liceu. Elevii câştigători au primit din partea Centrului nostru diplome şi premii.

Începând cu luna octombrie, redactorii revistelor câştigătoare vor participa la o serie de workshop-uri în Salonul „Mircea Eliade" al Bibliotecii Metropolitane.

Ei se vor întâlni cu ziarişti cunoscuţi şi cu profesori de la facultăţile de jurnalism pentru a realiza un schimb de experienţă. Totodată, cei mai talentaţi elevi, redactori de reviste, vor alcătui o echipă care va edita o publicaţie reprezentativă pentru toţi liceenii Capitalei.

La Târgul de Carte „Gaudeamus" din anul acesta, Centrul de Tineret va invita echipa premiaţilor din cadrul JUNIOR PRESS la o dezbatere publică având ca temă: „Se pregăteşte o nouă generaţie de jurnalişti?".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Orizonturi

Nicolae Titulescu şi relaţiile româno-polone

Dr. Ion CONSTANTIN

Personalitate de excepţie a diplomaţiei interbelice, care a urmărit, în cadrul raporturilor internaţionale, impunerea României Mari şi a intereselor sale specifice, Nicolae Titulescu s-a numărat printre politicienii care au exercitat un rol important în restabilirea relaţiilor româno-polone după primul război mondial. În lucrarea *Politica externă a României* (1937), publicată prin grija Fundaţiei Europene Titulescu, în anul 1994, marele om politic şi diplomat român arăta că, timp de mulţi ani, s-a considerat un mare prieten al Poloniei, iar aceasta l-a apreciat ca atare. La Geneva, unde Titulescu era delegat permanent al României, când Polonia era atacată în continuu de Germania, totdeauna, el a apărat-o cu putere, motiv pentru care Gustav Stresemann obişnuia să-i spună: „Imediat ce auziţi numele Poloniei, săriţi automat şi luaţi cuvântul în apărarea ei". Tot la Geneva, Titulescu a avut o colaborare cordială cu ministrul polonez August Zaleski, căruia îi păstra o profundă apreciere. Titulescu nu confunda, însă, alţi oameni de stat cu poporul polonez în general, pentru care avea sentimentele cele mai prieteneşti.

Considerând alianţa dintre România şi Polonia ca fiind o necesitate, Titulescu îşi manifesta sentimentul de „profundă satisfacţie" pentru faptul că fusese membru în guvernul gen. Alexandru Averescu, în cadrul căruia, ca ministru al Afacerilor Străine, Take Ionescu semnase, în ziua de 3 martie 1921, la Bucureşti, convenţia de alianţă defensivă între România şi Polonia, prin care cele două ţări se angajau să se ajute reciproc în cazul unui atac neprovocat la frontierele orientale existente. Pentru sincronizarea eforturilor lor pacifice, cele două guverne se angajau să se consulte în probleme de politică externă de interes comun. Semnatarii au stabilit ca modalităţile colaborării în plan militar să facă obiectul unei convenţii separate, prin care Statele Majore Generale erau chemate să fixeze condiţiile de aplicare a înţelegerii politice. Alianţa defensivă româno-polonă a reprezentat axul în jurul căruia s-au dezvoltat relaţiile interbelice dintre cele două state. Pentru România, ea a însemnat nu numai asigurarea frontierei estice, ci şi un punct important de sprijin în sistemul de alianţe menit a garanta integritatea teritorială a României Mari. Întemeiată pe raţiuni politico-strategice, convenţia de alianţă a fost reînnoită cu noi caracteristici din cinci în cinci ani (1926, 1931 şi 1936), apoi transformată în tratat de garanţie în 1926 şi precedată de Aranjamente tehnice/Convenţiile militare, rămânând în vigoare până la împrejurările tragice din toamna anului 1939.

După 1931, moment ascendent al relaţiilor diplomatice dintre România şi Polonia, asistăm la o anumită stagnare a raporturilor bilaterale, care au intrat într-un nemeritat „con de umbră", din cauze multiple. Între acestea, programele diferite de dezvoltare internă desfăşurate în cele două ţări: insistenţele tot mai evidente ale Regelui Carol al II-lea de a modifica sistemul parlamentar tradiţional iar în Polonia, influenţa tot mai puternică a „grupului coloneilor" regimului sanatist al mareşalului Piłsudski. Apoi, orientările diferite la nivelul politicii externe a guvernelor celor două ţări. Evoluţia raporturilor româno-polone în intervalul cronologic 1932 – 1936 reflectă rivalitatea dintre Nicolae Titulescu şi Józef Beck, şefii diplomaţiilor din cele două ţări, ambii fiind personalităţi cu structuri puternice, înzestraţi cu mult talent şi spirit diplomatic pus în slujba interesului naţional, dar aflaţi în tabere diferite, graţie atât împrejurărilor internaţionale aflate în desfăşurare, cât şi deosebirilor esenţiale în concepţiile lor de politică externă. În timp ce Titulescu avea în vedere, prioritar, obiective precum transformarea Micii Înţelegeri într-un organism perfect articulat, de esenţă comunitară, întemeierea şi structurarea Înţelegerii Balcanice, stabilirea de relaţii diplomatice normale şi de bună vecinătate cu URSS şi, la fel ca predecesorii săi, respingerea categorică a soluţiilor anti-versaillese propuse şi elaborate în unele capitale europene, Józef Beck gândea la constituirea unei „a treia Europe", aceea a statelor mici şi mijlocii cuprinse între Baltica şi Balcani. La fel, credea că o politică de echilibru între Germania şi URSS va salva Polonia dintr-o situaţie geopolitică imposibilă.

Dacă Nicolae Titulescu îşi punea mari speranţe în viabilitatea sistemului securităţii colective, depunând în această direcţie eforturi constante şi sistematice pentru articularea unui sistem de securitate susţinut, mai ales, de către Franţa, diplomaţia poloneză, condusă, din noiembrie 1932, de col. Józef Beck, a abandonat treptat idealurile securităţii colective, detaşându-se constant de complexa problematică a stabilităţii şi păcii europene. Neavând încredere în eficacitatea alianţei cu Franţa şi considerând că democraţiile occidentale au „trădat"

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Polonia în cadrul acordurilor de la Locarno, Beck, urmând îndeaproape linia mentorului său Piłsudski, acorda o atenție tot mai mare forțelor proprii și, raportându-se la glorioasa perioadă medievală, fără a ține seama de realitățile momentului, a impus o politică de afirmare a Poloniei ca o mare putere a Europei Centrale. Conceptul politicii externe varșoviene era exprimat în sintagma *międzymorze*, respectiv *Intermarium* (între mări – n.n.), însemnând, în esență, spațiul etno-politic și geografic cuprins între Marea Neagră, Marea Baltică și Marea Adriatică, unde Polonia își propunea să-și valorifice disponibilitățile de mare putere. Aplicând acest concept, șeful diplomației poloneze din perioada „regimului coloneilor" se dovedea un discipol și, ulterior, succesor convins al lui Józef Piłsudski, lucru, de altfel, recunoscut de Beck, care afirma următoarele: „Am primit din partea Mareșalului (Piłsudski – n.n.) un consemn pe care l-am urmat întotdeauna cu scrupulozitate. Grație politicii mele, Polonia a putut să-și asigure securitatea la est și la vest, fără ca libertatea de acțiune să fie stânjenită. Pentru a nu trezi suspiciuni nici la est, nici la vest, am semnat cu marii noștri vecini imediați pacte de neagresiune, dar am evitat întotdeauna tratatele de asistență. Am urmat – preciza el – astfel o politică independentă și riguros logică"[1]. Prin urmare, Polonia, în perioada diplomației lui Beck s-a erijat tot mai mult într-o mare putere, cu pretenții de a controla și coordona spațiul dintre Marea Neagră, Marea Baltică și Marea Adriatică – Europa celor trei Mări/A Treia Europă – o formulă care nu a făcut decât să „mărească repulsia Germaniei față de Polonia"[2].

De menționat că în anii 1931 – 1932 Polonia insistase ca România să semneze un pact de neagresiune cu URSS, chiar dacă un asemenea Pact ar fi conținut formularea „disputa existentă", ceea ce N. Titulescu nu accepta. În acea vreme, la Varșovia exista o puternică tendință prosovietică, iar presa polonă îl acuza pe Titulescu de a fi împiedicat România să ajungă la un acord cu URSS din cauza cererilor sale considerate „exagerate". Discuțiile purtate atunci între delegațiile română și sovietică (Riga, ianuarie 1932) s-au încheiat nedecis, din cauza inflexibilității părții sovietice în chestiunea Basarabiei. Partea sovietică nu admitea sub nici o formă introducerea în textul unui eventual pact de neagresiune româno-sovietic a unor termeni precum: *integritate*, *inviolabilitate* și *suveranitate*.

Prin asumarea unui rol de lider în spațiul Europei Central-Răsăritene, Polonia acționa în direcția coordonării politicii externe românești, postură care a fost receptată cu scepticism de București, fapt care explică, într-o anumită măsură, distonanțele demersurilor diplomatice ale celor două state. Era clar că Polonia a abordat un registru tactic diametral diferit față de România, îndeosebi după ce și-a reglementat problemele litigioase cu Uniunea Sovietică prin intermediul unui Pact de neagresiune, semnat la 25 iulie 1932. Acest demers polonez a generat în Parlamentul României Mari o dispută aprinsă între Nicolae Titulescu și Nicolae Iorga, care aveau viziuni diferite asupra inițiativelor diplomatice, însă plasate în zone opuse ale luptei politice. Având o optică particulară și perfect justificată față de acest aspect, N. Titulescu îi reproșa lui Iorga faptul că a acceptat semnarea de către Polonia a Pactului de neagresiune cu URSS, ceea ce ar fi dus la slăbirea alianței româno-polone. Era dificil de estimat atunci dacă Sovietele ar fi respectat vreun angajament, cunoscută fiind intransigența acestora în privința Basarabiei. Pe de altă parte, așa cum reiese din analiza Pactului de neagresiune polono-sovietic, acesta a ținut seama de termenii de bază ai alianței româno-polone. De altfel, Nicolae Titulescu însuși și-a pus amprenta asupra mersului negocierilor dintre Maksim Litvinov și August Zaleski, șeful diplomației poloneze dinaintea lui Beck. Acesta din urmă l-a considerat, apoi, responsabil pe Titulescu, pentru lipsa de coordonare, declarând că „din partea României au venit cele mai mari dificultăți; a fost un lucru neașteptat, deoarece problema Basarabiei, nefiind reglată, România ar fi trebuit, în principiu, să aibă mai mult interes ca un pact de acest fel să fie încheiat. Dl. Titulescu, pe atunci ministru al Afacerilor Străine, a lansat chiar, nu se știe prea bine sub care influență, o campanie pasionantă contra Pactului. Am continuat însă să urmez principiile poloneze față de Est, și fără a ține seama de straniile manevre ale D-lui Titulescu, m-am străduit să obțin condiții cât mai bune posibile pentru România"[3].

După 1932, când N. Titulescu a preluat portofoliul Afacerilor Străine, relațiile României cu Polonia au purtat amprenta contextului politico-diplomatic european dar, mai ales, a viziunilor și concepțiilor politice diferite care au animat diplomația celor două state. Era evident că interesele politico-diplomatice româno-polone nu mai coincideau, întrucât Varșovia a ales traseul unei egale distanțe între Moscova și Berlin, manifestând tendințe și atitudini specifice unei mari puteri în zona Europei Centrale. Eforturile diplomației române, condusă strălucit de Nicolae Titulescu, în direcția reglementării raporturilor cu Uniunea Sovietică, erau tratate cu lipsă de înțelegere de către mediile politice varșoviene, care înclinau tot mai mult spre îndepărtarea de Franța și, implicit, de principiile sistemului securității colective. În acest cadru nou, politica dusă de Nicolae Titulescu era apreciată ca fiind prosovietică, aspect care nu mai corespundea noii viziuni a cercurilor politice varșoviene în frunte cu Józef Beck. În realitate, orientarea diplomatului român spre realizarea unei înțelegeri cu Uniunea Sovietică era animată de dorința unei soluționări a problemei Basarabiei – politică greșit percepută la Varșovia. Publicațiile poloneze „Gazetta Poranna", „A.B.C.", „Kurier Poranny" sau „Wieczór Warszawski" îl acuzau pe N. Titulescu că nu înțelege direcțiile politicii dintre România și Polonia. În replică, ziarul românesc de orientare independentă „Adevărul" a criticat politica lui Józef Beck.

Într-adevăr, în acest interval de timp s-a produs o redimensionare semnificativă a politicii externe poloneze, tradusă printr-o apropiere accentuată de Ungaria, fundamentată, printre altele, prin susținerea în comun de către cele două state a unor revendicări față de Cehoslovacia: restabilirea frontierei istorice ungaro-polone și recuperarea Teschen-ului de către Polonia. Reticentă față de o apropiere româno-sovietică și neavând încredere în Mica Înțelegere, considerată ca fiind îndreptată împotriva Ungariei prietene, diplomația poloneză privea cu suspiciune politica dusă de către Nicolae Titulescu, încadrată sistemului securității colective. Relevantă în acest sens este vizita efectuată la Belgrad, în ziua de 17 martie 1933, de către Józef Beck, având drept principal scop distragerea atenției liderilor politicii externe iugoslave de la problemele Micii Înțelegeri. În același timp, presa poloneză acorda o atenție sporită evenimentelor legate de activitatea Micii Înțelegeri, precum semnarea de către Titulescu, Beneș și Jeftici, a Pactului de reorganizare a alianței, în februarie 1933 sau Conferința de la Sinaia, din septembrie 1933, căreia ziarul

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

„Głos Narodu" („Vocea Poporului") îi consacra o analiză specială sugestiv intitulată „Soliditatea Micii Înțelegeri". Dar pasul cel mai semnificativ care marchează reorientarea politicii externe poloneze a fost semnarea Tratatului de neagresiune dintre Varșovia și Berlin, din 26 ianuarie 1934, care, cel puțin deocamdată, punea Polonia la adăpostul unei agresiuni din vest și îi permitea să promoveze o politică externă de mare putere în regiune.

Dat fiind că Polonia se apropia tot mai mult de Germania, diplomația română, condusă de Nicolae Titulescu, a deplasat accentul de pe alianța româno-polonă spre intensificarea legăturilor cu Cehoslovacia. Membră a Micii Înțelegeri, România nu împărtășea intențiile Poloniei de recuperare a Teschen-ului, având ea însăși probleme din cauza atitudinii Ungariei în chestiunea Transilvaniei, existând astfel un interes strategic comun cu statul cehoslovac.

În același timp, Polonia era tot mai nemulțumită de politica lui Nicolae Titulescu de negociere a unui Pact de asistență mutuală cu Uniunea Sovietică – statul sovietic fiind receptat la Varșovia drept inamicul public numărul unu. În viziunea diplomatului român, acest document ne-ar fi adus, din partea Uniunii Sovietice, o recunoaștere explicită a Basarabiei. Demersurile lui Titulescu erau însă greșit interpretate de către diplomația varșoviană, iar în presa poloneză apăreau diverse știri inflamatorii de genul celei lansate în primăvara anului 1935, referitoare la o pretinsă „alianță a României cu URSS". Această știre era plasată, deloc întâmplător, chiar în momentul în care s-a aflat că Nicolae Titulescu negocia la Montreaux cu omologul său sovietic, Maksim Litvinov, semnarea Pactului de asistență mutuală. În legătură cu meandrele atitudinii poloneze față de eforturile diplomației românești pentru reglementarea raporturilor cu URSS, Titulescu, pe bună dreptate, în lucrarea *Politica externă a României* din 1937, punea următoarea întrebare: „Nu era oare URSS în 1932 la fel de comunistă ca și acum? Nu erau atunci conducătorii noștri la fel de burghezi ca și astăzi? De ce eram noi obligați, în 1932, să ne aliniem URSS, dacă aceasta însemna sacrificarea Basarabiei? Iar acum, când Basarabia este asigurată, de ce să nu cădem la un acord cu URSS, doar pentru că sovieticii sunt comuniști?". Explicația o dă tot Titulescu: „între 1932 și 1936 vântul a cotit-o cu 180 de grade la Varșovia. În 1932 el sufla spre Răsărit, iar acum suflă spre Vest".

Formulele oferite de Beck atât pentru soluționarea aspectelor litigioase cu statele vecine (Cehoslovacia, Lituania), relațiilor cu Ungaria, Franța și Societatea Națiunilor, cât și cu privire la rolul Micii Înțelegeri și Înțelegerii Balcanice erau atent analizate de reprezentanții diplomatici ai României, acreditați la Varșovia, în acea perioadă, miniștrii Victor Cădere și Constantin Vișoianu. Într-un raport din primăvara anului 1936, Constantin Vișoianu sesiza linia de disociere a politicii externe poloneze față de Mica Înțelegere și Antanta Balcanică, subliniind că „Polonia actuală încearcă să creeze ea însăși piedici materiale celor două înțelegeri și să zdruncine echilibrul stabilit". Arătând că Varșovia urmărește să instituie restricții asupra politicii externe a altor țări, diplomatul român releva că Polonia „vrea ca România să se deslipească de aliațele ei cu Franța și Mica Înțelegere și, în schimb, ne dă încurajarea revizionismului"[4]. Esența acestor constatări este confirmată, de altfel, și de Beck, care menționa în memoriile sale: „Cu toată obiectivitatea, Polonia era o mare putere care avea un rol de jucat în Europa Centrală și Orientală"[5].

Răcirea raporturilor bilaterale, în anii 1933 – 1936, s-a manifestat și prin încetarea colaborării româno-polone la Geneva. În toamna anului 1934 s-a înregistrat chiar un moment de tensiune în contextul dezbaterii chestiunii generalizării tratatului pentru protecția minorităților, semnat simultan cu Tratatul de la Versailles în iunie 1919. Cu acest prilej, Beck a declarat că până în momentul în care vor adera toate statele membre ale Societății Națiunilor, guvernul polon nu va colabora cu organele internaționale însărcinate cu controlul aplicării prevederilor referitoare la egalitatea în drepturi a minorităților. Polonia a repudiat foarte curând tratatul pentru protecția minorităților, această poziție fiind criticată deschis, la unison, de periodicele de toate tendințele din România.

În această perioadă, oficialitățile de la București erau îngrijorate și din cauza legăturilor tot mai strânse polono-ungare. Tendința era evidențiată de o serie de evenimente, precum festivalul polono-maghiar, desfășurat în martie 1936 la Varșovia și vizita făcută cu mare fast de șeful guvernului polonez în Ungaria, în aprilie același an. Cu acest prilej, în opinia lui Titulescu, s-a ajuns chiar la semnarea unei înțelegeri polono-ungare privind cooperarea împotriva Cehoslovaciei.

Din analiza conexiunilor existente între politica lui Nicolae Titulescu și relațiile româno-poloneze nu poate lipsi relevarea rolului pe care l-a jucat în raporturile dintre București și Varșovia ministrul Poloniei la București din acea perioadă (1933 – 1938) Mirosław Arciszewski, un personaj apropiat cercurilor de dreapta din România, care se bucura de o anume influență pe lângă regele Carol al II-lea. Diplomatul polonez informa în mod constant Varșovia despre acțiunile lui Nicolae Titulescu și schimbările produse pe scena politică românească, încercând chiar să influențeze opinia publică din țară. În momentul în care Polonia repudia în mod unilateral Tratatul minorităților, la Societatea Națiunilor (septembrie 1934), Arciszewski dădea un interviu presei române în care declara că „cine nu urmează linia de acțiune a d-lui Beck nu este un bun român". Cu deplină justificare, șeful diplomației române se întreba dacă Polonia ar tolera un ministru român la Varșovia care să declare că „cine nu urmează linia de acțiune a d-lui Titulescu nu este un bun cetățean polonez?". Ca urmare a acestei intervenții, Titulescu a cerut lui Beck rechemarea lui Arciszewski, iar în condițiile refuzului, contactele dintre cei doi, practic, au încetat. În mod sistematic, Arciszewski și-a folosit influența pe lângă Carol al II-lea pentru a obține discreditarea lui Nicolae Titulescu. Acțiunile sale nu ar fi avut, desigur, nici un succes dacă nu s-ar fi produs pe fondul unor frământări interne ostile șefului diplomației române, iar în plan extern nu ar fi coincis cu slăbirea treptată a influenței Franței și a sistemului securității colective patronat de aceasta. În afara unor motive de ordin personal, atitudinea diplomației poloneze s-a datorat în primul rând faptului că Titulescu viza încheierea tratatului cu Uniunea Sovietică, până la formula asistenței mutuale și ajutorului reciproc, formulă combătută cu vehemență de diplomația poloneză, în întreaga perioadă ce a urmat. Acest lucru avea să-l mărturisească direct J. Beck în cadrul convorbirii avute cu ministrul francez Delbos, în ziua de 6 decembrie 1937. „Din partea noastră – declara J. Beck interlocutorului francez – vom sprijini pactul de neagresiune al României cu URSS, dar vom fi întotdeauna potrivnici concepției pactului de ajutor reciproc".

După înlăturarea lui Nicolae Titulescu (august 1936),

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

concomitent cu răcirea relațiilor polono-franceze, are loc o activizare, este drept nu de lungă durată, a relațiilor dintre România și Polonia, soldate cu ridicarea reprezentanțelor diplomatice a celor două țări la rangul de ambasade, considerată de cercurile diplomației poloneze drept o „expresie clară a marii atenții pe care guvernele polonez și român o acordă alianței ce le unește", nu fără a menționa că aceasta se datorează faptului că România căuta în acel moment sprijinul polonez pentru a se opune mai ușor diferitelor încercări de presiune din exterior. În acel moment, România și Polonia erau interesate în strângerea relațiilor bilaterale, norii negri care începeau să se abată asupra Europei prevestind furtuna ce se va declanșa nu peste mult timp.

În pofida divergențelor și a deosebirilor conceptuale între diplomația lui Nicolae Titulescu și cea poloneză, condusă de col. J. Beck, în perioada interbelică alianța româno-polonă a reprezentat un rezultat trainic al filosofiei politice versaillese, care a deschis drumuri în direcția normalizării și pacificării relațiilor între statele regiunii. Sau, așa cum a sugerat Nicolae Titulescu, chiar la Varșovia (în octombrie 1933), alianța româno-polonă a fost „un izvor de inspirație" pentru „politica pozitivă și creatoare" care își propusese drept scop asigurarea păcii în întreaga regiune central-răsăriteană a Europei. Considerăm, de aceea, că opiniile lui N. Titulescu referitoare la această relație reprezintă și în clipa de față, a marilor reașezări geopolitice de după 1989, o temă de analiză și de meditație pentru regândirea și dimensionarea unor cadre de dezvoltare regională cu valoare perenă.

Note:

1. Grigore Gafencu, *Ultimele zile ale Europei. O călătorie diplomatică întreprinsă în anul 1939*, ediție îngrijită de Cornel Scafeș, București, Editura Militară, 1992.

2. Daniel Hrenciuc, *România și Polonia 1932 – 1939. Relații politice și diplomatice*, Suceava, Editura Universității Suceava, 2005, p. 28.

3. Fundația Europeană Titulescu, *Pro și contra Titulescu*, selecție, cuvânt înainte, note biografice, adnotări și explicații de George G. Potra, București, Editura Enciclopedică, 2002, p. 47.

4. Arh. MAE, fond 71/Polonia, dos. 56, f. 10 – 17; *România – Polonia...*, vol. I, p. 166 – 167.

5. J. Beck, *Dernier rapport. Politique polonaise 1926 – 1939*, Éditions de la Baconier, Neuchâtel, 1951, p. 40.

(Comunicare prezentată la „Zilele Ghibu", Chișinău, mai 2007)

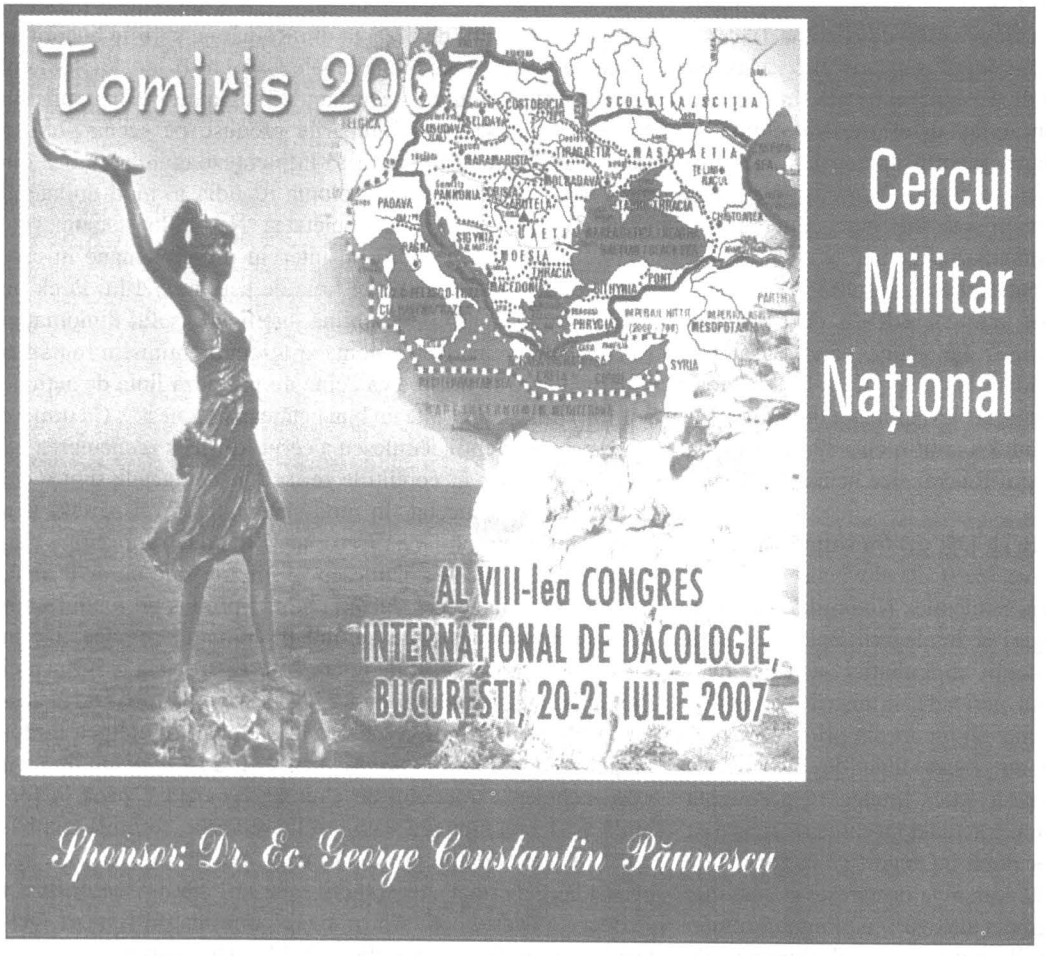

Sub auspiciile Dacia Revival International Society, în zilele de 20 și 21 iulie 2007, la Cercul Militar Național din București au avut loc lucrările celui de-al VIII-lea *Congres Internațional de Dacologie Tomiris 2007*.

Organizator: dr. Napoleon Săvescu, președinte fondator al Dacia Revival Society.

Programul a cuprins, pe cele trei secțiuni de intervenții și discuții, următoarele teme: Personalitatea și simbolismul legendarei regine massagete Tomiris; Alte aspecte ale istoriei Daciei; Cultura și civilizația dacică reflectate în mitologie, credințe, tradiții, folclor, medicină, literatură și artă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

Carte japoneză

Irina STOLTZ

Recent, Biblioteca Metropolitană Bucureşti a primit, din partea **International House of Japan** (organizaţie non-guvernamentală implicată în proiecte culturale şi de informare), donaţia a două volume importante ale unor autori japonezi contemporani, traduşi şi în limbi europene.

Lucrările *Constituţia Meiji* de Takii Kazuhiro şi *Concurând pentru a fi cel mai bun* de Takahiro Fujimoto au apărut anul acesta şi au fost deja traduse în limba engleză. Dacă prima, scrisă de un istoric – Takii Kazuhiro – profesor la Şcoala de Administrare a Afacerilor a Universităţii din Hyogo, ne introduce în atmosfera de la finele secolului XIX, în vremea în care se năştea Constituţia Meiji, cea de-a doua lucrare, a lui T. Fujimoto – director executiv la Centrul de Cercetare şi Managementul Producţiei de la Universitatea din Tokyo – ne plasează în zona competiţiei de pe piaţa industriei de automobile, acolo unde japonezii excelează de ani buni prin fiabilitate cu modele consacrate de Toyota şi Honda.

*

Revenind la istoria modernă a statului japonez, prima carte se plasează în timpul guvernării MEIJI, în cursul căreia, datorită deschiderii şi influenţei vestice, guvernul a adoptat şi supus la vot celebra constituţie, care a concentrat eforturile politice şi sociale ale liderilor Meiji.

Ideea-forţă, după care s-au orientat liderii vremii, a fost aceea de a păstra specificul naţional japonez, dar şi de a se inspira îndeaproape din experienţa puterilor vestice ale vremii, în special Germania şi Marea Britanie, dar şi SUA şi Franţa. „*Imitaţia trebuie să aibă limitele ei*" este citatul ce deschide introducerea cărţii lui Takii Kazuhiro. Figura lui Nitobe Inazo (1862 – 1933), bursier şi diplomat japonez, subsecretar general al Ligii Naţiunii Japoneze, pasionat de Germania, autor al lucrării *Bushido: The soul of Japan*, este descrisă pitoresc şi complex ca total atrasă de realităţile Germaniei şi, implicit, de constituţia acesteia. Se creiona astfel, în primă fază, ideea de *constituţie la mâna a doua*, inspirată după versiunea germană a legilor statale. Date fiind conflictele inerente de idei, după criza politică din 1881 (era Meiji 14), s-a remarcat ca om politic Inoue Kowashi, supranumit şi *éminence grise* din spatele Constituţiei Meiji. Viziunea sa tindea mai mult către *modelul prusac* al legilor constituţionale.

Despre „*chinurile faceri*" unei constituţii coerente, dorită şi necesară sub forma unui cod de legi naţionale japoneze, despre lideri de opinie şi despre diplomaţia japoneză modernă, din secolul XIX, puteţi afla, pe larg, în cele 196 de pagini ale lucrării istoricului Kazuhiro. Lucrarea sa are şi farmecul şi fundamentele unei lecturi distinse, cu note originale, datorită cercetării, gravurilor şi reproducerilor din epocă, trimiţând cititorul avizat dincolo de Constituţie ca document, la „arhitecţii" ei şi, implicit, la naţiune.

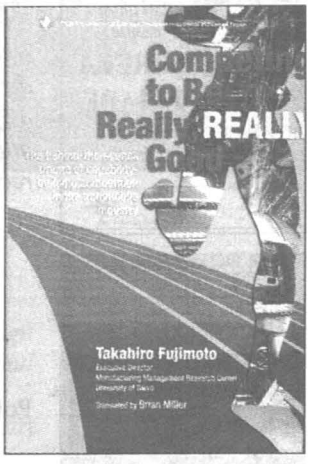

*

În volumul *Concurând pentru a fi cel mai bun*, Takahiro Fujimoto îmbină reuşit teoriile mecanicii aplicate în lumea automobilului cu competiţia acerbă, violentă chiar, din spatele industriei de automobile.

Astfel, dincolo de a fi o lectură foarte tehnică şi, implicit, plictisitoare pentru cei mai mulţi dintre noi, lucrarea are o dublă perspectivă, este uşor de citit şi extrem de actuală ca informaţie, ultimele cifre statistice datând de la sfârşitul lui 2003.

În cele 156 de pagini, mesajul evident este dat de istoricul şi specificul industriei auto, al fabricanţilor şi al competenţelor pe o piaţă liberă, în care totul se socoteşte, până la profit, în care se remarcă nevoia de instruire şi autodepăşire, până la atingerea nivelului dorit/optim de calitate a produsului finit.

În marea majoritate a capitolelor se observă spiritul analitic de business al autorului, care este şi posesor al unui doctorat la reputata Şcoală de Afaceri a Universităţii Harvard. Grafice de productivitate, scheme şi tabele fac măsura unui riguros studiu inclus în carte. O întreagă *anatomie a unei manufacturi profitabile şi cu tradiţie în construcţia de maşini* ne este înfăţişată aici. Bineînţeles, specificul este cel care face diferenţa, iar elementele distinctive ale producţiei de maşini din Japonia ne sunt evidenţiate. Lectură specifică, un capitol analizând istoria automobilului japonez, confruntarea cu industria automobilelor din SUA, modul şi ideea revoluţionară din spatele unor mărci deja celebre de maşini (Toyota, Nissan, Honda). Un capitol întreg este dedicat ideii de *Competiţie, Conflict şi Cooperare* – o triadă perfectă, la care companiile japoneze şi cele americane din domeniul auto se pare că au ajuns – după opinia autorului şi după acerbe lupte competiţionale.

Concurând pentru a fi cel mai bun devine astfel o lectură incitantă pentru antreprenori, pentru cei din domeniu, pentru pasionaţii de automobile, pentru cei care concurează şi urmăresc performanţa şi în alte domenii, decât strict cel auto.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

Mircea HANDOCA, *Noi glose despre Mircea Eliade*
Cu o prefață de Dan Zamfirescu, Editura Roza Vânturilor, București, 2007, 195 p.

... Cartea de față este alcătuită din articole recent tipărite în reviste, sau inedite, și mi-a fost solicitată de editura la care apare. Unele pagini vor înfuria pe câteva personalități specializate în demolarea miturilor, precum și pe unii publicişti cărora li s-a cerut *să scrie articole anti-Eliade. Îi asigur că afirmațiile mele se bazează pe documente autentice. Le-am reprodus și comentat chiar și atunci când ele sunt în defavoarea unor contemporani „intangibili", pe care îi respect și cărora le recunosc meritele...* (Mircea Handoca)

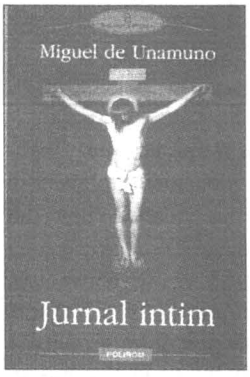

Miguel DE UNAMUNO, *Jurnal intim*
Traducere din limba spaniolă, note și cuvânt înainte de Sorin Mărculescu, ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2007, 304 p.

Smerenie.
Îndepărtându-ți privirea de la moartea viitoare și de la neantul pe care-l meriți și de care te temi, întoarce-ți-o îndărăt și examinează-ți neantul trecut, dinainte de a te fi născut. Ce erai înainte de a te fi născut? O simplă idee divină. De ce ești tu și nu altul? Adică de ce ești? În tine însuți, în conștiința ta vei vedea misterul creației. Dacă-ți privești cu calm nașterea, de ce nu-ți privești cu calm și deznașterea? Și dacă moartea te îngrozește, de ce nu-ți contempli cu groază dezmoartea, nașterea ta? Cât de puțin ne gândim la nașterea noastră, la originalul nostru personal! Eu sunt eu și nu altul, adică eu sunt.

***De sub tâmpla dorului:* antologie de folclor literar**
redescreștită în pagină de Ion Mărgineanu și Cornel Petru Comșa, Editura Altip, Alba Iulia, 2007, 424 p.

Obsesia sintezei *pare a fi ideea ce stă... la baza alcătuirii antologiei de față:* De sub tâmpla dorului – *reprezentativă pentru toate zonele și subzonele folclorice ale acestui județ cu „forma de inimă", cum îi place adeseori lui Ion Mărgineanu să spună. Sunt aici, echilibrat reprezentate, toate zonele județului* – Țara Moților, Valea Mureșului, Târnavele, Țara Secașelor, Valea Sebeșului – *fapt ce conferă antologiei regimul de* corpus *al folclorului din această parte de pământ românesc...*
(prof. univ. dr. Ilie Moise)

Daniela ZECA-BUZURA, *Totul la vedere: Televiziunea după Big Brother*
Editura Polirom, Iași, 2007, 288 p.

Totul la vedere *este un titlu colectiv. L-am adoptat în iarna anului 2000, împreună cu Lia și Dan Perjovschi (plasticieni), Adrian Cioroianu (politician de carieră, pe atunci tânăr istoric, aspirant la gloria ecranului), Aurel Badea (regizor) și Ruxandra Garofeanu (producător de televiziune), pentru o emisiune săptămânală, live, de trei ore, care s-a difuzat pe principalul canal al Televiziunii Române, într-o serie de numai unsprezece ediții.*

Pentru serviciul public de televiziune al acelui moment, formatul în cauză constituia mai mult decât un experiment... bulversa practicile mediatice ale audiovizualului din toată lumea...
(Argument)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Georgeta FILITTI, *Călătorie în timp prin București*
Editura Dominor, București, 2006, 147 p.

... În anul Revoluției franceze, 1789, Bucureștii numărau 80.000 de locuitori; existau trei școli mari, un spital, 16 hanuri, 58 biserici de piatră, 13 de lemn, 17 fântâni, trei băi publice și un foișor de foc. Ar mai trebui să adaug că tot fanarioții atât de huliți introduc prima lege somptuară, adică împotriva luxului, asistența socială pentru „calici" și saloane speciale pentru femei la spitalul Colțea. Apoi, ceea ce azi intră în mult discutata disciplină urbană se introdusese deja prin lege în timpul fanarioților. La 1783 apare prima reglementare de circulație pentru „apărarea oamenilor îmblători" de „răul năravși și netrebnicia vizitiilor" ce goneau pe ulițe. Tot acum se introduce iluminatul public. La 1813 se pun felinare pe Podul Mogoșoaii și în 1830 erau 995 în tot orașul...
(Georgeta Filitti)

Ion BRAD, *Ion Agârbiceanu – sfânt părinte al literaturii române*
Editura Academiei Române, București, 2007, 243 p.

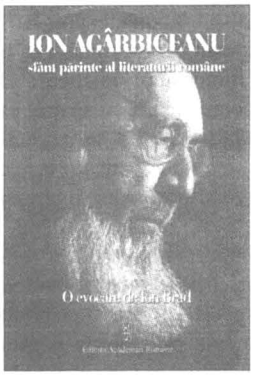

Despre acest „Sfânt părinte al literaturii române", cum atât de inspirat l-a numit Lucian Blaga pe Ion Agârbiceanu, am scris de mai multe ori, în timpul vieții sale. Cu atât mai mult simt îndemnul de-a o face din nou, acum când aniversăm 125 de ani de la nașterea ilustrului nostru înaintaș...
(Ion Brad)

„Când mă gândesc la Agârbiceanu – și o fac adesea – nu-l pot vedea decât ca un țăran trudind pe ogorul lui sub bătaia nemiloasă a ploii ori sub sulițele soarelui. El a fost, până la ultima suflare, o energie primitivă și o inimă simplă (în sens flaubertian*). Omenia lui nu era caldă, ci aspră și tocmai asta îi făcea farmecul: pipăiam o scoarță de copac bătrân, sub care fugeau seve necunoscute, trase din rădăcini foarte adânci, ascunse nouă..."* (Mircea Zaciu)

MEISTER ECKHART, *Despre omul nobil. Cupa din care bea regele.* Tratate
Traducere din germana medievală și note de Gabriel H. Decuble, cuvânt înainte de Anca Manolescu, Editura Humanitas, București, 2007, 216 p.

Există în orice tradiție oameni ai intelectului înflăcărat. Meister Eckhart este dintre aceștia. În el, cele două calități – magistru și maestru spiritual, teolog și predicator, scolastic și mistic – se află într-o organică, miraculoasă coerență. Opera scolastică – în latină, limba universală a Bisericii și a savanților. Misiunea de predicator și opera mistică – în latină, dar mai ales în germană, limbă vernaculară, a celor «neînvățați» dar ardenți, limbă în formare, a cărei plasticitate Eckhart o folosește cu strălucire pentru a transpune termenii doctrinei și ai experienței spirituale, făcând o sinteză între concepția lui Dionisie Areopagitul și cea a lui Augustin, între «întoarcerea sufletului» în propria-i adâncime și extazul dionisian... (Anca Manolescu)

Anatol MĂCRIȘ, *Găgăuzii în literatura și publicistica română*
Editura Paco, București, 2007, 128 p.

În capitolul 2 am scris despre găgăuzi, răspândirea lor, istoria, prezența lor în România în trecut și în prezent. În perioada 1918 – 1940, când Cadrilaterul și Basarabia aparțineau României, practic toată etnia găgăuză era în România.

În capitolul 3 am descris mai în detaliu găgăuzii din Basarabia; aceștia au ajuns astăzi la un nivel cultural, având Universitate, Societatea scriitorilor, muzee și școli de artă etc.

Limba găgăuză trebuie păstrată, fiind o limbă veche a uzilor-oguzilor, urmași importanți ai tiurcilor din inscripția bilingvă tiurco-chineză din valea Orhan... (Autorul)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Repere

„Lumina Lină" a integrării culturii române în lume

Nina VASILE

Citind numerele 4/2006 și 1/2007 din „Lumină Lină", revistă a diasporei românești din America, observând consecvența centrării ei pe spiritualitatea creștină, particularizantă pentru români în contextul integrării României în Europa, m-am întrebat dacă nu cumva conștientizarea noastră ca popor vine mai degrabă din afară, de la cei care, stabiliți în străinătate, o regăsesc acolo în efortul de recuperare / compensare interioară a spațiului natal îndepărtat. În „Recursul la demnitate", semnat de Nicolae Drăguşin înainte de 1 ianuarie 2007, „rolul României într-o Europă în schimbare" este gândit pentru români ca trecând prin conștiința unei „dimensiuni mistice". Diversitatea europeană se completează cu spațiul estic, geografic dar și spiritual, al ei.

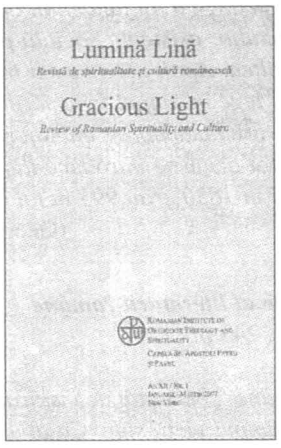

Se pare, totuși, că dimensiunea spirituală, în cazul imigranților români (interesant de studiat și la alții), are o caracteristică etnică, uneori existând unele supralicitări și universalizări ale importanței spațiului românesc (pre/dacic) pentru restul omenirii! Aici dăm exemplu articolele scrise de George Liviu Teleoacă, în special „Brașov – capitală ecumenică", unde tema Brașovului ecumenic prilejuiește o afirmație ca „*Dacia* rămâne, totuși, Centru Spiritual al Lumii" (subl. N.V.).

Recunoaștem că aceste gânduri sunt puncte de plecare pentru alte dezvoltări decât cele obișnuite prezentării revistelor, dar sunt ceva mai oneste decât indiferența față de subiecte atât de sensibile ce ne privesc pe noi, românii. Bunăoară, mi-am spus că „destinul cultural" al României, despre care s-a vorbit adesea, mai conține ceva în afară de spiritul creștin, poate ceva mai viu decât la alții, întotdeauna combinat cu un fond pre/dacic, și anume arta ei în forme de avangardă, unde spiritualitatea dual creștin-dacică (să zicem așa) nu apare în mod declarat, nici intenționat. Creația mistică propriu-zisă nu acoperă – vizibil vorbind – întreaga cultură a unei țări. Astfel că, în ce ne privește, ne-ar plăcea să auzim și despre reviste românești sau scriitori români din America având un impact, în termeni concreți, asupra unui public american. E drept că instrumentele scriitorului nu sunt acum privilegiate, spre deosebire de ale actorului, regizorului. Cândva a existat un val al teatrului românesc în America (Andrei Șerban e doar un exemplu), acum, se pare, unul al filmului românesc în Europa. Pe când unul al scriitorului? Și aici este, credem, de căutat locul integrării României în Europa (ca și în restul lumii de care a fost izolată în comunism). Este vorba de o ipostază concretă a unui posibil impuls nou al literaturii române în lumea actuală, nu doar de o prezență în plan metafizic, abstract.

Revenind, în sfârșit, la cele două numere ale „Luminii Line", ne este greu să alegem din conținutul foarte bogat – poezie, proză, opinii, reportaje, recenzii – adesea cu o ținută academică remarcabilă în eseuri, studii de filosofie sau literatură. Citim despre cartea *Polemici Brâncuși* a lui Ion Pogorilovschi în recenzia lui Zenovie Cârlugea, despre „Poezia religioasă eminesciană" în studiul Andreei Chelu, despre *Ființa muzicală I*, carte a lui Aurel Ion Brumaru în lectura lui Adrian Lesenciuc, sau despre „Îndumnezeirea omului în viziunea lui Dumitru Stăniloae" în studiul lui Mircea Itu. Observăm și prezența foarte activă a Mihaelei Albu, ca poetă, reporter și critic, într-un eseu cu o înțelegere precisă și relevantă pentru oricine, despre I.D. Sîrbu. Remarcăm și prezența revistei în România la Galele APLER (unde a devenit membră a Asociației Publicațiilor Literare și a Editurilor din România), dar și a unor scriitori români la New York (Vasile Andru, Nicolae Tzone, directorul Editurii Vinea). Agenda cenaclului „Mihai Eminescu" ni-l descoperă și nouă pe Ion Amăriței cu un „Crăciun telepatic": „noapte argintie cu beteală / îngerii trec pe biciclete / inoxidabile/ bradul meu se gândește la tine / scaunul oglinda patul și / ferestrele mele / se gândesc la tine"...

*

Între timp, ne-a sosit la redacție și numărul 2/2007 (aprilie – iunie) din „Lumină Lină". Dedicată, din punct de vedere religios, Învierii Domnului, revista se deschide cu cuvintele luminate ale I.P.S. Arhiepiscop Dr. Nicolae Condrea („Izvorul bucuriei") și ale I.P.S. Arhiepiscop Adrian Hrișcu („Ușile încuiate"); în stilul specific, aparte, cu titlul semnificativ „Învierea Domnului și starea de groapă", Pr. Prof. Dr. Theodor Damian încheie rubrica Bisericii. Urmează Arhiva literară, inaugurată acum cu „Dialog epistolar inedit de Sfintele Paști ale anului 1987", o scrisoare trimisă lui George Alexe de către Michel Stériade din Belgia, și care se deschide cu aceste cuvinte memorabile: „Orice întoarcere în România este o Înviere". Mai departe citim un riguros, elegant și revelator studiu al cărui centru de greutate ar putea fi chiar concluzia finală: ... „asceza și mistica, în măsura în care presupun obținerea unei discipline interioare și au drept scop apropierea omului de ființa lui Dumnezeu, vor constitui o practică și o idee perenă". (conf. univ. dr. Nicolae Iuga – „Teologia lui Dumitru Stăniloae în contextul spiritualității europene contemporane"). La rubrica Eminesciana, de data asta în engleză, sub semnătura lui Theodor Damian, este reluată – am spune noi –, într-o hermeneutică în termenii „operei deschise", tema dimensiunii divine în spirit creștin în creația lui Eminescu („The Longing for God in Eminescu's Poetry"). Dintre cărțile recenzate, reținem: *Valeriu Anania, scriitorul* – *Lucian-Vasile Bâgiu* (în lectura lui George Alexe), *Semnul Isar* – Theodor Damian (în lectura lui Horia Ion Groza), *Dilecta* – Octavian Soviany (despre care scrie Mihaela Malea Stroe).

Sursele ilustrațiilor: pp. 7, 12, 15: Paul Valéry, *Degas dans desen*, în românește de Șerban Foarță, Editura Meridiane, București, 1968; p. 14: Gheorghe Crutzescu, *Podul Mogoșoaiei*, prefață de Eugen Barbu, note de Virgiliu Z. Teodorescu, Editura Meridiane, București, 1987; p. 19: Gilles Néret, *Michelangelo 1475 – 1564*, Taschen, Köln, 2003; p. 31: *A History of Romania*, edited by Kurt W. Treptow, The Romanian Cultural Foundation, Iași, 1996; coperta II: Academia Română, *Dicționarul General al Literaturii Române*, C/D, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004; coperta III: Wikipedia; coperta IV: Dan Botta, *Limite și alte eseuri*, ediție îngrijită de Dolores Botta, cuvânt înainte de Alexandru Paleologu, Editura Crater, București, 1996.

Sursele citatelor: p. 7: Paul Valéry, *Degas dans desen*; coperta II: Ovidiu Cotruș, *Meditații critice*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Ștefan Aug. Doinaș, Editura Minerva, București, 1983; coperta III: Buffon, *Pagini din «Istoria naturală»*, traducere, prefață și note de Pan Izverna, îngrijire de ediție și postfață de A. Papadopol, Editura Ion Creangă, București, 1981; coperta IV: Dan Botta, *Scrieri. Versuri*, I, ediție îngrijită de Dolores Botta, prefață de Ion Biberi, Editura pentru Literatură, București, 1968.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

septembrie 2007

♦ 1 septembrie 1757. 250 de ani de la redactarea ***Gramaticii românești*** de către Dimitrie Eustatievici Brașoveanul, dedicată domnitorului muntean Constantin Nicolae Mavrocordat

♦ 1 septembrie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Ștefan Tita**, scriitor, publicist (14 aug. 1905 – 1 sept. 1977)

♦ 2 septembrie 1937. 70 de ani de la moartea lui **Pierre de Frédy, Baron de Coubertin**, filosof, istoric și sociolog francez (1 ian. 1863 – 2 sept. 1937)

♦ 2 septembrie 2002. 5 ani de la moartea scriitoarei **Rodica Ojog-Brașoveanu** (28 aug. 1939 – 2 sept. 2002)

♦ 3 septembrie 1887. 120 de ani de la moartea lui **Timotei Cipariu**, lingvist, istoric, teolog (21 feb. 1805 – 3 sept. 1887)

♦ 4 septembrie 1907. 100 de ani de la moartea lui **Edvard Grieg**, compozitor, pianist și dirijor norvegian (15 iun. 1843 – 4 sept. 1907)

♦ 4 septembrie 2002. 5 ani de la moartea actorului **Cornel Vulpe** (19 mai 1930 – 4 sept. 2002)

♦ 5 septembrie 1857. 150 de ani de la moartea lui **Auguste Comte**, filosof și sociolog francez (19 ian. 1798 – 5 sept. 1857)

♦ 5 septembrie 1997. 10 ani de la moartea întemeietoarei Ordinului Misionarelor Carității, **Maica Tereza**, laureată a Premiului Nobel pentru Pace, 1979 (26 aug. 1910 – 5 sept. 1997)

♦ 6 septembrie 1907. 100 de ani de la moartea lui **René Armand François (Sully) Prudhomme**, poet și eseist francez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1901 (16 mart. 1839 – 6 sept. 1907)

♦ 6 septembrie 1937. 70 de ani de la moartea lui **Alexandru Călinescu**, poet, editor (13 feb. 1907 – 6 sept. 1937)

♦ 7 septembrie 1707. 300 de ani de la nașterea lui **Georges-Louis Leclerc, Comte de Buffon**, naturalist, matematician, biolog și scriitor francez (7 sept. 1707 – 16 apr. 1788)

♦ 9 septembrie 1887. 120 de ani de la adoptarea, la Berna, a primei **Convenții internaționale pentru protecția operelor literare și artistice**

♦ 10 septembrie 1857. 150 de ani de la nașterea lui **James Keeler**, astronom american (10 sept. 1857 – 12 dec. 1900)

♦ 11 septembrie 1947. 60 de ani de la nașterea regizorului **Alexa Visarion**

♦ 11 septembrie 1992. 15 ani de la moartea pictoriței **Margareta Sterian** (16 mart. 1897 – 11 sept. 1992)

♦ 12 septembrie 1882. 125 de ani de la nașterea lui **Ion Agârbiceanu** (12 sept. 1882 – 28 mai 1963)

♦ 12 septembrie 1887. 120 de ani de la nașterea dirijorului **George Georgescu** (12 sept. 1887 – 1 sept. 1964)

♦ 12 septembrie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Ovidiu Cotruș**, eseist, critic și istoric literar (24 feb. 1926 – 12 sept. 1977)

♦ 13 septembrie 1887. 120 de ani de la nașterea lui **Leopold Ruziska**, chimist elvețian, laureat al Premiului Nobel, 1939 (13 sept. 1887 – 26 sept. 1976)

♦ 14 septembrie 1887. 120 de ani de la nașterea lui **George Breazul**, muzicolog, folclorist (14 sept. 1887 – 3 aug. 1961)

♦ 14 septembrie 1887. 120 de ani de la moartea lui **Gheorghe Scheletti**, compozitor (5 mai 1836 – 14 sept. 1887)

♦ 14 septembrie 1887. 120 de ani de la nașterea matematicianului **Simion Stoilow** (14 sept. 1887 – 4 apr. 1961)

♦ 16 septembrie 1977. 30 de ani de la moartea sopranei **Maria Callas** (2 dec. 1923 – 16 sept. 1977)

♦ 17 septembrie 1947. 60 de ani de la inaugurarea **Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra"**

♦ 18 septembrie 1967. 40 de ani de la moartea lui **Tudor Șoimaru**, scriitor și publicist (29 dec. 1898 – 18 sept. 1967)

♦ 19 septembrie. **Ziua Europeană a Patrimoniului**

♦ 20 septembrie. **Ziua Bucureștiului**

♦ 20 septembrie 1957. 50 de ani de la moartea lui **Jean Sibelius**, compozitor finlandez (8 dec. 1865 – 20 sept. 1957)

♦ 21 septembrie 1832. 175 de ani de la moartea lui **Sir Walter Scott**, scriitor și publicist scoțian (15 aug. 1771 – 21 sept. 1832)

♦ 21 septembrie 1992. 15 ani de la moartea lui **Ion Băieșu** (2 ian. 1933 – 21 sept. 1992)

♦ 22 septembrie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Gheorghe Cantacuzino**, arheolog (21 feb. 1900 – 22 sept. 1977)

♦ 24 septembrie 1967. 40 de ani de la moartea lui **Mihail Sevastos**, prozator, ziarist, traducător (8 aug. 1892 – 24 sept. 1967)

♦ 24 septembrie 1977. 30 de ani de la moartea economistului **Victor Slăvescu** (5 iun. 1891 – 24 sept. 1977)

♦ 25 septembrie 1897. 110 ani de la nașterea scriitorului american **William Faulkner**, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1949 (25 sept. 1897 – 6 iul. 1962)

♦ 26 septembrie. **Ziua Europeană a Limbilor**

♦ 26 septembrie 1907. 100 de ani de la nașterea poetului și eseistului **Dan Botta** (26 sept. 1907 – 13 ian. 1958)

♦ 26 septembrie 1932. 75 de ani de la nașterea lui **Ștefan Oprea**, scriitor, publicist

♦ 26 septembrie 1957. 50 de ani de la nașterea scriitoarei, traducatoarei **Cleopatra Lorințiu**

♦ 26 septembrie 1992. 15 ani de la moartea traducătorului **Dan Duțescu** (21 oct. 1918 – 26 sept. 1992)

♦ 27 septembrie 1832. 175 de ani de la moartea lui **Karl Christian Friedrich Krause**, filosof german (6 mai 1781 – 27 sept. 1832)

♦ 27 septembrie 1917. 90 de ani de la moartea pictorului francez **Edgar Degas** (19 iul. 1834 – 27 sept. 1917)

♦ 28 septembrie 1882. 125 de ani de la nașterea istoricului și arheologului **Vasile Pârvan** (28 sept. 1882 – 26 iun. 1927)

♦ 29 septembrie 1927. 80 de ani de la moartea lui **Willem Einthoven**, fiziolog și fizician olandez, laureat al Premiului Nobel pentru Fiziologie și Medicină, 1924 (22 mai 1860 – 29 sept. 1927)

♦ 30 septembrie 1882. 125 de ani de la nașterea lui **Constantin Brătescu**, geograf (30 sept. 1882 – 23 oct. 1945)

♦ 30 septembrie 1882. 125 de ani de la nașterea lui **Hans Geiger**, fizician german (30 sept. 1882 – 24 sept. 1945)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Centenary – MIRCEA ELIADE ..... 2 – 9

Georgeta FILITTI – Bucharest Archives – Scarlat Crețulescu 10

Bucharest Metropolitan Library – Patrimony 13

I. NEGOIȚESCU – Bucharest Chronicle – Gheorghe Crutzescu: „Podul Mogoşoaiei" 14

Centenary – DAN BOTTA 16

History of the Book – IRVING STONE 18

Contemporary Autographs – *Nicolae MANOLESCU* 20

The European Day for Promoting the Professionals' Competences in Information – Documentation 26

Horia FRUNZĂ – News from Bucharest Metropolitan Library's Youth Centre 30

Ion CONSTANTIN – Nicolae Titulescu and the Romanian-Polish Relations 31

Irina STOLTZ – Books from Japan 35

Catalogue 36

Nina VASILE – „Gracious Light", Review of Romanian Spirituality and Culture 38

Calendar – September 2007 39

REDACȚIA ŞI ADMINISTRAȚIA

Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1
ABIDOR: Tel./Fax: 316.36.25
Redacția: Tel./Fax: 212.83.11
E-mail: bibliobuc@yahoo.com / Web: www.bmms.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redacția: Ion HOREA (redactor şef), Georgeta FILITTI
Iulia MACARIE (secretar de redacție), Radu VLĂDUȚ

CUPON

ABONAMENT LA BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1, Cod poştal 010354, București.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... RON în contul dvs.
nr. RO82 RNCB 0072 0497 1003 0001 BCR Sector 1. C.U.I. 10141341.

Asociația noastră ABIDOR şi Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL şi EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poştal, abonamente la revista lunară **BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR**. Prețul unui număr este de 2 RON. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 24 RON.

Tipărit la Tipografia SEMNE '94

Redacția revistei BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

GEORGES-LOUIS LECLERC, COMTE DE BUFFON

1707 – 1788

300 de ani de la naştere

„… Stăpînirea omului asupra animalelor este o stăpînire îndreptăţită, pe care nici o forţă n-o poate înlătura: nu este numai un drept, ci şi un dar al naturii, o putere întemeiată pe legi inalterabile, prin care omul poate să-şi dea seama (să fie conştient), în fiecare clipă, de superioritatea fiinţei sale. Omul porunceşte animalelor nu pentru că este mai perfect, mai puternic sau mai abil decît ele; dacă omul ar avea aceeaşi natură cu animalele, chiar dacă ar fi cel mai desăvîrşit dintre toate, cele care i-ar urma ca perfecţiune s-ar uni pentru a-şi disputa stăpînirea cu el; omul stăpîneşte şi porunceşte animalelor pentru că le este superior ca natură; omul gîndeşte şi, datorită acestui lucru, este stăpînul fiinţelor ce nu gîndesc…“

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

DAN BOTTA

1907 – 1958

100 de ani de la naştere

„Anii se vor scutura în vestminte străvechi peste paginile acestei cărți.
Oamenii vor realiza astrele fantastice din lume.
Pînă şi astrele – şi vor descifra toate himerele ei.
Şi elixirul vieții, şi piatra filosofală.
Şi poate că vor pune frîu demonului care pîndeşte planeta noastră:
energia cosmică din atom.
Dar chiar dacă pămîntul va fi o stea incandescentă, un munte în flăcări, şi tot farmecul vieții va fi pierit, visurile poeților îl vor învălui într-o ceață, şi ceea ce va rămînea etern şi indescifrabil – muzele şi zîmbetul zeilor".

ISSN 1454-0487

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro